

ספר

זכרון דראשונים

כולל תולדות וזכרות הנאונים אשר
הופיעו באור חכמתם ותורתם בעיר

סיגעט

ונלוח עמהם ג"כ תולדות שאר נאונים
מצוינים עם הערות רבות וחדשות
ונצורות לשמח לב עליזי קדמוניות

מאת :

יקותיאל יהודא גרינוואלד

מח"ס תנ"ה (סאטמאר תרס"ח)

נדפס בהוצאת

זאב שווארץ ושותפו מאיר מרדכיזנער

סאטמאר תרס"ט

הסכמת הנאון, מאוה"ג, מוסי"ה וכו' כק"ש מוה"א אברהם בנימין קלוגער שליט"א מבראדי.

הן גלוי וידוע לכל באו שערי התורה אמרי חכ"ל במס' שקלים פ"ב משנה ה' וכן במדרש פ' וישלח עה"פ ויצב יעקב מצבה — אמר רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרון עכ"ל — ופירשו הק"ע והפ"ח ר"ל דבריהם מה שהניחו בעולם, מה שחידשו בדית, הן הן זכרון, אמנם כ"ז בגדולים וצדיקים אשר נודע שמם בעולם ע"י ספריהם ומעשיהם — אך מה נעשה כמה גדולים וצדיקים, אשר לא זכו להפיץ אור תורתם ע"פ חבל בספריהם, וגם מעשיהם הטובים לא נודע כלל בעולם, כי ה"י מן הצנועים, המושכים ידיהם מן הספרים רק הכל בסתר, ואת צנועים חכמה אמר הכותב, ומה יעשו לאלה הכי ישובת חו"ש מאנוש ופרס? ע"כ משבח אני את החכמים, אשר העמידו עליהם עבודה קשה לכתוב עלי לזה תולדות חכמי וגאון ישורון, גם נוסחאי המצנות אשר הרוות על קברם ועושים בזה חסד עם המתים שכבר מתו, ועם החיים אשר המה חיים עושה למען ידעו דור אחרון בנים וילדו יקמו ויספרו לבניהם, לא ימחה שמם מישאל, והכיר לא יסוף מורעם, עדי עד, וגם ע"ז ילמדו תועים בינה אלה התועים והשוטים לזה הזמן לא נאמן, והולכים אחרי ההבל, ויבאילו בשמעם מעשי אבותיהם, יפקחו עיניהם, ויאחזו גם המה מעשי אבותיהם בידיהם, למען יישב להם ולבניהם, אחריהם עד עולם — ע"כ שמחתי כאשר קבלתי מכתב מהה"ג האברך כמשמעו החרף ובק, חכם וסופר השלם מו"ה יקותיאל יהודא גרין הי"ו מעיר סיגט — ובתוכו רצף אהבה עלה נדפסה מספרו זכרון דראשונים, תולדות נאונים וצדיקים ופרנסים אשר מג"כ בעיר סיגט, ותולדות שאר נאונים, ז"ל ושיתר פני לשלוח לו הסכמת — הגם כי ספר כזה אי"צ להסכמה כלל כי הוא בא לא לטמא ולא לטהר וכו' רק לקרב המשפחות המיוחסת שבישראל, עכ"ז יען כי ראיתי בתוך מכתבו הד"ת שלו אשר שלח אלי כי הוא גדול בתורה בהלכה, או אמרתי אבשל רצוני ולתת כהודי עניי בהסכמתי — כי הושב מאוד בעיני מפעלה והפרט יעיד על הצללה והגני נוסכים והולך להדפיס, להפיץ אורו ע"פ חבל, יראו ישרים וישעוה ומברכת פי יבורך, כי יהודא יעלה לשם ולתפארת ולתהלה, ויוכה להעלות על מכביש הדפוס, גם הודושי לאסוקי שמעתתא ובה כנפש האוהב ת"ת הכותב בידים רפות —

מה בראדי יום ג' שנכפל בו כי טוב, לסדר ושמחת בכל הטוב י"ד אליל התיכיש לפ"ק.

ה"ק אברהם בנימין קלוגער
בהנאון מהרש"ק וצוק"ל

דבר אל הקורא

גרסינן בפסחים דף ק"ב ע"ב אומר רמי דרי יסודא אומר דב' מיום שנבג ספר יוחסין חשש כחן של חכמים וכהו' מואור עיניהם — כלע"ד כי זה עוב תחת השמש שפעולת לדיק לחיים, חרה שמשם גם ששקעה השמש, כי יעמדו לעינים לדור אחרון, להחצורה, להחוסק ולהחלצצ צחוראים הרוחניי כווארם ז"ל [שבת קי"ב ע"ב] אם הראשונים כוללכים, אם כל יקר ראחם עינינו צראשונים, ים תקום שאלו כבני אדם, אונסם אם זילו צהו איכסי לאמור גם הווא כבני אדם, אז אנו כחצורים, וכוארם ז"ל [צרכות ע"ז ע"ב] דה, זירא צחר דמקיים ללותא אומר הכי יהי' וולפניך האי' שלא נחמא, ולא נצוט ולא נכלם מאצותיה, אפס כי אז מיום נבג ספר יוחסין אז חשש כחן של חכמים, הווא הגבורים אנכי סס, אשר חיים אחנו, צאם נשמוס לדור הקודם, ואין זכרון לראשונים מה יהי'. צדור כי יצא, ומאור קרוב שילדקו דבני יצ"ק [מגילה כ"ח ע"א] הצאים אחרים צהצורה יענו ואף גם זאת שפעט אור זרוע הנעווי, עלינוי' מנאורי העדה' וראשי צבעי ישראל, שהיי' לנו לעינים, וצאיר פניהם נחלק, כהה, נאסף נחמס, וצלי מסיס אל לב, גודל מעלתם, יכוסם שווס, צההוס השכחה, עיב חק לישראל הווא, משפט לעס יעקב, לסחיות חור החיים על מלח הלדיקים, למען אור לדיקים כאור ניבא, יאורי כתיב מלח עלינו, ועל זרענו, למען ישמרו גם הם דרך ה' ודרך הקודש יקרא לה, לעשות עוב ומקד כל הימים, ויס קדוסי עליונים אשר הופיע בגדלם על פני הצל ויאלירו את שווי עווס כשומס צנצנחותם, צעצור עליהם שנה זאה מוא שוצו נשמותיהם על תחת כס שדי, לא זיכרו ולא יפקדו עוה, כל שלא השאלירו צרכה אחריהם, הלא צפספותיהם, ולא יעלו על לב לעולם, ענן אופל חשכון על עינים, ולא יראו מצעד לערפל אשר תציצם, וכוס מרצנן קצורא, והגאונים וגדולי דור הציניים והצאים אחריהם נדמו לכוכבי אל, אשר נראו כרגע צעולם הווא, ועד ארגיעה נקצו צענעלותיהם

השמימה מועל לעולמים אחרות, ויאצדו מתוך מקל ואים הם ?

אתה הראותך לדעת יקר הפארת הדיעה הזאת ומין ערכה' צעח מקצ'ל צלון סקי, סקטן הווא צה מציצ'ים כל אצרי יקר כוסף קסיר ויהלוס, ארה' הלבנון, ארירי החורה, צעלי תריסין צהשנה וצנוי' שהאלירו פה צעירנה, אל חציץ אל כווימה ואל חצו לקטנותה, כי לא צקווס גבוה חכמה, ולא נכחפת נחצות צינה ים ספר עב, הככס קוומהו כאה, והיא מלא פחתה ומוערתה, ויס מחדרת קטנה כורת, והוא תחלל כבוד ומפארת —

מוד קורא! צין עיניך, את סקי הווינה לפניך צדעת ללוה לא לסס קמא דשינחא צעלנוא אזי אקום כי חתן לפעלי דק' והאמר לדבק עוב.

עוד וייליס צפי לדצו, לדאצון לצצינו צקורות עיר סיגעע [לפנים נקראת סיחאע] ימלא הקורא חלק גדול, ריצות וסענות ומחלוקת אשר הי'

צעירי

צעירי מיום חוסדה וידעתי גם ידעתי אם הייתי כחצתי גם זה, אזי רבים צנפס רעבה, יאסף חומר ודברים, ינמא כל הגם, אך כרגע ירגו יחפץ ויחר מוקדו כמו נשכו נחש שומי שמים ושערו שערי שאול, יאסף ונחמנה לזה, היחכן כי עיר קינענו, עיר חכמים וקופרים, עיר חקודים ומועזים, עיר ימים ולדיקים, עיר ואם ציפאל — עיר הדק יקרא לה — הו! כל רואיהם יגידו ויעידו כי עירי ונוקוד קדוש יהלכו, העם הזה חולב ומליר קדי יבואי לך עולמים, לכל ילורי עולמים, ורק טנאה וקנאה השחור? מה הים לעם הזה? פניו יעור, גידיו ישרה, טניצי זעם וועיניו יתמלעו, יקרה צנגליו, ימחא צכפיו, וישלך את הסי, מידה, ע"כ צנפס דולפה מחוגה, וענים כלות מדמעה ואכירי אך בלצי הדברים הללו מירי אכירם צרנו כ"ס, ולא צאחי לעורר השכחות, ולקפר אחר מעטן של ח"מ ע"כ לא אודיעך כלל מהדברים הללו פה.

ובנפש לזהלה, ועינים מופיקות אורה ושומחה, נביע אל היםים האלה בזמן הזה ימי השלום על להי"ע — ועירי עלתה כפרחת מחורר ומחיר לציר ואם ציפאל, צכל מדינת אונגארין.

ועתה הו להם הסי, גדולי עיר קינענו, ושינו כל עליו את עיניכם, ואם תמלא צם חפץ אזי אדע כי לא לחוה יגעתי יש צכר לפצולתי ואלו אחמנץ להי"ל ספרי המונח לפני אשר היא מפרכת ללחא ולהרלות החולה נגמר כליל צהדרו צסם "פאר מדינותינו" צ"ח מערכת, גדולים ווערכת "ספרים" וצמדנר קדמית אדנר וקירות היםודים מכל קורות חיים צמדינה זו אשר אקום כי יעלה לרנן לפני חכמי יודעי צינה לעמים, כי צם גלותי חרפת עוינו אשר אכנים שהכי צקטורים העלילו עלינו חיה שוקל? ואיה קופר? חיה חכמים וגאונים? כי צכל הספרים אשר נחצננו צמקלוע זה, כולם נחכו יד אחת לדלג על המדינה זו, ע"כ קנא קנאחי כבודם, ולקחתי עלי עול עצודם זה עצודם רצם וכברה העמקתי עלי — ובכמה יגיעות, ותעמולה רצם עליו צירי להראות כי לא הי' אלמן ישראל מחורם צאנץ הולח לא מאקי ולא געלו צם, ישנו וסגו צחורת ריכא ורצ אסי וסגדילו לעשות צאנץ — ע"ז יגל צני וישמח כצדי — וסי יחוקינו שאזכר לצנך צרכה הנחנין על המוגמר — אמן.

צעה"ח קינענו יע"ח חרס"ע לפ"ק לסי, צנוך אחת צצואך.

ימותיאר יהודה'ה גרינווארד

הסכמות מהגאונים המפורסמים **מטירשווא** — **סאטמאר** — **ומפרנסה** וכו' הלא צכר נכתנו צספרי צ"י וסגם כי

על הסי, הו נחצו צינה טנח ותפלת וכולם ונחצנאים צקננין אחד להלל ולנצח את הסי, הוה ונחמנה הולאת הדפוס כי רצם הוה לא אדפוס פס הסכמות וכצודם ומחל —

שבת לא אכלא תלנך את כבוד י"כ הרה"ג וכו' מו"ה ונחם ומגליות הי"ו ראצ"ד דאטוויא (צבאלייען) טכחצ לי חיה דברים ומח"ק הגאון

רבי יצחק ז"ל צענזשיס חרסיכ — וכן כבוד הרה"ח ר' יצחק טו"צ זקנו-
טשענעץ טכעז לי איזה דברים וואז"ק הגר"ו וחסדו הגר"י אצד"ק דפס —
ואברך ג"כ את כבוד הכב"י היקר וזר לבי אריי צערגער בלעזן דח"ק דפס
אשר כמה יגיעות יגע אדם זה עבדי השמחה על קברי לדיקים לשמחין
עבדי המלכות אשר כבר טובות ואותיות פורחות באוויר והוא ביום חולתו
לידך את האותיות —

(א)

הה"ג מו"ה צבי

עת הוסד עירנו לא נוכל לידע על נכון, רק זאת אנו יודעים כי בשנת תק"כ כבר היה פה יהודים. ובית החיים הישן מצאתי מצבות משנת הג'ל. הרב הראשון שלנו מונה בביה"ח הישן, כאשר שמעתי מספרים נפלאות, מהרב הזה, כי היה איש פלאי, וכאשר הרסו שם את המצבות, לא הי' באפשרי להרוס את המצבה הזאת בשום אופן, אף כי כמה ידיים ממשמשין שם והי' לפלא ולנס בעירנו, והי' אבדק"ק ראדוויל במדינת גאליציען כמה שנים ומחמת הנורש שהי' שם בא לעירנו ונתקבל פה לאבד"ק ולמ"צ.

והנה מכל ספרי החיים וספרי המתים שהי' פתחים לפני לא מצאתי מקום שידבר מהרב הזה רק המעשה הג'ל אשר שגורה בפי הבריות, מזה תראה שהיה מפורסם לגדול ולצדיק, ועל מצ"ק תאדוהו בשם "הרבני הנגיד" וכל להיות שלא הי' אז בני תורה פה, ולא הי' יודעים להנהיג תואר היאות לרב גדול כזה, או יוכל להיות שנכתב כן על פי סקידתו ואנחנו לא נדע, וכנו הוא הרב הנדיב המפורסם המספר מ"ה משה ניצעס ז"ל (אשר אוכרנו עוד במרוצת דברינו) התן הרב ר' נרשך כץ ראפורט ז"ל. — נוסח מצבתו:

א"י	ק"ד
פ"ג	
ה'	ה'
הרבני הנגיד המפורסם	
אב"ד ומ"צ מו"ה צבי	
במ' משה אברהם ז"ל	
שנפטר ד' אלול תקל"א לפ"ק	
ת. נ. צ. ב. ה.	

(ב)

הה"ג מו"ה חיים מאיר הכהן

הה"ג מו"ה חיים מאיר נולד לאביו הר"ר אברהם, ושקד בילדותו ע"ה"ת בהתפדה נפלאה, עד שישמעו הטוב נישמע בבית הרב ר' מרדכי שטערין א) בסעלישט

א) הכהנים הסביר הלדיק ראש על כל עומד ונארחאמאכאס וסר"נו הכ"ל נחבדל צבית דודו אז ט"צ (נאחד שונעתי כי סר"נו הי' ככד סרצ ר' ישראל חסן סג"מ לצי ז"ל?) הנה"ק רשכצס"ג ווה"ר ס"ס סלרוויטן מניקלסצווג, ועל פי סקידתו תקע אהלו צפיר סעלישט עמח ווארני, וצינד איזי סזכס לדול גדול וכן נחקים צסרצ סכ"ל כי זכס לצנין ומחנין, רצנן ולדיקים וגדולי תורס וכנס ווארס יהודים פה צנאחינו סנס כינוי ונכדיו וס"י קל"ו ומוסל על כל הנמח, ונלערו לא יריס איס אח ירו וכו' — ציווי לא ס"י מנין צכל הגליל רק אללו צסעלישט — ולסעמיס ס"י סס"ל סלו סהס"ק סרצסן כי צווד קאסיוויי זל"ל מח"ס יסוד אמונה, ועמוד העבודה, וסלס לו עצי"ז סכוס רצ, ולדיק דורו ס"י אללו וסר ענין ע"י —

סרס"ק

ותן לו את בתו לאשה ואח"כ כאשר הלך וגדל בתורה העמיד אותו בשנת תקנ"ו למרצ בסניעס ועל כל הגליל, אולם לא מלך זמן רב כי מתה עליו אשתו בת הרב הג"ל ונסע לק"ק דעלישין (נאליציען) ודר כמה שנים שמה עם אשתו השניי אולם גם היא לא ארכה ימים ונפטרה שם ובא בחזרה לעירנו ולקח עוד הפעם אשה והי' לו בנים ובנות והיא האריך ימים מכל בניה ומת זקן ושבע ימים בשנת תרי"ב י"ג

הרה"ח האם צעט שיינט אט רבו הקדוש הי' חצי ווארד צעניו הקדושים וונט כצור ויסופר לדור וזה שקופר הוא שראה צעניו אלל רבו הכ"ל — כי פ"א הלשינו את רבינו הקדוש אכסי רעע לפני הקיפר כמה עלילות, ונחוסם כי היתכן שהרצ דמדינה אינו זקי צכתו ולשון של המדינה וכאשר צאו הדברים לאחי העלך, מהם אלו וזה שצונשן מודע ימים יופיע צעלנו צחלר ונלכותו לרחוק אס כניס הדברים, ואס הכלעקסה הצאס אלי עשה, כלס איני עושס צו הרש"ק צרעדה הוסכם לזה ומוצי' לזה לחלמירו וועשרתו הר"ר מרדכי לרחוס עבלס ולקח ג"כ את חלמירו הרש"ק ר' משה ליצ ומאקסעוו ושומו פעמיסה לעיר ווינא, והגם כי סדך הי' רחוק ווארד ולא הי' צאפסרי לצוא על זמן המוצגל, ונסעו יונס וליסל צלי חספק עד צבא צווק ציוס המוצגל לפני העיר ווינא האס! וס גדלס שמוחס צלחות אט העיר על חילס לפניהס, אולם עד משהס נהפכה שמוחס לחוגס, כי ראי' את הסגר הגדול הסולך לפני העיר גאז גאז מיינו עד למאד, שטפו ועצרו על גדוחס, ולא הי' צאפסרי לעצור צספניה, כי גם הגשר הגדול נסצר מוסח גודל הניס שחי' אז מוסח הספסרת שלגיס, ולער גדול הי' לאוחו לדיק, וצפער כי חוק המלכות נחין ווארד וס עשה? לזה למשכחו ר' מרדכי שקיק את חספניה הסצצרה אשך הי' שס והלכו צה, הס"ק לזה לחלמירו סר"ר מרדכי פרשו נס, מזקי חורק, והאיקס חפלה לה נחיו צוני יס סאדריס וסור וחלמירו סר"ר משה ליצ קראו את הסירה צקול גדול צעמידה ונבגון עדי סאניה עשהס את דרכה הלחס וחסן את גלי היס וצאו צעלוס לעיר ווינא, אכסיס רביס ראו מוחרק את הס"ק הגדול האס הניס ראו כן חסונו נכסלו נחפו עד צענעצוו הדברים לפני המלך, ואח"כ צאו ויעמדו לפני המלך, והמלך צצין מיד כי סור איש מוסת מפליא פלחות, וקיבל אוחס צכצור גדול ווארד, ואונר לו הקיקס, אחרי שהור רב דמדינה סחיו צמיא עליו, לדעת ולכחוצ צכתו ולשון של המדינה, וסור לנו ציסס גדולה כוונן וספיצ לו סרצ אכא אדוני סקר ענו צי, יאס נא עלי לכחוצ דבר וס וחראס כי למדתי סרצס צכחוס זו ג"כ, וכן עשה המלך, ואונר לו סיכחוצ דבר וס צכתו ידו וכתב צכ"י סער, סר, לו חורא, ולו סר, והסחמוס המלך על סמוכת סוס, וכתן סמוכת סוס צין סגולי המלך, מכתבו סיקיס לאוח ולצרכון כי הי' אללו ארס רב פעליס, ופערו המלך צכצור גדול כי צצין וס ספרו וצקסי רעחו — עוד הי' מרגלל צפוי"י לספר וואז"ק סגס"ק סכיל כי מועולס לא פסע את בגדיו לסכיו, וכן לא הלך ליסן צעסס כלל רק סחמונס על כסא, וטעמו וכוניק ענו סלס הסיסס רוא חלק קי מוסיסה וכי יעשה ג"כ סכנות למוסה זו? מצינו סודעיס ל"ס יצואו אי"ס להלן כ"א צווקונו.

כסליו ונקבר בו ביום בבני רב ומספד מבני העיר. — נוסח מצבתו:

כבוד הרב המוסלג בתורה
וקן ושבע ימים מתמיד בתורה
מריה **חיים מאיר הכהן**
ב"ר אברהם ז"ל
נפטר ומספד ב"ג כסליו
הרב חיים מאיר כהנא
לפי
ת. נ. צ. ב. ה.

ג

הג"מ יהודה הכהנא

מבני הגאון רבינו הגדול, הנשר הגדול בעל כנפיים, המנשא אברתו עד לב השמים מרן ריוש ליסמאן אבדיק קראקו (ויחוסו למעלה בקודש ע"י במנילית איבה דמים ויילנא, ובמנילית יוחסין בס"ס גלגלי נשמות להרמ"ע מפאנע דפוס לובלין תרפ"ח) חתנו (בעל בתו מרת רחיל) הגאון הגדול מריה יעקב יוסף הכהן ר"י ומנהיג בק"ק טריסק והגליל, ובנו היה הג"מ יודא הכהן ואחד מבניו של הר"י ה' הרב המאמץ מ' יחיאל מיכל הכהן זצ"ל, מבני המפורסמים ה' הג"מ יוסף זצ"ל.
הגאון ר' יוסף ה' דר בק"ק קאליש (בנאליציען), ובעת ההוא ישבו בעיר קאליש שלשה כהנים גדולים נאוני ישראל, ב' הג"מ בנימין הכהן רפ"ס מח"ס גבולות בנימין וה' נקרא בפי כל המעור. והשני הג"מ שמעון הכהן, והשלישי הג"מ יוסף הכהן המדובר פה שה' אביהם של הגאון קצוה"ח וקוה"ס, ויהי בתחילת שנת תקל"א. ג' אמר המגיד הג"מ בנימין הג"ל ברוח ה' אשר דובר בו כי מן השמים נגורה נזירה לבוא העיפוש על העיר קאליש, וצוה כי כל יושביה ימהרו לעזוב את העיר, והוא וב' כהנים הגדולים הג"ל יסתלקו מן העולם, ובמותתם יכפרו על כל יושבי העיר, והפמ"ן ברמו בתורתנו הקדושה, יוסף איננו (הג"מ יוסף הג"ל) "שמעון איננו" (הג"מ שמעון הכהן הג"ל) ואחריהם "בנימין תקחו" כי גם הוא יסתלק מן העולם, וכן ה' כי כולם נסתלקו במשך ה' שבועות, הג"מ יוסף נסתלק י"ג חשוון

א הגאון המצוהק הזה אשר ה' אור גדול ליהודים וכן לחיו הקלוה"ס אשר ה' רשכ"י שהאיר לארץ צמורתו ומכמתו וצחיצוריו היקרים לא נדפס מהם כלל עוד ומחולדותיהם, וכן מכרים צדק כ' שהאז צק' תולדות חכ"ש ומהג"מ דוד טעזלי אפרתה, ואולם הדברים מועטים סכתז טעה גם צהס ובפרט יחוסם עד התו"ט נעלם מוננו ועורד כלשך אכתוז צהמסך דצרינו ע"כ אחר"ך קלס מהס ובפרט מהגאון קל"ה"ס סארי"ס סח"י — ודע כי צהקדמה לק' קו"ט דרך יצמר הציז כי הגאונים סאלו ה' ככדי סס"ך ז"ל וטעות גדול סס כנוצן לכל חוקרי קדמוניות —

ב ה' צנו של סהס"ק ר' שמהס אצד"ק לוצלין, ואחיו של סהס"ל ר' חיים סכהס רפ"ס אצד"ק לצוז, ובחולדות חכ"ש ונד"ט הציז טונה צהערה כ"ח סהג"מ ר' שמהס ה' אחי להג"מ צניעין וטעות גדול סוא (ועי' מהס צקי כלילת יופי ח"א ק"צ).

ג הועשה ספלא הזה כהצ' לי יד"כ סגו"הס אצרהס קבל איניכנא סיוו וס"ס סהיג סלשי וס' סיוות חולין סהרס ונדוקלע!

תקליא. ואחריו הגי' שמעון הכהן ד' כסליו. ואחריהם המניד ר' בנימין כ"א כסליו. והוא סלא!

ולא אפונה. כי מנידן זה ידבר ברמז הגאון קצוה"ה בהקדמה ובה דבריו. מדבר מלפניו. ומחללים רעים ונאמנים דילתנה ולמות לא נתנה. לא בצדקותינו ויושר לבבנו כ"א בזכות אבא מארי דעובדין וחד מבני עלי אאמי' מ' יוסף הכהן ו"ל, הדברים האחרים הללו יעודי וינדי אשר הוא ראה את עני עמו בשבש עברה וצרה. איכה יושבה בדר העיר קאליש.

הגאון מ"ה יוסף ו"ל נפג ארבעה ארזים בישראל. הגאון ר' ארי ל"ב בעל קצוה"ה והגאון מ' יודא בעל קה"ס — הגי' ד' חיים הכהן. הגי' ה' מרדכי הכהן אבד"ק האדרעוו ואח"כ גביר ומפסר באונגוואר.

בין החכמים הגדולים הנאונים אשר התנוססו כאבני נזר בדורות שלפנינו ויהי' למופת לבני ישראל הצטיין גם האדם הגדול באנקים מרן הארי' ל"ב ו"ל בעל הקצוה"ה ה"י מקדס אבד"ק ראזונטווי. ושם ה"י ח"י צער מאוד כאשר שמענו הלחץ הנורא מאוד בעניות ודחקות. ולא ה"י בביתו שלחן ארבע רק קרש רחב מונה ע"ג החביות ה"י משתמש בהור שלחן ובהורף ה"י שורר בביתו הצר קור עז עד שה"י מוכרח לישב כל היום במשטחו תחת הכסת ובה ה"י יושב וכותב ס' הקצוה"ה ומרוב הקור נקפאה הדיו שצ"ג שולחנו וה"י מוכרח להשימה תחת הכר לחממה להמים את הגלד שבתוכה.

ד' הגי' חיים מוזכר כ"ס, צפי קוסיק, וצפי קלוסי' וש"ס צהשנס צחולר אחי הר"ר חיים ש"ה, ואל תחננה שלא הזכיר אותו צחולר וצנס גאון וחפזתה. הלא גם הקוסי'ם צספרו כלל ו' אות ד' קרוב לקופו וציזל את אחיו הקלוסי'ם צלשון ורליחי לרצ אחי ווורי' ש"י סססיג עליו צזס ולא האריך צצנציס, וגדול ורצן צנו כי אז עשסהסר ר"ש לקנוליס צצנציס — הגי' חיים של"ס כ"ג אלול חק"ס וורכ צצבר אצותיו צציר קאליש יל"ו —

ה' הגאון הגביר ווי' ונרדכי ה"י יוני' מועטס צחאלרעיו ואח"כ זכס לעסירות גדול ונסע לק"ק אונגוואר ושלח ידו צווקסה ואלעו מלדיקת אס לסגולוסיס האלדיס הללו ה"י צציתו ויסי היום מרענו כל האחים לצית אחיסס ססה"ג הגביר ווי' ונרדכי סכ"ל לקיס כיצד אס אינע עילאה, וכפתי' שוסיסי, ואצני אקדס ותסטי' יסצו אחיס יחדיו צצלמן וצנסיצה ותוקינה צחולססה סכצס על הסעס צאורחל'ל ולצס ואל גיל צרלוצס אהצס אסיס דרופסתי' דלורייתחל, וסיסי מציס, ותסחילו לדבר דית שוסיס צנחיתן ויצי' זה צונס חס קוחר זה עיען חס מפרק, אורסיס צעצר ססכונה, ופסע גם צציה"צ אס ידו הול האס רחסס עיניו ר' ונרדכי סכ"ל וחגר מרצו על יוכו לוולחנות סחורס צנצירה ויכלסס כולעו עד סורו לדצריה אז קסלה סוקינה מועיטסה ודלגס כאליס צרקודיס אס סנציס שונסה וכי קאלה סיווודיס צליתו וועוד ויה סיוס מיוויסיס הלא וועירסס שסס צכל סיולס אצרי יולרסס, דילול איוול כווחיסו סילה, ססיעה צלדקסס וחכמה, בי ואל סיסי קצלי פלסור סרת סחגס כי סקלוקסס סן אונס סחורסס איוונסס וילדע גלסס סעליס סחורס"ק כי לא סקקו סיוויסו וגיורסס וסס כססר סליו סוקס וכוויייו כחלי ויסי חיס וצנציס סילס ריצי'י? אך אחס רחסס חדסות כי גם ריצי'י (אס כי סלח ידו צווקסה וק"ן) פרי קודסס סילוליס לה' וכי לא כופל וססס וסססו צכלל ססרסס וסוקסגר ע"י אסס לי ססודות ולסליל (וועלס כ"י וססססס כי דוד עעצלי ססצול סססס רק צס צניס לסג"מ יוסף סס"ל. —

הדבר ידועה שהי' ס"א ביה"כ בסכנה גדולה ורוח המות מרחפת על פניו והרופאים צוה לו לאכול ואם לאו הי' יאבד מארץ החיים, והוא בעדקתו, אכל שלא לרצונו והי' קין ממאכלי איסור וגם אכל ועבור הצער שהי' לו ג"פ זכה לז' חיבורים גדולים אשר כל בית ישראל שותים בצמא דברי הקדושים (ויש בזה אריכות אולם לאהבת הקיצור קצרת).

ואת"כ כאשר נתפרסם שמו בספרו הקצוה"ה נתנו בו עיניהם קהל ספרים מעוצם גדולתו והריפתו — והי' בטבעו עמקן גדול אבל בה תפיסתו היה חלוש ס"א בא לבובה והי' אצל הישיע"ק ובעל ישיע"ק שמה לקראתו מאוד, ואמר לבנו הגאון רמ"ז. כי יבין חית מעידי עדיות שבגמסיו הרוחנים להציעם לפני הגאון קצוה"ה כי אר"י עלה מספריו לכאן, וכאשר הוציע הגאון ר' מירכי ואב את פלפוליו העמוקים לפני מרן בעל קצוה"ה, והי' הקצוה"ה יושב נשען מצחו על ב' ידי ולא השיב דבר שמעו ושתק הגאון רמ"ז כנגס אל אביו בעל ישיע"ק ויספר לו כי אותו הגאון כמעט שלא הבין פלפוליו ויענהו אביו לאמור, לאט לא כתר לו זעיר, הבה נא כמעט רגע וייראך גדלו ורב כחה וכן הי' בעבור שעה חדא ומרן הקצוה"ה העמוק בפלפול בעומק עיונו קרא את הגאון רמ"ז וסתר את כל בנינו מבלי השאיר לו אבן על אבן אז ראה הרמ"ז כחו ונכחותו שלבו כלב הארץ.

ובעין זה כתב לי ידי'נ ושי"ב הגאב"ק פלונסק מיה"צ צבי יהוקאל מיכולוהו שליט"א וד"ל שמעתי מפי שי"ב הגאב"ק סעראצק מפי שי"ב הגאון מפי יוסף שאול אבד"ק לבוב שפ"א הי' ד"ה שם ונפלטו הגאון בעל ישיע"ק והדינים בהריפות ולא הכריעו בדבר ופהאום נשמע שהגאון הקצוה"ה בא לבובה ובקשוהו לסור לביתם והוציעו לפניו הענין והוא לא אמר כלום כאילו הי' ע"ה ואמר שלמהרתו ישיב ולמחרתו בא ופתח פיו במתן עד שנדמה בעיניהם כאילו המה ע"ה ולא הרנישו ככל אלה עכ"ל ידי'נ הגאון המובהק מפלונסק שליט"א.

הקצוה"ה הי' ס"א בפרעסבורג אצל הגאון הנורא רשכבה"ג מרן ר' משולם טיסמניטש, וכבר הי' ספרו קצוה"ה ח"א ע"פ חבל וכאשר התחיל להציע לפני רבינו משולם פלפול אחד הקדמו הר"מ ואמר בל"ס יאבה כהר"ג לאמור באופן זה ויאמר לו לא אוי התבונן רבינו משולם כרגע ואמר לו בל"ס דעתו לאמר באופן זה ובאופן זה, עד כי לא נשאר למרן הקצוה"ה מה לדבר בזה כי הגאון מהר"ם כבר הבין דרכו בלימודו ע"כ כיון לדעתו מה שיוכל לחדש באותו ענין אז אמר לו מרן הקצוה"ה, הנני אנכי עובד כעת חיבורי קצוה"ה על חר"מ ח"ב למה לי להתניע עליו יאמר נא לי כבודו מה שאחדש בסי' ר' ומשם ולהלאה . . . הגאון הר"מ התבונן בו כי נחלשה דעתו ויצר לו מאוד על כי הכלימו והחליש דעתו דעת אדם גדול כז"ב ע"כ קיבל עליו אז להתענות ב' והי' כל ימי חייו על עון זה שציעור להקצוה"ה.

אחד מגדולי הדור בא לפני הקצוה"ה ובידו חיבר גדול חבילות של קושיות והשגות ע"ס קצוה"ה. והשיב הגאון אליו אני אשיב ואכתוב לכבודו (איך וועל אב שרייבען) ויהי לתקיפת חיים נודמנו עוד הפעם לסינדק אחד וישאלהו האיש בזהלת פנים וכמנצח לאמר הלא ארזני הבשית להשיב ולכתוב לי ואיך תשובתי שאחיה מעל? לא זאת כוונתי ענהו הגאון רק זאת אמרתי כי כאשר אתה תהבר ס' קצוה"ה אוי אשיב לך נמולך ואכתוב עליו ג"כ קוני השגות וד"ל (הפסל חלק ג"ד) — **בנין** של הקצוה"ה, א) הג"מ יוסף דובער הכהן אבד"ס קשנוו וק"ק ווארשלאו בסי' הנה הנה נעלם מעיני החכם תולדות אנ"ש מר' ד"ש מגיל) הובא ממנו חר"ת בסי' אבני מלואים אע"י ס"א נ"א גם נדפס ממנו תשובה בסי' אבני מלואים, והובא בשו"ת ברית אברהם חו"ד ס"א ל"א וחזו"ש ס"א ח' וח"ת בשמו נדפס בסי' כ"ס חמר ח"י עמוד קע"א — ונפטר י"ט אדר שנת תר"ג.

יוסף איננו כי נאסף על עמו י"ט אדר שנת תר"ג
יום נהו וצוקה יצא מעיר הדרגה, וברוב הסוכך מן הי' בעדינו
ספר שערוותנו כי היסר עדינו בלאים הורדנו עלה מות כהלוננו
דוב ערב הי' לנו מנופת צ"פ"ס הנה הגאון הגדול כליל הופי
מ' יוסף דוב הכהן ויל בהגאון מח"ס קצוה"ה חז"צ'ב

נוסח מצבתו
בביתו בעיר
יהודיתלצב

(ב) הַנִּמְי' מ' דוד הכהן ז"ל הוא הכותב הקדמה לס' אבני מלואים —

(ג) **אשת** הרב החכם מ"ה שלמה יודא הכהן ראפפורט אבד"ק טארנופאל פראג. מספרת אשר בעת נתן הגאון אשר קדו"ח את בנו להשייך כבר ה"י משיביל ואולם חותנו לא ידע מזה וכאשר הגיע השמועה לאוני הגאון ר' ארי' ליב כי חותנו ידע לדבר צדקות רנו ושחק ואמר בשחוק מהול ברגו יודע אני כחתני כי מדבר הוא לפעמים דברים כפלים לסבור הייתי שרק בשפה אחת ידבר הנבל ועתה אהה! גם בשפת צדקות ידבר שיהא דו"ל —

מגדורכי תלמודיו של מרן הארי החי — הגאון המובהק מ"ה אשר עניול אבד"ק ספר"א (ב) הגאון הנביר מ' שלמה זלמן פיונער ז"ל האדון מכפר קאסעוו נליל פלונסק ומניח שם — (ג) הרה"ג מ' משה ראבד"ק ווארסלאוו נפטר שם כ"ח תמוז שנת תקצ"א (כ"ב בלוחת זכרון וזכרן צד 26) — **רבינו** שליח בקצת תקע"ז ומניח בספריו וזמן פטירתו במחלוקת ישני **הגאון** מליסא חבב מאוד את חברי הקצוה"ח והגם כי כ"פ חולק עליו אולם כבוד גדול כיאות וכן הגאון הקצוה"ח לא נפר לו קנאה ושונאה וחבר קני' משוכני' להסיר מעליו חשנות, והגאון מ' דוד מ"רצ בפאמארא" חב"ס אהבת דוד ויונתן בחסמנת גדולי דורו וכן שם הסכמה מה' דלבוש מרן צבי ריוונס והשיג פעמים רב באי כבוד על מרן ז"ל ועיי' בספרי בית יונתן דף י"א י"ב דברים הנפלאים השייכים פה ראה שם תורה צמאונק —

וכעת נשים פנינו אל הגאון מ' יודא ז"ל אשר עבדו כתבנו כל אלה —

הגאון מ' יודא ז"ל מראשית הסתפק מיניע כפו מסהרו שיהא שוכן בבית מרחו ומזונה מושכרת לו בכפר הסמוך לקאליש עיר מולדתו ומה התפרנס למען לא יצטרך להנות מבריד שמתנתם מועטה ובושתם מרובה, ועובדא הו' כי ברוב ימים כלאי קרנא דילי' ולא ה"י לו עוד משקאות למכור ואפס כסף בידו להביא תמורתם חדרות, וכביתו אין להם לפי הסף, עוללים שאלו ופורש אין להם, ועתה בו זוגתו הלא תצא לשוק? וראה להפש איזה הלוואה להרש העסק או אולי תמצא ירך איזה מסחר ולא נגעו ברעב, והוא באחת כבשהונו החזק בהמכלכל היום הך ברחובות חוצה ברעיונו מדובקים בא' היום והתבודד ביערים לקיים מ"ע התפלה בעת ציה (כמ"ש הרמב"ם ז"ל) ואמר תפילת דוד בן ישא נעים וצורות ישראל בנחל ישר' דמעה אשר מצער בני העטופים ברעב מתבטל מלימוד תורה, וגמר בדעתו כי בזה יצא י"ה, הסקרא וברכתך בכל אשר תעשה ובא לביתו ואמר שכבר יש לו מראה מקום בשות ודאי כי מרובה ישועות לבוא לכלכל את כ"ב ושפיה, וכן ה"י כי פתאום הגיע עגלת צבי ביום הקרה אשר בה ישבו שרים וסגנים גדולים ונצבו כמו נד נד פתח בית המורה שלו ועיי' המוביל הסוסים נתנו צו, ויצא אליהם החוצה, ובקשו ממנו במהיר יין ישמח לבבם ויהם להם מקרירות הדרך! והוא באחד משיב כי אין לו והם לא האמינו ואמרו בורא' משנאה מדבר שאיננו רוצה למכור להם והפגירו בו והשיב להם כדוגמת לועג לרש ולא נתנו אמון לדבריו עד שהראה להם כל בית אצורו וכאשר ראו תבנית פלא שאלו בתמחון מה יש בה? השוב להם כי פ"א נסת להביא תבנית יין ומחמת שבהכפר דרים רק עובדי אדמה וי"ש משתם ע"כ בהנשאר בתבניות (אשר גם בעת קנייתו לא היה ראוי לכס אפי' בשעת הדרך) עזה קשמונים עיפושים אינו כדאי אפי' לאיכרס ומכ"ש לחורים ופרתמים כמוכס, ומיד נעשה שמחה ביניהם ופקרו ע"ז תימ"י להביא להם, והוא הביא לפניהם כמה צלחיות וישתרו לרעה והפליגו מאוד את היין ואמרו כי זה ומ"ד לא שתו יין ונמתו ושלמו ג"כ סך רב ופקדונם חזקה עליו אשר ב"ס בשבוע יבוא להם אל העיר קבוק יין מהגיל — כי בטח לא ימצאו בעיר כ"ן מסכו הנכחי והרווח רוח גדול מזה שהתפרנס במעות

הסחר יין ומן רב ולמד תורה הרבה באותן הימים.

משם נסע לבוכה על איזה זמן כי כמה נביאים מפורסם בקשו אותו שילמוד אצלם עם בניהם, והיה הגאון המדובר מרן יהוד"א לקדשו ה"י בפעם אחת בלבוב עם הגאון המובהק ראש למורים הגאון בעל פרי"מ, וה"י יגול בסיו לספר איך שה"י בלבוב ביהד על הגיל וה"י לו תלמידים יותר מופלגים בפסול חקרי לב אשר לא היו כבודם ללמוד אצל הפרמיני לפי שיצגם ה"י ללמוד בפסול חקרי לב ונראה במקצוע המוחכם בתורה דיני ממונות אשר ה"י נדע ביהודא וגדול בישראל, ומפורסם

בכל הונו דת אוריאל אשר בח"מ ירד תהומים, ועלה מרומים, הוסף הכמה לחכמות
בדיני ממונות בהלכות עמוקות ושנונות, וכל דיני ספ"ק ותפיסה, וחוקה חש"ש בבתי
נווא, ובשערי ברא, והעלה אמרי יאה, ובאותן הימים הוגמר את הקני' ספיקות שלו
ונסע לאחיו שה' אבד"ק ראונשטיו, ומה טוב ומה נעים היה שבת אחים גם יחד,
ברוחם פי שנים, לעשות כיון למלאכת שמים, וננשו הכהנים והי' תאומים מלמטה,
ויהדיו יהי' תמים, בשמי' מעונים בננוי עליונם, וחלקו לבי' חלקים, חלק ראשון נגמר
בשנת תקמ"ח (וח"ש בשנת תקנ"ו) —

ואולם רק בשבתם בכפר קטן ראונשטיו לא נתפרסמו שמי' כ"כ כי היו נחבאים
אל הכלים, ונפעו שניהם לק"ק לבוב להנאון המפורסם מ' צבי הירש
רוזנים (כהנ"מ בער"ש בהנאון רבינו הגדול בעל פנ"י) לקבל ממנו הסכמה על
החיבור וכאשר באו והציעו לפניו בקשרם, אודות הסכמה ביאתם, בעם הרב מאוד
ושפך המתו על כל חוברי חבר בכלל שמרבים העם להביא, ונסתמו מענותיהם
ובקשו ממנו שיע"ס יתן עינו בהם לעיין קצת ויחזה דעתו מה מצא במו והשיב
שאין לו פנאי ע"ה ובקשו ממנו ליתן להם רשות להגיה חב"י על הארגו ספ"דים
שלו אולי כשיהי' לו פנאי יעיין בה, ונתן להם רשות ע"י והלכו לביתם, ובלילה
חזוהו נדרה שנת הרב ולא הי' יכול לישן ולקח חב"י אשר אנשים הללו הניחו
על הארגו והגר בידו, אולם ראה כי קשה עליו פרידתו מהקני' הזה, והי' ניעור
כל הלילה לעיין מדף אל דף וראה כי טעה מאוד ובייש את הנגי' תרי נאוגי העדה
וכאו! ושלה לקרוא להנהי' תרי צנתרי דדהבא ובאו אצלם וכידם מאוד ודובר עמם ד"ת
בענינים הרבה וסעדו אצלם ונמשך הפלסול כל היום וכל הלילה, עד האיר היום ונתן
להם הסכמה בשבת עצים ומוכר שמה נ"כ לשבח הנמר"י וחתמו ע"ז כל רבני דלבווב.
ויהי כאשר אך יצא הם' מבית הדפוס, הופיע אור חדש לישראל רבום נאותו
לאורה וכמה נאוגי הדור למעיין שותיהו וכל המעיין כל באמת יראה כמה
גדול כוחם וחילם לאורייתא, אותם יום יום ירושיין ודעת דרביהם יחפצו ותורה
יבקשו מפייהם, ובמה נאוגי חקרי לב אמרו כי הקני' הספיקות אשר נספה
להקצוה"ה יותר טוב ומשובח מה' הקצוה"ה (ו) והימ"י נתקבל למריצ ורבי"ד בק"ק
מונקאטש (ו) ומש' נתקבל לאבד"ק סאללאש וכל הגליל אעגאשעץ והרביץ תורה
בהתמדה נפלאה ובפחדה (ח).

- (ו) כן סיפר לי הרב גו"ם משם יודא קיכן הי"ו צסס חותני הגאון נ"י יהודה
ז"ל צסס הג"מ יחא חזד"ק קראלע צע"ס זצ"ד ע"ב —
- (ז) הנוקור על זה שהי' דיין דמונקאטש חנוך לי י"ח הגאון נ"י חיים דוב
גראס שליט"א חזד"ק פעטנעווע וחס"י מודעס רבס חוטא ובסיפי חס"י
והג"מ חזרסס חזד"ק מונקאטש וחכיו לשבח צסס דיין דקהלמיו (הג"מ)
חזרסס גאטענעמאן הי"ל חזד"ק מונקאטש כפטר י"ע ענת חקניד ועיד
צחיו כחקבל הג"מ לבי חניגדור ונחכר לשבח כ"ס צח"ס וחכיו הגה"ל ר'י
עזריאל ז"ל ועי"י להלן רבני מונקאטש בלריכום.
- (ח) צססס חקניו ככר הי' חזד"ק סאללאש ועי"י צקי חן טוב על חזעס"י
ק"י ע"ב משהאון ר' יואל חזד"ק קאנטעווי (וחס"י חנוך כועס, שערי
צוכה, ומוודעס ווע"א). וביא קישי' צסס הגאון סחוק' הענערסס וי"ס יודא
כז' חזד"ק סאללאש וסגליל (הגאון הי"ל קידור זא"ל צססס חקניו ראה
הקדמוס לסי' חנוך כועס חס"י) וכן מוזכר לשבח צס"ס שערי חיים דק כ"ו
(ראה לסלן תולדותיו), ונחכר כ"ס צקי פרי העץ עס"ס, ובספריס של חס"י
הגאון ז"ל, הם ז"כ הודסס הס"י מווישאחא הי"ו ספרו סרס"כ על סר"מ,
עס הערות משהאון ר"י מודעסן ז"ל —

בשנת תקס"ב התעוררי אנשי עיר סינעט והגליל, לאמר נתנה ראש, ונברא נשיא בתוכנו כי נפקד מקום הרבנות — גדולות עשו מיסדי הקהלה בעת ההוא הגם כי הרה"ח מו"ה מרדכי שטערין (ע"י לעיל אות ב') אשר הי' רה"ק על כל מאראמאדוש צוה לקחת אלוף לראשם את הגאון ר' מנדיל שטערין (ע"י להלן) אולם ראשי הקהלה דעיר סינעט ובראשם הרה"ח המפורסם מו"ה משה (ט) בנו של הרה"ג מ' צבי אבד"ק (ע"י אות א') המה בחרו יותר בהגאון ר' יודא להיות אלוף לראשם ולחת המשרה על שכמו, ונחלק בה עירנו לשני מחנות ויקרא למקום ההוא מחנים, המה נסעו לק"ק סאלאש ויבואו את הגאון ר"י לבאן וכת השני קבלו לאב"ד את הגר"מ אולם עד מהרה עשו שלום, הגאון ר"י עבד עבודת אב"ד, והגר"מ לרב"ד ומר"צ, ועבדו רבנן שלמא ביניהם הגר"י יושב פה ערך שוב שנים בשלום ובהשקט והרביץ תורה, ונהג עדותו בשבט מישור, ליחד את הלבבות, ולאנד את כל הכחות הנפרדות —

בשנת תקס"ה בחרו אותו קהל גרויסווארדיין י' לאב"ד ולמר"צ אולם הוא לא הטא אוון קשבת לדברים הללו כי בחר בסניעט ואוה למושב לו מהמת המקום שהי' גם אז יראים ושלמים הסידים ואנשי מעשה, ובעבור זה בא מסאלאש לבאן כי בעת ההוא הי' המקום קטן מאוד ועוד קטן מסאלאש כאשר ראית

(ט) הכנס"ה הזה כבד כחצתי כי הים נוגע משפחה גדולה (ונפטר א') דר"ם אלד תקצ"ו לפ"ק) ואשתי נותה מאלול ה'תס"ה את הכה"ק ר' גרשון כ"ץ רפ"ם נכד הג"ע שמוחה רפ"ם אבד"ק ליצבל ונפטרס ע"י חשוין נורי — לפ"ק —

(י) לשונת לב עליי קדמוניות אכתוב פה קלת השייך לעיר גרויסווארדיין, צאנז הוא קהלה עתיקה ונאור חולם זה מנאטיים שנים גרשו צני מדינותיו (העיריקטן) הישועאלים והספעטונג דס וואחיני צני יסאלל שהי' צנת היח' עזרו להישועאלים וזה הי' צעוכס, כי עייז גורסו נשס כולם ונעשה חרצ רצ צצכ"כ וצצ"ה"ס, חולם אס"כ נחישצו שס יחודים צרשיון הסרים אשר הושלה צידס ואת הצצנים לפני העת הסחל לא נודע כלל כוונן וכענד מזה וצצעים סנה צנת אשר הסחילו סוצ להתייבצ סס. (א) הצצ הסלשין הגאון הגדול וזה"ר ר' נפחלי היצס ליפסחאווען זל"ל ונפטר סנת תקל"ג לפ"ק —

(ב) אחריו קצלו לאצ"ר הגאון הגדול ר' פייס וייכל זל"ל אחד נחכני ווינן ובאחי עקטעריין צן הגאון הלדיק ר' אכשיל ווינענר הסצד"ק מייסקולנץ זל"ל נפטר עש"ק ז' אייר תקס"ג —

(ג) אחריו צנו הגאון מ' אהרן נחתי"ה ראצ"ד זל"ל —

(ד) הגאון הסריק מו"ה יוסף רויזנפעלד מואטענרסלחק נחכר לצצח כ"ס צש"ת ח"ס וכן צתשו אהעיז טשונס וי"י, חר"ו כ"ד ח"ו טשונס י"ט מירס כוה חיצורים הצצס וסגס צכחצים וס"י ג"כ קאיוועלס, רצ צכל נחח ציחלר נפטר כ"ג אייר תקל"ט.

(ה) הצצ הגאון הסקיד מו"ה יוסף דוד וואסנמאן וס"י לדיק נפוקסס וס"י מעיר ויישניטץ וססכגה צכקידות נפטר סנת חר"צ —

(ו) הצצ הגאון הסריק מו"ה מרדכי ליצ תלמוד הגאון מ"ס, סתן הגאון מ' ליפסחל הסצדיק סענדעסלי רצ"ד דסס וס"י נכסל ג"כ אה הסקלס וס"י קקל צסס קלמלר ליאס — ונחכר לצצח צש"ת ח"ס חלק אהעיז, חס"י ג' צצנת תקל"ט לפ"ק.

כי קהל מונקאטש הי' עיר גדולה גם אז והלך ממונקאטש לסעללעש ובטח היה הרבנות דסעללעש גדול מסינעט, יא רק איא המעס אשר דברנו כהנ"ל.
אהוב וחבוב הי' אצל גדולי דורו ולדונמא אספר בשנת תקע"ז פרצה מריבה גדולה בקארלסבורג והמדינה זיבענבורגן (עי' בהקדמה לשו"ת דרך יבחר) היות כי הרב דמדינה שהי' אז נכחד שלא עי"י דין ומשרה רק בריצו' כסף וכדומה ורונני עליו שלא הגיע להוראה, והקריבו שפעם להנאון רבינו ח"ס זיל — הנאון ח"ס זיל אשר לפניו הנ"ל לא יבוא, צוה שיסע לנסיון לפני הנאון ר"י זוליק (עי' מכתבו בס' בית הלל תולדות הגר"ה דף י"ב) שם יוסע לנסיון לפני ידי' הנאון הגדול המפורסם מ"ה יודא הכהן אנדק"ן סינעט וגליל מאראמארוש — ואם דצונו בכך יודיעני, ואכתוב לידיו הנאון הגדול הנ"ל שלא יכבד עליו ולא יחמיר עליו עכ"ל בענין השי"ך לדברינו ומהו תבין קורא יקר גדול ערכו של רבינו הנאון הגליל. **בשנת** תקע"ט חלה את הלוי אשר נפטר בה (וצוה קודם פטירתו שלא יתאריהו על מצבתו בשם נאון וכדומה רק **"הרב"** ולא יותר) בכ"ז ניסן ויבדל אדלים את האור וגנוז בשמי מרומים — השמים לבשו קדונית, חשבו עיני העדה בארבותיהם וקני העיר חגרי שקים, ואבל כבוד ברחובות ובשווקים, ועננה הרת תונה על כל פנים, כי שנה הודם הדרם, שנה יום, ונקבר בבני רב ביום הגליל.

נוסח מצבתו:

פ"ג

הרב מ' יודא **כהנא** בעל מחבר ס' קו' הספיקות (יב)
 בן המנוח מ' יוסף כהנא, ונפטר ביום ה' כ"ז ניסן
 "נאסף" "לעמיו" "רב" "הודא" הכהן הגדול לפ"ק
 ת. נ. צ. ב. ה.

להנאון הזה היו שבעה בנים ובת אחת — א) בנו הר"צ החסיד המפורסם מ"ה יוסף מדרכי ז"ל צדקתו מי ימלל, והי' רוב היום מוכתר בשלח' ותפילין ומתפלל כל היום כולו בדביקות גדולה והיה חתן הרחיצה הנביז המפורסם מ"ה בנימין ז"ל מק"ק דעלעשין (גאליציען) סמוך לפטירת אביו הגה"ג קראו אביו ואמר בני יקרי כך בהרתי בין הבנים למלאות מקומי והגני רוצה להתחיל לעשות טובה עבורך, ולשלוח אחרי יקרי העיר לחתום לך קאנסיס, אולם הוא השיב ברוב צדקתו אבי מארי זכור מה כתיב בתוה"ק ובספרן של צדיקים איהו מחשבות צדיק לחשוב קודם הסתלקות יותר חשובות, ונחוצות מרשת אחות הרבנות, ומי יודע אם לא יהי' לך לכסופא בעלמא דאתי ע"כ הרף מואת והוא באמת לגדל נמיכת ראו שפלת נפשו הנפלאה לא רצה להשתמש בכתר הרבנות, בכ"ז נכבדי העיר ואהובו

(1) הגאון המפורסם מו"ה יסרבל ילחק אסרן לאנדעקצענג ז"ל כפטר ז'י דפסק שנת תלע"ט לפ"ק וס"י נכד מו"ר הגאון זלמן עמקוט וצו י"י זרז מו"ה ליב גר"צ הי"ו מדפ"ס כע"ה תולדותיו צאליכ"ה (ובעת ה"ה הגאון ז"ל מו"ה משה לבי פוקס סליע"ה) —

א' ועיי' צ"י שיחות חולין סח"ד דף כ"א צסס הגאון חס"כ לפרש הספיק כי עונותי עזבם רלשי וכו' עיי"ש וסוף טעות כלשכ הוכחתי את הכוחצ

ל"ח צדוקים וסודם לדברי —

ב' י"ח סה"ג וכו' מו"ה חיים ליב הכה"כ הי"ו (נח"ס דברי גאונים) קיפר לי כי כשאל אחריו חיבור כחוד על חס"ד, וכן אמר לי איזו ד"ס וכו' ורלתי כי הוא ספר כפלא ווי יוסן ש"ל למנוח יחננו דביס —
 "הכה"ס מו"ה שמואל ז"ל הי' צו של הרב הסרי"ר וי' נודכי שטערין הסוכר לעיל אות צ' —

רבים הגאון המנוח וצ"ל בחרו בו למו"צ כי מחל על כבודו "הרב" להיות רב, והתדבק מאוד להקדוש מופת מטהר"ט מקאסיו בעל אהבת שלום באתדבקות וזחא ונפשא וכאשר הבין כי קרוב קצו נסע לק"ק קאסיו (להיות בכלל הגאונים וכו' ובמותם לא נפרדו) כי אזוה לו למושב נשמתו בעיר קאסיו ונפטר ששה ב' אדר תצדק לפ"ק — ונגנו הארון שבת קרוב לרבנו זצוקללה"ה —

(ב) בנו הג"מ יהואל מיכל הכהן אבד"ק סאלקע (ומילא מקימו אחריו הרח"ג מ' כתריאל כהנא וצ"ל —

(ג) הרב החכם השלם מ' נחמן כהנא וצ"ל (ומונה סמוך לקבר אביו) בנו הוא הרב צ"ש"ע מ"ה יוסף ליב הכהן התן הגאון המפורסם בעל מראה יהוקאל ו"ל, ומוכר לשבח בהקדמת ספר שו"ת דרך יבחר —

(ד) ה"ו הרב הגדול מ"ה שמואל זינגרל הכהן (חותן הגאון ר"י מודיען ואביו של הרב ר' יודא כהנא (נפטר י"ג מרחשוון סתר"ר לפ"ק) התן הגאון ר' יהוקאל פאנעטש, (וכעת ביד אב דהאי שתא נפטר לדאבון נפש כל העיר בנו של הר' יודא ו"ל ה"ה התורני ההסיד הגדול בתו"י מ"ה ישראל כהנא ו"ל במרחץ גלייב' ענבערג) — ה"י יליד מאקעווע, ותלמוד מובהק להגאון מהר"ם בינעטש זצוקללה"ה וגדול בעירנו! —

(ה) בנו מ' שמעון צבי ו"ל נפטר ונספד מהנה"ק ר' אלעזר ניסן ט"ב זצוקללה"ה.
(ו) מ"ה זאב וואלף מטשארדע — (ז) הר"ר לייביש ו"ל הכהן ח' הר' יעקב יוקב ו"ל — תנצב"ה.

ד

הג"מ מנחם שמעון

הגאון הצדיק המפורסם מ"ה מנחם מענדיל ששערין נולד לאביו חרבני המרום מ"ה שמואל ו"ל ביושב דראנמערעשט. בעודנו בילדותו שקד ע"ה"ה בחשיקה יומם ולילה כהשיבה כאורה, וכאשר סיפיו נפלאות מהעלם הזה לקח לו לחתן הרה"ה צדיק וחסיד מ"ה ב' בנימין ו"ל בעיר מאנאסטריץ (בגאליציען) נתן לו את בתו הרבנות הצדיקת מרת צירל לאשה, וישב על שלחן חותנו הגניד ו"ל על התורה ועבודה בהתמדה נפלאה, כאשר ענינו ראות במכתב הגאון דמשערנאוויץ בהסכמתו ע"ס דרך אמונה וכתב שם בהיותו במאנאסטריץ (בגאליציען) שמעתי נפלאות מצדקתו ומתמדתו ויראתו, ולא ארכו לו הימים ימי שלום כי לא ה"י לו שלום בית מחמת שאשתו הקניטה לו ועזב את ביתו ודבק עם רבו הנה"ק ר' משה ליב מסא" סעו ולמד שם בבית רבו איוהו זמנים ואח"כ בא חותנו עד שביק וביקש את חותנו שיבוא לביתו והרה"ק נתן לה קמיע ומני או ה"י לו שלום ושלוה בביתו.

ובימים הללו ה"י הגאון מופ"ה מ"ה מליסא אב"ד במאנאסטריץ (במבורא בס' אהל משה מהגאון ר' משה תאומים) וכתרו ברית אהבה וידידות, והגאון מליסא נתקבל לאב"ד בק"ק קאליש וה"י צריכים הקהל ג"ל למורי' וד"י השתדלות הרב אב"ד קיבלו את הגאון ר' מנדל למו"צ, ונסע להנה"ק ר' משולם טייטלבוים לקחת ממנו סמיכה להוראה, וכאשר בא לבית הרב ישאל אותו מה ביאה משמשת, השיב לו למה בא וישאל אותו איזה דינים חמורות מהרמב"ם, אולם הוא השיב הלא ראש המורים היא הב"י וש"ע (ג) ע"כ בה תבחנו ושאל אותו כמה שאלות ודינים

ב' הרה"ט ו"י צניעין זכס לצנין וחסדן רצנין וס"י תפארת עירו, ואחד נחמתי ס"י הסג"י ר' לייזיק אבד"ק בורשע (ע"י להלן).

ג' אחיו הרה"ג ה"ו קיסר לי' כי טוע נמ"י נכלו הדבני הססיד בנש"ק העופלג ונ"ה חיים שמואל ו"ל כי צעירנו פלס פ"א נחזקס גדולה על

השיב ממקור הגימ' ופוסקים ראשונים ואחרונים, עד שנישחטם חרב ויל שיודע כל דיה שרע בעי'ם, ונתן לו חתירה בשבת עצום ותומי נתקבל לרביד ומריצ בקאליש. **בשנת** תקס"ב כאשר קהל עדתינו בקשו איש שיעמם על שכמו משרת "הרב" והי' דעות חלוקות כי שני ראשי הקהלה, לא יכלו לבוא לעסק ויחשמש (עי' לעיל אות נ' אצל הגאון ר"י ד"ל) רוב בני הקהלה נתנו עיניהם בהגאון ר"י, אולם משפחת א"י הרב ר' מרדכי ויל החזיק בו — אולם גם השלם מרש מורה על הארץ הגר' נשאר לאביר והגרים למריצ ואחר שנסתלק הגר' הי' ג"כ קצת דעות כי הי' בת שרצונם הי' לקבל את ההי'צ ר' יוסף מרדכי בנ של הגאון תרהיב. אולם רוב הקהלה נתנו עיניהם בו, ונתקבל הוא לאביר'ק ועל גליל (ו) מאראמארוש וכן הרב ר' יום' מאל על כבודו "הרב". —

הגה"ל ז"ל וכן רוכני עליו שלא הגיע להוראם וכסע להסג"ק ס"ס ז"ל וסו"א כיצד אותו סילאס חסרו מידוש לראות מדכנתו וסו"א הס"ב כי יכסס אותו צד"ס ש"ע וצ"י —

(ד) הן אותה כי נתקבל לאביר'ק ועל הגליל וי"ע לא עלתם צידו הכל כי קהל חוסק כפדו זה ב"ן העולותה ס"ס וקיצלו חליסם לעו"ל את חצי זקני הסג"ל וי"ס יעקב ז"ל (גיסי של הסג"ק רשכבצ"ג עין לצי וחידיטעויו) וכדור הוא לאוני' הרב העלוי'ג עוסי' יעקב גריוו שליט'א רסיק וננינו דסס (אשר יסאל את שו"י) סיפס לי כפלאות מלדקו ומוקודשטו וי"ע וסי' נכד הסג"ק רש"ס ונק"צ — הוא סי' שופט מ"סרים, לדיק חמיס ומיכב צק"ק צניד מומתה סכסע שוה על סג"ק ססי' אחר מוגילותיו וסליס סס ת.כ.ל.צ.ס.

והנה חקתי ודכתי וסאלתי את פי ידידי סרסי"ס עו"ס דוד כסנל סי"ו צצריד להודיעני וו"ס סכודע לו וחקיני סלדיק ח"ל — סו"י"ר לכבוד ססי' סססס סססססס סססס ססססל וכו' וי"ס יקוסי'ל יודל גריוו שליט'א. **הנה** חקתי סיטס עצור כסותה סרצ ר' יעקב וסוסט סכססן סס סיפסו לי סזקיס כי וססססס אללס לאיס קדוס, וכן וסססל אללס עסי זקיי סרסי"ל ר' אסרון לצי ז"ל לססססס על קצרו צעס לרס ר"ל וסיס צוכו"ו, סלו יסיעות גדולות.

נוסח מצבתו :

יעקב הלך לדרגה, ויפגעו בו מלאכי אלקים
הרב הורא וחרד לדבר ה' מ' יעקב בנ'
אברהם נספר בשם טוב . . .
שנת תקס"ב . . .
ת.נ.צ.ב.ה. (ע"כ)

זמן פטירתו הוא במועד אלר כ"ח צו — **ומנדריו** צניו סתנו סרסי"ג עו"ס חייס דוב ווק"ק סאסססל'ו, וסו"א לקס לו לסמן את חצי חצי סרסי"ג וי' כסחלי ז"ל וי"כ צירוסליס סובצ"ל ססי' בן סרצ ר' יסנלל חייס ז"ל אשר כסגלל צצ"ס דודו ססס"ק רשכבצ"ג צעל סמן רוקס ז"ל ולועלס צקודס — וסי' סי' סרצ סלססן לחוסט —

ב' אחריו קבלו את סרסי"ג ר' יעקב בלעליעצ (סו"ן ססלון צ"ס סיו"ל) וססכר לסכס צס"י"ס ירועות סלסס וססכס סרסי' וססס סלך לצי"ס. ג' אחריסס קבלו את ססלון סגדול סססססס עו"ס וסססס א"ס (צני של עסי ססס"ק רשכבצ"ג (ב' 2)

ובאשר שמעתי מספרים נפלאות מעדקתה הרבייך תורה בגליל הזה ואיון ותיון תקנות הרבה להחיות הדת והיהדות, והיה טובב הגליל שלו בכל שנה

ששכנתה צעל אחרי חם) והי' שונה ושנת חר"ה עד שנת תרי"ז ששכנתה הלו של"ה אציו הגאון ונחמו צו עיניהם קהל חוגגואר להוסיפו על כסא אציו ז"ל — והוא הדפס אחד כל חידושי אציו הקדוש שהסכמת גדולי הדור (ראש צפורית א"א על אור"ה — ועל חר"ה הסכמת הגאון ואלאח זוקללסיה) ד' ואחריו קצלו את הגאון הגדול ליסיע, אור ישראל וקדושה ולידק רבים בתורתה עמד לכס ציראחו ש"צ מו"ה שמואל שועלעק קליין אצד"ק צולקאן ואח"כ בחוסט, ובסוף ימיו בסאללאש ושונה ונ"כ שנת תרל"ה נ' ארה, אליו יתהו ונארע כנפיה הארץ, להתצטט וינאחו ונולדקו ונודקיסמו ונאספריס נפלאות מוננו חיבור ק' לזכר החיים ונדפס בהסכמת כל גדולי הדור!

ד' אחריו קצלו (בשנת תרי"ט) לאצ"ד את הגאון המוזהב רש"י וינן ושה סיק אצד"ק יערגען הי' גאון מייצחק וליסיע, כולד צצנצואווא ששנת חקס"ה כנן י"ב שנה נכנס לישיבה רבו המוזהב צעל ח"ס ולמד עם ח' שנים והי' מלובלי שלחמו דכצו הגה"ק כוואכר בהסכמותיו ששנת תתק"ל נחקצלו לזכר ציערגען, ובשנת תרי"ט לאצד"ק חוסט, ושנה הרצ"ן חורס כרבים ציפוסו הגדולה ושל"ה ששנת תרל"ט צרי"ח שצב וגדולי דורו מוהרים עליו כי מושה (היינו הגה"ק רבו החיים) ועד ושה (היינו הגאון המודבר פה) לא קס כושה, נדפס מוננו שו"ת מוהר"ס ש"ק ד"ח על כל השו"ת, ולגודל חציבה הקי כזר סמו חמו וליכס צנוולא"ס והדפסו אותם עוד הפעם (קאטעמאר חקיד) וכן נדפס מוננו מוהר"ס עה"ה ועל תרי"ג מולת ציה ועל פרק"א, ועל הגדה של פסח, ועוד קי קטן צסם לקוטי מוהר"ס שיק (ח"ל יד"כ הגאון מו"ה חדיג שלי"ה אצד"ק פערנעווע וכן רליתי כחתי"ק הדנה כרכיס חידושים על נוס' סונית ועל סוגי נדפסו ציוני חידושי הגהותיו ע"ס מולת השס ע"י הרב נ' יוקפ גינן ז"ל — ואח"כ נדפסו צד' וואנשוי צמילוף עם הצעלים ויחקורו להרב ר"י גינן צענות — ומוהר"ס שיק עם — וע"י צהשו"ת מוהר"א חח"ה קי קפ"ג מוס שכתב להג"מ מ"ש ז"ל עם הג"ה אחת צמולת השס, והסבי לו מוהר"ס שיק צמל"ה קי רל"צ גם צמהר"ש קי רפ"ד ועוד צמתי"ק נחירי הגהותיו הללו עכ"ל —

י' ואחריו קצלו לאצ"ד את הגאון מו"ס"ה וי' עומס צלוס אצד"ק מאל, חוסט ואח"כ צמולסלו רב וגדול מוהר"ג, הגדה נאספרת כי צעודו רב צמולע נקרא פ"א לצו לסי קידושין, ובאשר שאל אם החמן כזר מולוצ צמולצט הנקרא קיעעל אשר מנהגיו ללצוט מולוצט זה, שחק החמן ולא רלה ללצטי, ואז אמר לו כי אם איך רלונך להלצטי אז חדע כי לא יעצרו יו"ס רבים "ואנשים אחרים" ילצצ צה וכן הי' כי לא עצרו ח' יו"ס שלי"ה — וכעת נגמר מוננו חיבור נחמד חף נעים צחריפות וצקילות.

ז' ואחריו קצלו לאצ"ד את הגה"ל עיוי מחלמירי הלל הזקן מו"ה יואל צבי ראטה אצד"ק אויפאלו ונ"כ בחוסט נפטר שנת תרי"ה תלמוד מוזהב להגסי"ק כי מליח ח"ש ולהגסי"ק ואלאח (ע"י צהקדומו לסי צית הוילר) —

ושנה, להשיגה בעינא פקחא על כל דרכיה ומעגלותיה, ותיקן כל מה שראה לחקן ולא הי' נוסע משום מקום עד שתיקן שם מה שהצריך לחקן והי' רגיל לומר תמיד, מאראמאדש איהו סין נארטען איך האב דאס געפלאנצט' ולקח על עצמו המרחק למדוד תהומי שבת ממקום למקום שיותר לילך, ומקום שצריך עידוב ומקום הנחת עירוב את הכל בירור והודיע לכל.

טוב לבנו ושפלות רוחו הי' לפלא בימיו לא הי' שכית נישן כלל כי עשה שלום אם הי' רק באפשרי, וכן הראה נפלאות בגלילתו כאשר תלמידו הרהי"ר וינדיל אבריק ווישאואו זיל סיפר כי עיניו ראו נפלאות מרוב הצדיק זיל. — **אהבת** ישראל הי' תקוע בלבו ע"ע לשער ותראה בירמו בספרו דרך אמונה עה"ת בס' קדושים עה"פ ואהבת לרעך בדיה או יאמר ואהבת יעו"ש, כאשר למד מרביתו הקדושים ד"ר משה ליב מסאסעו, והמגיד הקדוש מקאניטין.

בעת סידור קדושים ספרו שהי' לו ממש השראת שכניה וכן קודם כל פסק דין שיצא ממנו עמד מכסאו באימה ופחד ואמר היה"ר שלא אנשל בדבר הלכה והשל אימה גדולה על הבעיד.

בגליל שלו הי' הרבה אנשים אשר גדלו בלורית בשער ראשם וכאשר בא לישבים הללו נתן פקידה שכל אנשי הישוב יבואו אליה וכאשר התאספו יחד סגר את הדלת בעדם, ובדק את שערות ראש של כל איש ואיש וזי' שגדל בלורית גזו אותם ותיקן להם פאות ראש בדת של תורה —

איך הרהי"ר הגיל לישוב ראזאוויל בגלילתו והי' שם איש אחד שלא ישר את השבת בדת והרהי"ר הגיל הוזהר אותו והוא כפחן חרש אמם אונם ויער הרב הגיל הבמתה בביתמיד וידרש בגדל ערך מצות שבת וגדל ענישו של המחללו ודרש להם מאחזיל במקום שחילל שבת מצוי' הדלקה מצוי' וכן הי' כי כאשר נפע משם נשרף כל אוצרו וכל הונו עלה על מקורה, ונעשה עני מרובה —

עוד יוספר כי פ"א בא הרב למק"א והי' שם עשיר גדול שהי' לו הרבה בהמות ועשה בהם מלאכת בשבת וישלח הרב תו"ט אחד האיש ההוא ויכתיבו על פניה ואמר לו כי אם ישמור את השבת כראוי ישלש ברכה במעשי דיו ואולם האיש ההוא היה קשה עורף ורע מעללים ולא אבה שמוע לדבריו אנו פתח חרב את פיהו ואמר רבשיע אחת נתת לאיש הזה בהמות רבות שיעשה בהם מלאכה בשבת?

הלא נתת לו רק שישמור את השבת, ולא עברו ימים הרבה אבד האיש ההוא את כל הונו ורצונו בענין הרע והוכרח למכור את השורים שלו והי' לצות לבני מרי. **אורם** בפתק ימיו לא הי' בכחו כל עבודה זה להשיגה על כל המחזו העמים על שכם ניסו הדי"ר ר' אייזיק זיל את עבודת אביד בעיר בארשע יע"א —

(ואחריו קבלו בבארשע את הנא"צ ר' יעקב צבי זיל לאביד ומניח שם ונשאר אחריו הרבה הדית כי נפלאים בהסכמת גדולי הדור מצאנו — ומלעמבער —)

בעירנו הי' וכן היה השיק בעש"ק, ועל דבר זה הצטער אותו צדיק מאוד, וכמה

עוד צי' חסדים גדולים הי' צמוקט אשר ראו' לסוכיז פאם לזכרון עולם האחד הכה"ג הסכס החסיד וי' פתחם כפתלי ירושלמי סי' רצ גדול חסיד מפורסם וזכו ידי"כ ט"ז סכס חו"ס אצרכם זלמן סייו סדפוס ומענו מיצור כחמד עה"ת צסס כפס עונס — הסכ"ג החסיד לית חו"ס יעקב קטיוול זיל רצ"ד דסס הוא היס חו"ס זכס את סכזים צמיצוריו חיקרים סי' כחמי סלז וסי' קרבן עני עה"ת, עושס וועשס וחצינ מאלוד צעיני סהס"ל מסרים סי' ז"ע.

וכעת סס סלצ"ד ורי"מ סלחין סלדוק מאלוד סגולס ססלסר יסכסל ותיק וססס גכיוו סליע"ס (צן לסס"ג סקדוס מי' עמסס גכיוו צנו סל פסס"ל רי' יוקפ גכיוו אצד"ק טעטעסלחוינען) מוכצן חורס ציסכסל ציחר סלסס צסססססס סלססל סי' ילכ"ך יעיו צעוז וצנעיעיות סלס —

מפני הוציא ע"ז לבטלה אולם לדאבון לבו לא עלתה לו לבטלה ובכל עשיק הי' מנהגו לילך בעוד היום גדול לבוש בבגדי שבת ברחובות העיר לפען כל אנשי עיר והגליל שהי' על יומא דשוקא ותיביושו וסעו לביתם להשביט ממלאכה ואותן האנשים אשר באו ממקום רחוק לא הניחם ליסע לביתם מחמת ספק חילול שב"ק — ונשארו שמה על שב"ק!

כל עבודה או מרחא הי' נחשוב בעינו לכולם נגד רצון הש"ת כאשר יסיפר שפ"א בא למקום אחד והי' צריכים שם למקוה והי' שמה איש אחד עובד עבודת הוה והצטרף הה"ג וז"ל ועסקי שניהם עבודת פרך לילה ויום עד שחפצו הצליח ובנה שם מקוה בינועה גדולה — ועבודה רבה —

הי' נוסע לצדיק דורו וכן הלך בגליו לצדיק דורו ונסע לפרקים להרב הקדוש עמוד אש תפארת ישראל ר"מ מקאסעוו י"ע, וחבה יהודה הראה לו הה"ק הג"ל ואמר לו כ"פ שכבר בא העת והזמן שיתחיל לעשות טובות לישראל וכ"פ צוה לאנשי מאראמ' שלא יבואו אליו רק אצל רבכם שהוא צדיק גמור, אולם דוא בצדקתו לא הפה אונו להתנהג ברכנית —

הגאון הוה חלה את חליו אשר נפטר בה לדאבון כל ישראל, בשנת תצדיק ט' אדר, נפס כל איש נמנ כל לב כאשר הישועה הלז עשתה לה כנפיים כי עטרת ראשוני שלי"ה —

חד"ת נרפס ספר שלום עז"ת דרך אמנה ב"ה בחסנמת גדולי הדור וז"ל הגאון המובהק ר' מרדכי זאב אישינא מלעמבערג באמצע דבריו, כמו זר הי' בעיני הפצרת הרב להסכים על סהברתו מהברת הקדוש של מר חותנו הגאון הצדיק המפורסם, כי מי חרש אשר לא שמע פירשת גדולתו וחסידתו או מי עוד אשר לא יראה כי רוח אלדים מרחפת על פני תבונתו, היראה התולתה מחברתו הוא תהלתה דבריו יגדו תפארתו וכו' יעריש — וכן בכ"י נמצא חיבור גדול על כל ד' חלקי שרע — ומובא מפני חד"ת בס' דברי נאונים, ומוזכר לשבח בשו"ת מראה יחזקאל תשובה ק"ב, וכן תשובה לו נזכרה בס' שערי חיים דף ל"ד מהג"מ חיים זאב הכהן אבד"ק סעלעש (ע"י לקמן ה') ובכ"י תחת יורשיו כמה תשובות מגאון דורו ובייחוד מהנה"ק רשכבה"ג בעל ישועות יעקב מלבוש, ועוד חיבור גדול על תהלים תחי' יורשיו.

נוסח מצבתו (ונראשי החרוזים הנה צור"ף רבנו מנחם מענדל בן רבי שמואל)

הצדיק אבד ואין איש לפ"ק
רנה בקנה נמור ונבחר
מחיים נהי קלהלה מלאה מתנים
ענינו ננה ד"מע יהפכו למים
בנפול נזר ראשוני בצהרים
יקדרו שמים כי פנה מאתנו
הרב הגאון הקדוש חסיד ועניו מו"ה
מנחם מענדל שטערן אבד"ק
שלי"ה ט' אדר תקצ"ד לפ"ק.
ת. נ. צ. ב. ה.

(ה)

הג"מ חיים מאיר זאב הכהן (ב)

בין הכובנים אשר האירו על הארץ צ"ן לפורחת הגאון המובהק המפורסם צדיק ועניו מו"ה חיים מאיר זאב הכהן זצ"ל. נולד לאביו הגאון הצמח מאוה"ג

(א) סגאון סזה לא שום פה צהורא כלל רק מוכח צבי"ס"ה דפס וקסל קנאלי לפצורו צבאוחי כי נעלם זכרו ווכל סחכנים וציוסד סחכס דעצ—

ויהי ב' יצחק אברהם אביו הכהן אבד"ק סטאבניטין וק"ק פינטשיוו מה"ס שו"ת
 יתר כהונה בהגאון המפורסם ר' בעריש נ' כ"ץ אבד"ק סטאבניטין וק"ק אפשע, בהג"מ
 יצחק אבד"ק סטאבניטין (הו"ל ס' נבחרת אנשים מרבני הש"ב ושו"ת מאביו הגאון
 "מאיר כ"ץ זצ"ל בשנת תת"ק) בהג"מ משה כ"ץ בן לרבינו הש"ך ז"ל ולמעלה ד'

ילעך צקסער ונפלת עיר הלדק הציא טוה כל בית אציו ונוננו לא ידע
 לא זכר אחיה ועוד יוחר גדלה הויהסי עליו טוציא שרק ג' צנים הי'
 להגאון כחר כהונה וטעם כי צ' צנים הי' לו וגי' צנים כאשר לדער וחס
 הנושך דצרינו — וכן צשהגיה"ה לא זכרו ע"כ זכרתיו מה צין גדולי עירנו —
 (ב) הג"מ יצחק אברהם אצלי ז"ל הי' כך צנים ונאוד צעה אשר אציו וחס
 על פניה ולעוד אלל אחיו הגדול וי' יצחק אצד"ק סטאבניטין ופינטשיוו
 (הג"מ יצחק נפטר צננת תקל"ד איך ליום א' כ"ה טצט צן ל"א שנים
 ועיי' צק' כ"כ צהקדווחו וצתשו ע"כ, והי' אצד"ק פינטשיוו ד' חדשים וצאפטע
 לא הי' ונוולס רצ (ולא כוור טכתיב צקוס חיי' יונתן קי' כי אור ז'
 דזחר טעות והודס לרציו הגאון שלישי"ה) והי' תלמיד להגאון ר' יונתן
 אייבשיטין, ועין צקסרי צ"י דף ח' והי' חותן הגאון צעל חתן ישיעות וי'
 יצחק ויחלעש ז"ל ואציו של הגאון וויה זאצ דוב אצד"ק דק"ק
 טעקעטשין ופינטשיוו) ואח"כ צציהו"ד של הסד"צ הנופוסקס כי דניאל
 מה ז"ל והי' חתן הרב הגביר וי' יצחק ונקי"ק יונתן, והי' לו צנים
 חנוסה, הגאון דוב צעריש כ"ץ אצד"ק נאקעו ונוננה צעיר קנאקוי (עיי'
 צק' לוחות זכרון דף . . .) והגאון העדוצב מה, וצח אסח מרת אסחר
 אסח הגאון טען רוקס — וכן צחו ונרת ויכל אסח הסוכני וויה נעריאל
 קניל — וצחו ונרת יענטל אסח הסוכני וי' שאל נודכי ז"ל (ולא מלאו
 כל אכסי חיל ידיהם צזה וכולס אחרו שרק ג' צנים הי' לו) — הגאון ז"ל
 הי' אצד"ק נאקעו ואח"כ נהקצל לאצד"ק יונתן (תשרי כ"ו) וחסס נחונסה
 לרצ צעיר סטאבניטין, וצננת תקו"ה נהקצל לאצד"ק פינטשיוו ווהסכמווחיו
 צלינו על קי' שו"ת הר"ף שנת תקכ"ד — וועסה חסצ תקנ"ה, אציו קודס
 תקס"ב, ש"ס ונחתנו הגאון ז"ל תקס"ז, ונחזכר לשצח צצו"ה נע"א קי' פ"ה
 ועוד צכ"ו.

נוסח מצבתו

בתר בהונה

אחפלט צאפה, נוסט ורפורה כליל הסכונה, טעל לאלוהי, הי"ס
 כבוד ארנוניר הגאון הי"ס חסריף הגדול ונופ"ס וחי"צ כווס חסדוריס
 נפלאים, ואחד וויהם כצד ילא לאור ספר כחר כהונה, וויה
 אצרהס אצלי כן זללה"ס סה"י אצד"ק ור"מ דסה קסלחניו צן
 הגאון חסריף וויה דוב צצד כ"ץ זללה"ס א"ס שוקל וא"ס סופר
 אסח ונעודו סרצין חודה ציסלאל והענייד תלמודיס לנאות
 ונופלגי סדור ילאס נסונחו צאחד צתשרי צקדוסה וצעסרה טנת
 תקס"ט לפ"ק.

(ג) הג"מ צעריש ונחזכר צק' שו"ת יעצן ח"צ קי' י"צ — והי' חריף נפלא
 (ראס צקוף קי' כ"כ ונכדו ז"ל) — תלצ"ה.
 אציו הגאון כי ונאיר ז"ל אצד"ק ונאסלעוו יע"א הי' צן הרב"ג וי' וססה
 כ"ץ

בְּקֹדֶשׁ, וְכֵן אִי נִכְר הַגָּאוֹן מֵאֹהֶ"ג מ' יִצְחָק אֲבִדִּיק פּוֹיֹזֶן, וְרַבֵּנוּ הַרְמָא ז"ל, וּמֵהַרְשֵׁי וְהַאֵה וְכו' וּמֵאֹדֵר יוֹצֵדֶקֶד דְּבָרֵי הַנְּהִיג מ' צִבִּי אֲבִדִּיק לִיסָקָא בְּהַסְכַּמְתּוּ עִים שְׁעִיה מִהַגָּאוֹן זֶה כִּי הוּא גִדּוֹל הֵחֵם בּוֹמֵנִי אֵין עַל עַפְר מְשֻׁלוֹ —

בַּעֲדֵדְנָן בָּבִבּוּ כְּבֵר רָאוּ כִּי יִהְיֶה לְפָנֶיךָ הַדּוֹר שֶׁר הַתּוֹרָה, כִּי הָיָה נִפְלְאוֹת בְּלִיטּוֹדוֹ אֲצֵל הַגָּאוֹן הַחֲסִיד ר' מִנְחֵם מִעֲנַדֵּל מִקֵּץ יוֹחֵף וְעוֹד לֹא הָיָה עֶשֶׂר שָׁנִים נִכְר הַדּוֹש מִדְּלִי הַיְדוּשִׁים נִפְלְאוֹם, שְׁשֻׁמְעֵתֶן אֹחֶן מַחֲבֵבִים (שְׁעִי"ה דָּף נ) — בְּהוֹתוֹ בֵּן מִי"ז שָׁנִים לָקַח לוֹ לְאִשָּׁה אֶת בַּת הָרֵב הַגֵּנִיד הַמְּפֹרָסֶם מ' שְׁלֹמֶה מִקֵּץ שָׁרָא (בְּנִאֲלִיצִיעֶן) חֲתָן הָרֵב הַגֵּנִיד הַקְּדוֹשׁ מ' אֶלְכֶסְנֵדֶר סַעֲנִידֵר הַכֹּהֵן אֲבִדִּיקֶק זֶאמֻשְׁשֵׁשׁ, נִכְר הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסֶם מ' מֹשֶׁה הַכֹּהֵן גִּינְצִבֶּרֶד אֲבִדִּיקֶק רֶאשִׁינִטִּין, וְלִמְעֵלָה בְּקֹדֶשׁ רַבֵּנִי גִדּוֹלִי אִשְׁכְּנוּ —

עוֹד לֹא הִגִּיעַ לְכֵר עֹנֶשֶׁיִן נִתְּנוּ בּוֹ עֲוִינֵהֶם קָהֵל שָׁרָא וְנִתְקַבֵּל פֶּה אֶחָד לְאִבִּיד (בְּהַקְדַּמְתּוֹ לִס' שְׁעִירֵי חַיִּים) וְהָיָה שֶׁם עַד שְׁנַת תַּקְס"ה, שָׂאוּ נִשְׁרָף הָעִיר וְגַם בְּבִיתוֹ שְׁלֹמֶה הָאֵשׁ וְנִשְׁרָף כָּל הַיְדוּשִׁיוֹ שְׁחָדֵשׁ — וּבִסְרָם עָנְמָה עָלָיו נִפְשׁוֹ עַל חִיבּוּרֵי לִיבֵד שְׁנִשְׁרָף וּמִבְּיֹא כִּים בְּסִפְרוֹ שְׁנִשְׁרָף כָּל כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ בְּהוֹתוֹ וְזִכְרוֹ אֲבִיךָ שָׁרָא וְהֵלֶךְ מִשָּׁם בַּפְּחִי נִפְשׁוֹ בְּלִי מִשְׁעָן נֶעַ וְגֵר, וְנִסַּע לְאַרְיֶשׁוֹ וְהַתְּגוֹרֵד אֲבִיךָ אֲצֵל גִּיטֵר דְּרִי וְקִנִּי הַנְּהִיג רֶשֶׁכְּבִידִי בַּעַל שָׁמֶן רוֹקֵחַ (בַּעַל אֲחִיתֵּי הַצִּדִּיקֶת מֵרַת רַבְּקָה אֶסְתֵּר) וּמִשָּׁם נִסַּע לְאוֹלָמָאשֶׁד הַתְּגוֹרֵד שֶׁם כִּחְצִי שָׁנָה וּמֵאֹדֵר שְׁמָה בַּעַת יִשְׁבּוּ שֶׁם כִּי הוֹתָם אֹז עִיר גִּדּוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְסוֹפְרִים (בִּס' שְׁעִי"ה שְׁרִית תִּשְׁוֹ א') וּמִשָּׁם נִסַּע הֵלֶךְ וְנִסּוּעַ עַד בֹּא לְמִדִּינַת אוֹנְגָּאָר, וְנִתְקַבֵּל לְאִבִּידֶק רֶאצְפֶּרֶם וְהַגִּלִּיל כִּי שָׁמְעוּ הַטּוֹב הָיָה גִדּוֹל מֵאֹדֵר, בְּבִיאוֹ רֶאצְפֶּרֶסְהָ, נִאֲסָפוּ אֵלָיו עֲדָרִים בְּחִי הַמֵּד וְהַרְבִּיץ שֶׁם תּוֹרָה וּפְגִידִים נַעֲשֶׂה תִּישִׁים, גִּדּוֹלִי מוֹרָה הוֹרָתָה הִי מִתְּלִמִּידוֹ (בְּהַקְדַּמְתּוֹ לִסְפְּרוֹ) וְאוֹלָם לֹא אֶרְכּוּ לוֹ הַיָּמִים יָמֵי שְׁבָתוֹ שֶׁם כִּי קִ"ק נִאֲדָוְהוּאֵר הַגִּלִּיל קִבְּלוֹ אוֹתוֹ לְרִב וּמִרְצֵב וְנִסַּע לְבִהָן פֶּאֶר בַּעֲדָה נִאֲדָוִו הָיָה שְׁמָה בְּכַבֵּד גִּדּוֹל כֹּאשֶׁר הַחֲפֹאֵר בַּעֲצֻמוֹ בְּרִישׁ סִפְרוֹ כִּי מִקְטָן וְעַד גִּדּוֹל חֲבִנּוּ אוֹתוֹ עַד לְמֵאֹד — וּמִשָּׁם נִתְקַל לְאִבִּידֶק סַעֲלֵעֶשׁ וְכָל הַגִּלִּיל אוֹנָאמְשָׁא (נֶאחֲרִי שְׁהֵלֶךְ מִשָּׁם הַגָּאוֹן ר' אֲלִיעֶזֶר לִיפְמָנִן שְׁפִיין לִק"ק דִּיעֲנִידֵעֶשׁ ה') וְשָׁמָּה הַרְבִּיץ תּוֹרָה בִּיתֵר שֹׂאֵת וִיתֵר עֵז

כֵּן רַב צִעִיר דֹּאנְהוֹרֶזֶן צַעֲדוֹנָה צִיעֵנָן צַהֲקוֹמָה לִקִּי אֲרוֹךְ וְחֶסֶד"ב) וְהַגָּאוֹן וְהִי מֵאִלִּי סַסֵּס אִיעַ תְּחִיד צַחֲסוֹצוֹתִיו צַסֵּס מֵאִלִּי כֶסֶן אֲסַכְכִּי, וְהִי גִדּוֹל צִדּוֹה, חֲזֵר לְכַגְלוֹנִים הַלְרִיכִים רַצִּינוּ וְגוֹיֵנָה שְׁלֹמֶה וְכֵן יִסְרֵיעַ וְקַקְלֶאקוֹי וְהִי לְוֹמֵדִים צִיחֵל גִּנְרָח צְלִי פִירֶשִׁי וְחוֹסִי וְהוֹנֵה כִּיווֹנוֹ לְפִירֶשֶׁס (רֶחֶם צָסִי חֲזָרִי לְקוֹטִיס אֲמִיד חֲעִים) וְלִרְצִינוֹ ר' הַעֲשִׁיל וְקַקְלֶאקוֹי, וְצַעֵל חֲלָקָה מִחוֹקֵק וְכוֹי, הַגָּאוֹן רַצִּינוּ הַסִּיכִי הִי לוֹ צֵן אֲחֵד סוֹדֵעַ לִנֵּי וְסִלְסַס חֲחִינוּ לֹקֵחִי צִנְחִינוּ — ה') הַרֵב ר' מֵאִלִּיִּס וְסִיל הוֹדֶפֶס אֵחַ הַסִּיכִי עַל חוֹ"ט צַסֶּנָה חֲכִיג צַסֶּכְמֵת גִּדּוֹל הַדּוֹר יוֹיִי הַעֲשִׁי"ח לִסְק, (צ) הַגִּי"מ אֲסִסוֹן אֲצִדִּיק לִינִטִּיעִין אֲזִי"ק שֶׁל הַגָּאוֹן ר' אֲסִינוֹן רֶאצְדִּיק צַעֲלִין אֲסִר כֶּסֶף אֵחַ סָנוֹ וְסִילִי קִי אֲסִינוֹן וְחֶסֶד"ב עַל טוֹיִר"ד, עַם הַגִּהוֹתִיו צַסֵּס מִנְחֵם אֲסִינוֹן.

ג) הַרֵב הַגִּצִּיר וְהִי דוֹד כֶּחָצֵן ז"ל (רֶחֶם צָסִי קִרִּי נִסְגֶּנָס) וְסַס אֲסִתּוֹ מֵרַח טוֹיֵבָה כַּפֶּטֶרֶה צוֹלְקֶעוֹ שְׁנֵה תַחֲ"ס יוֹד יִסָּן (כִּפִּי שְׁרִאֲחִי הַעֲחֵק וְלִנְחֶסָה צָסִי כִיכ וְצָסִי קִרִּי נִסְגֶּנָס חֲכִיג טַנְפֶּטֶרֶס צַסֶּנָה חֲעִי"ן).

ד) הַגָּאוֹן וְהִי אֲלִיעֶזֶר לִיפְמָנִן שְׁפִיין הִי נִסְלֶאֱלֶס אֲחֵר טַנְכֶסֶס וְחֶסֶס הַגָּאוֹן תַּחֲסִיכִי לִכְסֵן פֶּאֶר פֶּה צַעֲרִיכִי, וְצַסֶּנָה חֲקִפִּיעַ (אֲחֵר מוֹת הַגִּי"מ אֲסִינוֹן סוֹדִין צוֹכְלֶעַר סִהִי סֵס רַב י"צ טָנִים וְנִפְטֵר דִּי אֲזַ חֲקִפִּיעַ נִמְלֵא הַסְכַּמְתּוֹ עַסִּי צִיחֵי יִלְחֵק וְעִי"י צַחֲסִי חִי"צ רַכִּי"א וְרַכִּי"א, וְכֵן יִסְוֵל ז') נִתְקַבֵּל לִקִּיק סַעֲדֶרֶסְהִי וְסִיל קוֹי "הַסִּגֶּנָה צִינְוִי"ה צַרִּי"צ צַסֶּנָה חֲכִיג (וְכִפִּיס צִלְעֻנְצֶעֶגֶר חֲרִיג

מבתהילה, וכל ימיו היו מדיכא ביסורים ר"ל אשר כ"ס נחלה והגיע עד שערי מות ר"ל. **גדולת** ה' אהבתו וחביבותו להגה"ק פאר ישראל מרן יצחק אייזיק אבד"ק קאלעוו והגה"ל וה' אהב דבוק מאד עמו ומביאו כ"ס בספרו בזה"ל — כאשר בא חכם לגבולי ק"ק ראצפערט היה יד"ג יר"ע גברא רבה ויקרא, ה"פ, כו"ק, המאוה"ג הנאון המפורסם ע"ה מ' יצחק אייזיק טובב אבד"ק קאלעוו וכו' יעו"ש עוד פ"א כאשר ה' אצלו בסעלרעש.

מבניו הנודעים לשם ולתפארת בארץ — בנו הבכור **א** הנאון הגדול מ' אלכסנדר יעקב הכהן אבד"ק האללאס ואח"כ בשאמשאן, ושם מנ"כ, והוא הו"ל ספרו דמר אביו הנאון בשנת תר"ט בהסכמת גדולי הדור המפורסם נפטר בשנת תרל"ה, נספד מנאוני הדור, וכן מאחיו הנאון ז"ל בספרו **פני אברהם**, חר"ת נדפס ממנו הרבה בספרו טכא דמר אביו הנאון זצ"ל, וה' וקן ולקח בעת ששל"ה —

ב הנאון הגדול מרה שלמה שמואל הכהן אבד"ק ו' ראסנאוויטץ, בהיותו ילד קטן כבר הובא ממנו חר"ת דברים נחמדים (בשע"ה דף ג') בהיותו בן ט' שנים, ובהיותו בן י"ד שנים, ואביו תראהו בתוארים נפלאים, ובלשון החר"ת אמתי, והי' התנא דבי' נשואה הנאון גדול הדור דה"ק בעל שמן רוקח זצ"ל —

ג הנאון הגדול מ' אברהם אבלי הכהן אבד"ק קאשוי ו' ואח"כ בואלאשיטץ, והי' חתן הנאון רשכבה"ג דודי ה' בעל שמן רוקח זמן קטן ואח"כ גרשה ונשא את בת

הרכ"ג) וסיפור סי' עיר שוסן צנחנ' תר"ט ונפטר צנחנ' תר"ל ז"כ אב' ועיי' צנחנ' וסכ"ח ח"צ חסידים ל"ח ולי"ע וחשו"י ז' — (ובסללללללל מולא מקומו הגאון שעי"ה, ואחריו נחשב הג"מ פאליק ז"ל ראה צרכני הגר ח"צ כ"צ — חסידים ונונו).

ו) ה"י רב צנחנ'סאוויטץ אחר פטירת הג"מ אברהם הלוי אחיו של הג"מ יחזקאל צעל חורח יחזקאל וי' אברהם הלוי ה"ל ה"י לו קצת עס הג"מ יודא ליצערנעוון אבד"ק שעי"ה, אב' הג"מ וסולס לצ"ע אבד"ק יחזקאל אידא קודם הגה"ל ר' אייזיק צילליצער זצ"ל, (הגה"ל ר' אייזיק ה"י גאון ולדיק יק"ע) אליג יסארו חסידים לנאות לקבל צרכתו ולעוד מחדך דחקות גדול וס"י קדוש יסאלל ש"ה גי' קיון חרמ"י לפ"ק חצ"ס צאל ילחק עה"ה ועיי' צספרי פאלר מדינותינו אות יוד ליון פ"ט).

ז) ואחריו הג"מ אברהם יעקב ב"ר אבד"ק קאשוי (חותן הגאון נעטע שורק וי' סרגא טענענצוים ונטשטאט) ואחרים כבוד וחסד הגה"ל וי' וס"ה ז"ל —

(נומכת יד"כ האבד"ק חס"י וכו' ונ"ה סרגא הכהן בהגאבד"ק זשאלדני שליט"א).

ח) זמן רב הייתי כבוד בזה היתכן שלא חס רבינו דה"ק זליקלס"ה ללוואת רבינו יודא הסקיד, שאסור לז' חסידים לוקח ז' אחיות, ואח"כ כשהתצונכתי

היעצ רחמי' שצני וספחתי לא קפדו ע"י כאשר גס אצרים הג"מ צעריס

אבד"ק אטעט שקרא צנו הרלסטון צס ילחק (הוא הג"מ ילחק אבד"ק

סעלצניטון ה"ל) וצנו הסני וי' ילחק אברהם וס"ס כ"כ ועיי' צספר מגילת

ספר להג"מ יע"צ דף ק"כ וצ"כ חרמ"י ח"ה ק"ה נרסס סס ע"ס ק"ס רמ"ד

רמ"י וס"ה יד"כ הגאון חר"ג שליט"א אבד"ק פעטריווא ספק ע"י חולס

לכל הרליות סהצ"א ח"ן צכמו לרמות זה כי הג"מ יע"צ כתב ג"כ כדצרי

סהוא ליוואת רי"ס"ה שלא לקרות ז' צנים צסס אחר אפי' אס וסס הרלסטון כי גס צנו

לצי וסס ועיי"ס צצצרי וצפטר סנות צצצו וסנא קא גרי, כאסר כצצ צספרו ק"ס אות

רמ"ד עיי"ס וכן לקס לי לחתן אס הג"מ ילחק ז"ל כסנו, סהוא ג"כ כגד לוואות רי"ס"ה

אס

וַיִּצְנֵי הַנּוֹד מִרְיָה יְחִיאל מִיכָל בִּיאַת שֶׁל הַגָּאון מִי שְׂוֹאֵל רַב בִּפְרִינָא מַחֲסִים בֵּית שְׂוֹאֵל אַחֲרָיו. חִיבִים דָּרַת אֲבוֹת וְנִדְמָם בְּשֵׁנַת תְּרִכְיָה וְכֵן מִי אֲבָרְהָה עַל חוֹלִין וְנִדְמָם בְּשֵׁנַת תְּרִלִּים בְּהַסְכֵּמַת גְּדוּלֵי הָדוּר —

דָּרַע כִּי עוֹד חִיבֵיב גְּדוּל נִשְׁאָר מִהַמְּחַבֵּר שְׁעִיזָה כְּאִשֶּׁר מֵבִיא בְּנוּ בְּהַקְדָּמָה אֵךְ לֹא זָכִינוּ לֵאמֹר —

הַגָּאון וְיָל בָּא לִכְנָן לְדוֹדוֹ שְׁמִי רַחֲמָנָה וּמִרְחֵן הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר פָּה אֹהֶלם בְּעוֹהֲרִי נִסְרָף לֹא הִשְׁעָה וְנִקְבֵּר בְּכַנִּי רַב וּבְתַמְרוּתִים וְנִסְפֵּד מִהַגָּאון כַּעַל דֶּרֶךְ אֲמוֹנָה וְלִדְוִינִיזָה עַל צִדְקָתוֹ תִּרְאָה בְּהַסְפֵּד אֲשֶׁר קָרָא עָלָיו הַגָּאון (בֶּסֶת דֶּרֶךְ אֲמוֹנָה מִי שְׁמִינִי) וּמֵבִיא שְׁמָה כֹּהֵיל הַגָּאון הַזֶּה לֹא יָדַע מִי קְרוֹב קֶצֶה וּבַעֲת שֶׁאֲמַרְתִּי לוֹ שִׁיתְדָּה וְאוֹ הֵבִין כִּי הוּא קְרוֹב לְמוֹת צַהֲלוֹ מִיּוֹ מְרֹב שְׂמֵחָה וְאוֹ הִבְנֵתִי כִי הוּא הוּא מִיתָח צִדִּיקִים, וְכֵן קָרָא עָלָיו הַסֵּסוֹק כִּי יִהְיֶה בְּאִישׁ הַשָּׂא שְׂשֻׁעַ מוֹת וְתִלִּית אֲחֻתוֹ עַל הָעֵץ, כְּנוֹדַע אֲשֶׁר קָרָא הַסֵּסוֹק הַזֶּה מִרְן הָאֲרִי עַל רִבְעִי מִהַרְפֵּסִיק צִיל וְעִיִּי בֶסֶת נִחַל קִדּוּמִים מִי תִצָּא שְׂמִינִי זֹאת (וְלִילִיָּהּ בַּעֲיֵי עַל הַרְבֵּינִים הַגְּדוּלִים בֶּסֶת שֶׁשֶּׁן הַשּׁוֹב מִי קִסְיוֹ שְׁנַעֲלָמוֹ מִמֶּה הַנִּחַל קִדּוּמִים הַנִּיל) — שְׁלִיחַ כִּיב אֲדָרַם (מִי שְׁנִי תִקְצִיב לִפְקִי.

נוסח מצבתו

הָרַב הַגָּאון הַפְּסוּרֶסם שֶׁלְשֵׁלַח
הַיּוֹסֵסִין בּוֹצִינָא דְנִהוּרָא וְכוּ
מִרְיָה חַיִּים מֵאִיר זֶאב הַכֶּהן אֲבִדִּיק
סֵאלִלָאשׁ וְהַגְּלִיל בֶּן לֵאבִיו הַצִּדִּיק הַגָּאון
אֲבִדִּיק מִינְשִׁיּוֹ מִרְיָה יִצְחָק אֲבָרְהָם אֲבִלִי
הַכֶּהן צִיל שְׁחִים כְּתֵר כְּהוֹנֵה נִסְפֵּד יוֹ
שִׁיק פֶּרֶשׁת שְׁמִינִי שְׁנַחֲקִיצִב לִפְקִי
ת.נ.צ.ב.ה.

י

הגמ' ארעור ניסן מייטערבויים

בְּשֵׁנַת תַּקִּמָּיו גוֹלָד בֶּן לְהַנְהִיק רִשְׁבֵּהִיג מִרְן מִשָּׁה מִיִּיטְעֵלְבֵּרִים (בַּעַל יִשְׁמָח מִשָּׁה, וְשִׁרְתָּה הַשִּׁיב מִשָּׁה וְתִלְיָה לְמִשָּׁה עַל תְּהִלָּה) וְקָרָא שְׁמוּ בִּישְׂרָאֵל אֲלַעֲזוֹר נִיסָן הוּא בְּנוֹ יִחִידוֹ הַנְהִיק תַּסְאֲרָה יִשְׂרָאֵל, בּוֹצִינָא דְנִהוּרָא וְצִלְלִיָּהּ, בַּעֲדוֹ יִלְדָּה קָטָן כְּבֵר חִכְרוֹ עָלָיו כִּי הוֹפִיעַ אוֹר גְּדוּל לְיִשְׂרָאֵל כִּי מִיָּצָא שְׁלָחוֹ אֲבִיו לְקִנּוּת לוֹ דְּבַר מִה וְרָקָד עַל הָרֶדֶךְ מְגִדֵּל הַשְּׂמֵחָה אֲשֶׁר זָכָה לְקִיָּים מְצוֹת כִּיבּוֹד אֵב, בַּעֲדוֹנוֹ יִנִּיק חִידוֹשׁ דְּבָרִים נִסְלָאִים כְּאִשֶּׁר הִבִּיא אֲבִיו בְּסִפְרוֹ תַּמְלַח לְמִשָּׁה קִסְיָט אוֹת בִּי בְּשֵׁם בְּנוֹ הַיִּנִּיק רִי אֲלַעֲזוֹ נִיסָן יִחִי, וְעוֹד פְּעֻמִּים רַב —

אִם יִתְּ אִלֵּל וְעִיִּי צִקִּים קִיִּי תִקִּי תַעֲנִי — וְעִיִּי צִקִּי עֲנִיָּה קִיִּי כִיִּי וְכוּ וְאִלֵּי הַאֲמַת כְּדַבְּרִי כִי הִיוּ לוֹ צִנִּים וְאִיִּכ אִיִּכ לְוֹאֵת רִיסִים.

הַגְּרוּשָׁה שֶׁל הַגִּיט אֲבִלִי כֵץ נִסְאֵת צְוִיג שְׁנִי לְהַגָּאון מִי אֲסִיכּוֹן פֶּרִיעַד צַעַל אֲוִיג לְלִיִּין אֲבִדִּיק צִאָקְאֲרֵמֵאִנִּי זִלִּי, וְצִאָמַת כֶּאֱשֶׁר תַּסְבּוֹכְתִּי צַסְפִּרִי שֶׁל הַגִּיט אֲבִלִי רִאֲחִי תַסְבִּיחַ אֵת הַגִּיט שְׁטֵן רוֹקֵם צְוֹאֵלר דוּדִי וְלֹא יוֹמֵר וְסִדְרָה לִיעַ וְאִלֵּי הִי קֵךְ נַחֲסָקֵר צַסְקֵר וְאִיִּכ נַסְפֵּד סִסִּידוֹךְ, וְלֹא נִסְאֵל אֲחֵר.

(מ) עַל וְלִיק לֹא כְחִיב כְּמֵה יִמִּים צְמוּדֵס הִי צַעַת טַעֲלִיָּה, קֵךְ כֶּאֱשֶׁר טַחְבּוֹכְתִּי סִדְק סִיעֵב צַסְבּוֹן סִיעִיבּוֹר רִאֲחִי כִי עוֹלָם לִיִּים סִכִּיל

בעת היותו בן שמונה שנים בליל הראשון של חג הסוכות, ואביו וכן ניסו הנהיגו
 מה"ם ארי דבי אילעו אשר הי' בעת ההוא על השלחן וישבו בסוכה, והלד
 שעשועים הניל התנמנם מעט על השלחן כדרך הילדים והאשר הקין מתנמנמו ופתח
 את עיניו ראה על אדרת שהי' תלוי בסוכה לנוי סוכה שהי' כתוב באותי גדולות
 מחבתות קעין של אש תיבות, "מן אפרה" ותישי שאל מי כתב הדברים הללו,
 וניסו הגאון ר' ראת וז' ראת ושאל אותו היכן ראה תראה זאת, והוא השביל והראה
 באצבעו ואביו הקדוש שמע כל זאת ויושב הדומם (בהקדמת לס' ישמח משה על
 נ"ב) —

בעת היותו בן ט' שנים חלה גודל, והי' מסוכן מאוד ומעצמו מכן גודל צערו
 של אביו רבינו ז"ל בראותו הבן יקר לו ויחד הוא לאביו ולאמו (כי לא
 הי' להם רק עוד בת אחת) אשר הוא בסכנה גדולה כי יושף לבו אל ה' לעורר
 רחמים עליו ובראותו הי' כי סכנת מות מרהפת ע"פ הנער לקח ב' אנשים כשרים
 ושלה פתקא לליוענסק להקדוש רבינו ר"ר אלימלך וצוה לכיין באיזה שעה שיבואו
 לציון רבינו הניל, ופתאום הקיץ בנו הקטן אשר הי' שוכב על ערשו כמחולף בחדר
 הסמוך וקרא אבי! אבי! וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחלי' בעיית ואהי'
 טענה בריא ושלם כי ראיתי איש וצייר תמונתו ותוארו כתמונת רבינו הקדוש ר"ר
 אלימלך וכאשר באו אנשים המשוחרים ראו שכיוון השעה הלד הזה במכיוון בשעה
 זו שבאו לציון הקדוש ר"ר אלימלך ויגדל האיש הלך וגדל בחריפות ובקראות
 וקדושת ה' על פני מרהפת!

בעת הגיע לכלל נשואין פ"ק איש מקדש לקח לו לאשה את הרבנית הצדיקה
 חכמת לב מרת ריווא בלימה בת הרב הגאון מ' אהרן ז"ל אבדיק האדרעו
 הוא היתה באמת ופתאום לב מאד — כל ספרי תנ"ך הי' גנול על לשונה — כל
 מכתבים שכתבה הי' על טהרות לשון הקדוש, צה ונקי אשר הקדושים השתוממי
 מאוד בראותם מליצות נמלצות — ברעיונות נשגבות — וזוהי בקיאה בכל אגרות
 הש"ס ומדרשים —

יסופר לזכר גודל התמדתו שלמד אחר התמנה בקדושה ובטהרה, והי' חריף אמתי
 כל אשר הכירו אותו אמרו שמוחו כאחד הראשונים, וחכונם הי' גדול ותקופ
 אשר אין דומה לו כאשר סיפרו בניו ונכדיו שקדם דרשתו שדרש לא עיין בשום
 ספר, ובעת שהביט באיזה ט' ספרות לא הביט יותר מהצי שעה — ומי' הי' דרשתו
 ארוך וערר'ך לא פחות מכ' שעות —

בשנת תקצ"ד בעת ששלח פה בעירנו הנהיג ר' מגדל זצ"ל (עי' לעיל) נתנו
 קהל עדתינו עינים בו — וכן אביו הקדוש רשכבה"ל מן מהר"ם ט"ב כתב מכתב
 לראשי הקהלה דפה חליק היות שמעתי כי אתם מבקשים רב וזוהי לקהלתכם הנני
 בזה להודיעכם כי בני יהידי ראוי לאותו איצטלא — הוא גדול כאחד הראשונים
 בחריפות ובקיאתו — ובצדקתו וקדישתו והנם כי כלום אב מעיד על בנו — אולם
 אני אנליה טעם ומכסה טסחים ולא הכירו בו בעוה"ז, ואל תכלמו בו לעולם הבא
 וכו' וכו' כעליך בקיצור — ונתקבל פה בשע"ט ובא עם אביו הנהיג זצ"ל, ותדעש
 האריך, מור התמורה מדינת אינאראין ונתקבצו פה לאלפים ורובבות שנסעו עמו
 לליתו ואשר באו לקראתה כאשר זקני העיר מספרים לא היו קיבין כזה מעולם
 ובכל מקום בואם, לבשו בגדי שבת וזי"ש — (זקני עירנו מספרים כי עוד בזמננו
 הישב חמיעשה הפלא הזה אשר בעת בואם לסינעט ראה השופט אשר הי' רשע
 עריץ את כל הכבוד הזה שהי' לרבינו ז"ל ועשה צחוק סמנו ולא עברו כי' שעות
 ונעש במיתה המופת ר"ל —) וישב פה הגאון ז"ל בשלום, ותיקן הקנות טובות,
 ויסד פה החברה קדישא כאשר סצאנו תחומתו אליהם משנת תקצ"ה בסנקס דחכיה
 קדושה שהי' הוא המיסרו (אחר שנחבטל מ"א משום מעשה שהי' דבר נפלא אשר
 א"א להעלות על הכת) אבל לא ארכו מי השלום פה וסרצה מריבה ומחלוקה,
 ואשתו הצדיקה חכמת לב נסעה תומי' לביתה והוא הי' פה ערך ו' שנים ואז ראה
 כי אי' לסבול העול הרבנית דפה מהפאת המחלוקה, נסע לקיץ דרוביטש, וישבו
 עירנו מספרים נפלאות ממנו כי עבודתו הי' נעלם ומכוסה מבני אדם הי' לבוש
 בתפילין כל היום, ורק כשתי שעות קדם מנחה הסיד התפילין ואכל או סעדתה.

והתפלל מנחה ה' לובש תפילין דר"ה, וה' יושב כמה שעות בלי הספק, ומעמיק במחשבתו בקדושה ובדביקות נפלא — והיה גברא דמרא סייעו — ולא נפל מדבריו ארצה, וכאשר אמר וגור נתקיים — כי כן ברכו אביו סמוך לפטירתו ואמר כי כל מה שיצטרך דבר ילך לבנו כי הכה שיש לו בקמיעות יש לבנו בפיו הקדוש שנל אשר גור קיום השי"ת —

אהבת ישראל ה' תקוע מאוד בלבנו כי אשר בגדל ענותנותו אמר כי בכחו להתפאר שיש לו אהבת ישראל באמת וכן נכתב על מצ"ק, ולא ה' חפץ בפירסום שמו, וכאשר באו אליו אנשים להסתופף בצלו צל הקדוש אמר הלא תרעו כי אין חפצי בכמו אלה ולא ה' כותב שום פעם חד"ת רק בנו מרן הגאון"צ ייט"ב מביא הרבה פעמים חד"ת ממנו בספריו הקדושים, וכן בספרו לגיוס הנה"ק אר"ע, ובתשרי השיב משה תשובה ב"ה, וכן תשובה לו נזכרה בס' אבן המאיר ח"ב מהגאון ר' פאליק רב הסעללעז וצ"ל וכן תשובה לו נזכרה בהקדמת ספר דרך יבחר אודות שו"ב שאסור בק"ק קרעטשעניף שהדין עמו.

בשנת תרס"ו חלה את חליו אשר נפטר בה ובשי"ק הנקרא שי"ש, שבן לן חיים הנשר הגדול בעל כנפים המנשא אברתו עד לב השמים, ויעוף השמים לילך באור החיים, ונפטר ונקבר ט' תשרי בכ"י רב ומספד תמורים פלגי מים וידו מכל איש תנצב"ה.

ובהצדיה היה לא נאמר בו מיתה כי הניח אחריו בנים גדולים וצדיקים בנו הנה"ק מאה"ג מרן יקותיאל יודא יו"ע, הגאון"צ מ"ה שמואל אבד"ק נארליטין (אביו של הנה"צ מוואלאווע) והה"צ מ' נחום צבי שה' מיקרא קרתא דק"ק דרוהביטש — ובת אחת היתה לו אשת הנה"צ המפורסם מ' ישראל הכהן ראפפורט מח"ס שו"ת מהר"ב אבד"ק טארנע ונפטרה בימי עלומה — ובנים לא ה' לה — תנצב"ה.

ז

הג"מ יוסף שטערין

הג"מ יוסף שטערין נולד לאביו הרה"צ המפורסם מ"ה יצחק א' מסטראמטערע בעודנו ילד כבר התנהג על דרכי התורה והיראה ביראת ה' על פניו חלף

א הרה"ל מו"ה יצחק סטריזטערער (ה') צנו של סרי"ק ונרדכי שטערין הסובר לעיל אות צ') וה' אדם גדול ומפורסם, הגה"ק ישועה מנחם העיד עליו כי שמוע צענים כי הוא אדם מוכוזד ללץ גדול ונחמית אצרכס אציו ע"ה צצית פתוח וכל רוחותיו להכנסת אורחים, לזכותו ה' כהרני חל, אללו ה' יושבים אצנים על שולחנו עד כי היוצאים צצית לפוכית על השלחן לא ראו פני היוצאים דרוויה, וה' פניו צוערי כלפיד אש, וכל האוכלים שום הצציו והסעננו מנוצו, והכל נו"ה צו ולא צעליחה כי היא שונק אורחם צעלמו וצכזודה וכן צכל יוני הסצנו, ישז הוא לפסי ציתו עם שלחן גדול עניך צכל יוני מנעננים והאכיל והסעק לכל עוצר אורח צמנס, וכל אחד ה' מוכרס לצרך צרכה חחלה וסוק צקול רס, והסענעיס ענו חנו, גס לא"י האכיל והסעק חנס אין כסך, וה' לפלא מלין ציוא עזרו להכנסותיו שהיה מופז למעלה מן הטבע, וכולם ענו אחזיו **נקודת**, וה' ציווג שני חתן הלדיק הספרכס מו"ה ישראל מריינס ונק"ק **קנרי**

כי אביו השגיח עליו בעינא מסיחא על כל דרכה כאשר פ"א בעת אכלו סעודה צהרים עם חבורת מרעים אנשים הרבה ע"א מספר — מתאוס קרא אביו לחדר אחר — וינער בו אביו היתכן? וכי יהודי צריך לאכול כך! הלא צריך לאכול במתון ולכוין שאוכל לשיש כמו שכתבו הספרים הקדושים בכל דרכיך דעהו — ואחר הגערה פייסוה ושלח אותו לשלחנו לאכול בכונה —

בימי חרפו למד ביחד עם הה"ק צי"ע ר' חיים מקאפיו — בבית אביו הרה"ק בוצינא דנהורא ר' מנדיל מקאסעוו ועפ"י פקדת הה"ק מימ צוקללה"ה שידוך הגה"צ רבי מנדיל אנדיק סינעס ולקח אותו לחתן ונתן לו את בתו בת יחידה, ואביו ר' איציק נתן נדוני' ב' אלפים שיין לבנו הה"ג הנ"ל — ואחר חתונתו למד בהתמדה רבה על שולחן חותנו הגימ' מנדיל וצ"ל והוא סמך עליו ככל הוראת ה"י המבנים המוצא על ה"י בעל הוראה ב) מובהק כאשר התפאר בעצמו שלמד השר"ע י"ד מאה

סעריא, חזירו של המגיד הקדוש ונחלדצוכנא, תלמודי הגה"ק המגיד ונחלדעסעוו וכאשר דיברו לו נכבדות עם האלונים ר' אליק שאל את פי רבו הקדוש, וקיסר לו המעלות שהוא צעל הכנסת אורחים וע"ז התלבס המגיד הקדוש ואמר עבור המלה הזה סלל הוא גדולה כקבלת פני שכניה, וזה חושי' לגמור סענין ועצור, כחז הגימ' עמול וסעריא צחשינחיו להגימ' יוסף ש"צ" כי הוא היה צן אחותו של הה"ל ר' ישראל הכ"ל שה"י אצי זקנו של הגימ'יוסף ז"ל. הרה"ק מרחין העיד על הכ"ר אליק ז"ל צעת צווא לפניו שפליש זס יש ריח טוב מהכנסת אורחים.

פ"א הלך הכ"ר אליק עם עוד איש יהודי אחד לשכר גדול לדגל אחת ענין נחמץ, וכאשר נכנסו אל ביתו ישב השכר ואכל סעודה לזרים וקיצל אוחס צפנים יסוה, וילו אל משרתו להציא מן המרחץ יין טוב, ויכזס עם כוס יין לשחות הסיצ' ר' ילחק כי עפ"י דת ישראל אסור לו לשחות וכן לו חודס על כבודו, אולם השכר שה"י רעע ערוץ ומנחיו צערת צו, ואמר להם ראש איך אחס גוי ע"י פנים (כמאמר הגימ' מנעס נעים הם ישראל צנאומות) ואמר להם אני נוחן לכם זמן עשרה רגעים להחישצ את תשתו יין הכי טוב ואם לאו אזי תדעו כי אסרוב אתכם צחרצ הסיצ' ר' ילחק לית דין לריך צוטס סרגנו נא סרגו, ואל אשהה יין נסוכך ומיד ליה השכר לעשרתו להציא את סכצו וסכ"ר אליק עמוד צעמסה אשר הזמון הש"ית לקדש את את השס וצחוך כך אמר השכר להאיס השני אצל אחס סתס ואל תאצד עמךך מאלץ סהייס והוא לקח את הסכס וישת אס"כ אמר השכר רק לנסתך ס"י דעתי אס אחס מנח"ק צאעונתך כיאות וכנאוי לאיס ישראל ומילא סאלחו אשר ציקס ציחר סאלו, אצל צקשת סאיס השני דחס צסתי ידיס אשר ענכ על אמונתו — הכ"ר אליק סלריך יניס עכך פ"י סניס וגדולי סקריס צלסצחס אותו אמרו אס ס"י ציכולחס ס"י כוחניס לו מעסית חייסס לענן יס"י עוד עיפס סצל, וס"י חסיצ מאלד אכל לדיקי דורו וסססיק מרוניניו ס"י אלוו וכיצדו מאלד!

ב) פ"א צעת שה"י פה הגה"ק רסכצס"ג מללס ז"ע ס"י נסאלס סאלס גדולס צעין דרוסס וכאשר סחוכו זמן רב לא יכלו לצוא לענן ססוס סגסיק מללס סעריק אוחס, אולם הוא ציר סכסר ויסר רק מנפי כבודו של סגלון מללס סעריק אוחס ג"כ אולם סילס וסכיו לצעל ססאלס סכר סלוס כי לפי"ד סול סכר ויסר וסחורס ססס וכיו, וכאשר סקע סגס"ל מללס לציתו

וארבעים פעמים, ושאר השו"ע מאה ואחד עשר פעמים, ומזכיר לשבח בשו"ת טוטרין ובס' שו"ת מר' עניול מסמריא סי' מ"ה, מ"ה, וסי' מ"ט, נ"י, ס"ד, ע"א —

בשנת תצדיק שלח הותנו הגאון ז"ל נבחר הוא להיות רבי' (והנהיג מ' אלעזר ניסן ה' אבד"ק) ונסע לגדולי הדור עבור התרת הוראתו ונסמך. מנאויו ארין מצויקי התבל, הנהיג מ' אברהם דוד אבד"ק בוטשאטש, ומהג"מ ר' נסע אבד"ק פודוויץ, והגם כי בימי הגי' אי"נ ז"ל ה' רוצים להרזי את ההיג מ' יוסף זצ"ל מכל וכל אולם הנהיג ישמע משה אשר חוהרן בכבודו כי זכות אביו הצדיק ז"ל שהוא ניצוץ מאברהם אבינו ע"ה, במה יעמוד לו ואפי' ריש גרוטא משמיא מוקמי' לה, אולם בשנת ת"ר נסע מכאן הגאון הנ"ל ונשאר הוא לבדו לאב"ד על סיגוט וכל הגליל השייך לה — וגם שמו מצינו על התקנות פה בעירנו אצל הה"ק משנת תקצ"ה — וכן מזכיר לשבח בשו"ת אבן המאיר ח"ב תשובה מהגאון דסעללעש אודות היתר עונתה —

בשנת תרמ"ו הודיעים את ההיבור דרך אמונה מהותנו הגאון בהסכמת גדולי הדור ומתוארים אותה בתוארים נפלאים כי שמעו הטוב ה' הלך וגדול, ובפרט לענותן שייף עייל ושייף נפץ לא הביט הוצה מר' אמות שלו כאשר זקני עירנו מספרים נפלאות ממנו הגאון משפיענאוויץ כתיב בהסכמתו בזה"ל, "הרב המאד"גן חרף ובקי המפורסם אוצר בלום, וגדול ליהודים, ע"ה, פאר הדור וכי מ"ה יוסף אבד"ק סינעט" ואז עשתה האר"ש לקמצים — מזה תבין ערכו הרב ובאמת היטב הרה לו ע"ז במה שכתבו עליו אבד"ק סינעט כי שונא הכבוד מאוד והתוארים והי' רוצה לשרוף כל אותו קוני, ולהדפיס קוני' אחרים בגרעון תיבות הללו אבל ב"ב אמרו לו כי זה ודאי לא מחויב, ואחר שהוכחו עמו זמן רב הסכים להם בדוחק גדול — **כר** ימיו ה' ביסורים ובצער גדול כי רבו עליו המקנאים אשר נהסכו לאויבים לה, ורבים מנכבדי העיר פה יצאו לרוב עמו ובכל ימי משך שבתו פה על כסא רבנותו לא מצא מנועו לנפשו, וימררתו וישטממו ולא יכלו דברו לשלום, וידידיו היו כנבר אשר לא יוכל להשיע, וידעו ככל תוקף ועוז את האב"ד בן פורת יוסף, ועוד בחיו קבלו את הנהיג מרן י"טיב ז"ע, לרב ואב"ד, אולם הוא לא בא ולא רצה לקבל הרבנות כנגד רצון הרה"ג ר"י הנ"ל, ולא ארכו לו הימים כי נפטר בדמי ימיו בן נ"ה שנים לימי חיו בשושן פורים שנת תרמ"ו לפ"ק לדאבון נפש כל יודעיו ומכיריו ונקבר בבני רב ומספר תמרוקים מכל העיר והגליל ועל שופרא דיוסף דבלי בעפרא ודאי קא בכינא — וכן פתח עליו האי ספדנא הנהיג ר' שמואל שמעלקי קליין (אבד"ק סעללעש) ואז בעיר חוסט במספר מר מאוד —

מצבת קבורתו נשברה לרסוסים וא"א להעתיקה

ח

הרב מו"ה צבי אריה

הרה"ג המקובל מ' צבי ארי' נולד לאביו מ' אלעזר ז"ל בשנת תקע"ה — ועוד בילדותו שקד ע"ה"ת בהתמדה רבה, בהיותו דאב"י ורבא — וגם בסתרי ודוי

לציטו על אם הדרך מזכ ונוכחאסו ושלח חו"י את עשרתו ש"אזכר להאזכ"ד כי כשר הוא וישר כמו שפסק הגא"צ ז"ל (וי"י הגאון) מו"ה ח"ד"ג שלי"מ"א אצדיק פענטיזיוו כחז לי כי זן חזיק הגי' יוסף שטערין מכר שמו ג"כ זין סאכניעיס על הדפסת ק' טעם היחודים ד' לצוז חר"י"ה הוא יוסף סמונסקס צלדקא אשרי חלקו, וצווחו זא הגאון מ' ט"ס אצדיק סאקט צו צמרק, לסקסידו כידוע עכ"ל).

התורה, דבקה נפשו והתורה, בחשיכה כאורה, להנות בהם בשפה ברורה, עד כי עלה למעלה, בנסתר ובנגלה, כאשר העידו עליו גאון עירנו הגה"ק מרן קדו"ש, זי"ע והתנו הג"מ שלמה ל"ב מאבאק (שה"י) התנו בזיווג שני) בהסכמתם על ספרו אמרי בינה על שה"ש, וה"י פה בעירנו ש"ב ומר"צ, ואף הוא ה"י גבר ענותן שונא כבוד וגדול שמו פה —

הריצות שכלו בכתם אופיר לא יסולה, ופי' בעל זכרון נפלא, וקיבל כמה ספרים בתורת שאלה בחכמת האמת וכאשר נמר אומר בלימודם ה"י זוכר לצי"ן הרף והעמוד והשירה.

ידיעה כי פ"א ה"י וכו' עצים בעיני קבלה בבית הגמ"ה ישיב זי"ע נענה מרן הקדוש מאן לוכה נה"י מוכרחים לשאול את פי ר' הירש ל"ב והוא יכריע וה"י לפלא כי ה"י נהבא מאוד אל הכלים, ושבק לן חיים בעודנו באבו בן מ"ו שנים לימי חייו בשנת תרכ"א כ"ב חשוון והשאיר אחריו ברכה הרבה כתי"י חיבור נחמד על שו"ע, והדושים בסתרי תורה, התנו הגאון המובהק מהרש"ל רביד דפה. והתנו הרב מ"ה יצחק אהרן הי"ו שהוא כעת בירושלים ת"ב —

נוסח מצבתו

צדיק בעדן יגון
אף רוחו יעלה השמימה
בחיבורו נגה אורו להוריה
ימי עולם זכרו רוממה נדבתי
פור מושים רחם כבוד
בחכמתו מאוד רחק מ"ה
צבי אר"י בן מ' אליעזר ששל"ה
כ"ב חשוון תרכ"א לפ"ק.

ה.נ.צ.ב.ה.

ט

הג"מ יקותיאל יהודא טמ"ב

הגאון רשבי צי"ע מרן ישי"ב וצוקללה"ה נולד לאביו א' הגה"ק ר' אלעזר ניסן

א' אצ"ו הגמ"ל ז"ל א"ה שנים אחד הסתונה ה"י שכול מצבים ר"ל שנעדרו צעודם קטנים וה"י להם לער גדול ר"ל ונידול צנים, פחאוס צא מכתב מאציהם הגמ"ל ופאוסל וכתב שם היום כי יס להם אז זקן פסול הגמ"י יקח"ל זלמן אצד"ק דרוסצ"ט (אצ"ו של הגאון הגדול הפופולרס וו"ס ילחם דוקלע אצד"ק פרעסצובג) ע"כ תשתטח על קברו ותבקש רחמים שם ותצטיח לו כאשר תוליד בן זכר תקרא אותו על שמו, וכן עשתה כאשר לזה לה וטולד בן זכר לה וקראם את שמו יקותיאל יודל (ושם יודל קראו לו ע"ש זקנו הגאון ר' ל"ב חסיד מלצוב) ועי"י צהגה"ס אות יוד ק"י רע"ג ואות מ"י ק"י, ובק"י אצ"ס אלל הגאון ר"י דיקלע אצ"ד דסס, ובק"י ישנח ווסה עה"ס ח"ב הכרעה צהקדומה יחוסוד עד המהרש"ל, ורציו טעפעיל האלדוויטץ עד גוצ הגאונים המיוחסים לאדונינו דוד בן יסו וכ"י יעו"ש, ועי"י צוק"י פחחא זעירא צל"ס ק"י אצ"א רצ דף מ' ע"א וסגלצד"ק פלגנסק ידי"כ וס"ב סג"ו לצי יחזקאל ויכולוסון פליע"ט — (ולע דעוועס כהצ צק"י פסגה"ס פסג"ע

בעיר הירושלמי בשנת תקס"ח — והנער נער מיד כל רואיו הכירו והעידו כי לא יאריכו הימים ויזק בגדלו את כרם ישראל כי כאשר ה' בן ד' שנים נדע שמו להקדוש מלכותו ע"י פתקא ששלח אביו ז"ל, ואמר תיבת הרה"צ בעת קראו שמו "יקותיאל יודא" ע"ס שו"ע "עם שו"ע" כי הכיר שהילד הזה וזרח ע"ס תבל באר תורתו וצדקתה אשר לאורו הלכו אלפים מישראל ותאיר איין מכבודו —

בעת היותו בן ו' שנים הראה נפלאות בעת ה' אומב על שלחן אביו וקנו הקדוש ז"ע ביהוד עם אביו ר' א"י ואמר הגה"ק רמ"ט ז"ע דברי תורה על השלחן ואח"כ צוה לבנו הוא מרן רא"י ואח"כ צוה גם להילד הי"י רבינו ז"ע לדרוש למען נקיים במו לא ימוש מפרך ומפי ורעך ומפי ור"י והגם שה' או בן ו' שנים ה' הדרוש מלא הן ושבול וקלס"י מאוד אבד"ק, ומובא בספרו "שב לב פרשת ויחי על הפסוק ראה פנך לא פללתי וכח"ס"ס שם ובילדותי אמרתיו לפני אד"ק וקלס"י יעריש. **בעת** הגיע לבן עשר שנים שלחו אביו וצ"ל לוקנו הקדוש ללמוד תורה מפיו על ברכיו של אותו זמן נתגדל וה' תלמידו המובהק ומחבבו כבבת עינו וכמעט ירע לא סר ממנו השגחתה וכל ר"ו לא אנוס ממנו ב).

בעת הגיע לבן ששה קראהו וקנו הגאון"ק ואמר לו ראה ללמוד איזה הל"ת לדרוש לב"מ בהשערה, וראה לחדש חדשות שיהי טוב כי אכתוב לחתני (הגאון"ק בעל שו"ת ארדב"ע) הרב מווישניצא שיבוא ג"כ, והיא חרפי סבני שמעתי והראה לו מה שלמד, סוגי עמוקה, ולקח לו העלם הנמי ולמד עם החוסי וקצת ראשונים בו ביום ממש ולמחרתו בא לפניו ואמר לו חדשות והוציא וקנו את הפני והראה לו שבבר קדמו בזה, ע"כ תלמוד עוד הפעם לחדש חדשות וכן עשה ולמחרתו הביא אומב הבא מן החדש והניד לפניו והוציא ס' אחד מגדולי אחרונים, והראה שכבר כתב בספר, ואם כי לא ידעת ספרים הנ"ל ולא הנית בהם, צריך האדם להוציא א"ע מן החדש, והלך עוד הפעם על יום א' ולמד גם בדברי אחרונים הנ"ל וחידש לדרוש עמוק, משהו בשער הסלמול והחידוד אשר היטב מאוד בעיניו, ובערב ה' זמן בוא הרב מווישניצא הנ"ל, ובשעת זריחת ששמו ישן העלם הנ"ל לנה מיניעת הלימוד מסוגי הנ"ל כי למד כל היום והלילה, כחשיכה באורה, ונתעורר העלם בעת נפתח פתח הבית, ובא צדיק זה לבית מלונם, עשה עצמו כישן, ואחרי קבלת פני האורה הקדוש הנ"ל סיפר ההותן לחתנו מנפלאות מהו של נבדו כל המעשה הנ"ל, וסיפר לפניו מה ה' הסוף, ואמר החידוש בשמו ואמר הגאון מווישניצא בודאי גם חידוש זה, אדוני וק"י רק שלא נדפס כי גדול מערכו של עלם והוא שמע הכל והיטב הר"ה לו על דודו הנ"ל ועשה א"ע כאלו לא שמע, ואחרי זמן בחצי שעה עמד ונטל דיו ורחוץ פניו ונתן שלום לדודו הנ"ל, ולאשר ה' עסוקים באותו סוגי הנ"ד הרב מווישניצא חידושו בסוגי זה והנער חזק את חילו ואמין כחו ברב אונים, ודחה כל דברי דודו לאשר ה' בקי בסוגי הנ"ל הדק היטב בכל עבר וסניג, ואמר אח"כ עתה יאמין דודי כי אני אני הוא המחפש חידוש שאמר וקני בשמי — והישיב צדקת בדברך, וסיפר זאת בוקנתו כטוב לבו —

זכינו הקדוש רצה לשלחו ללמוד אצל מרן ח"ס ז"ע, והוא לא נתרצה עבוד שניו הבגדים, שלא ה' לו שם מהלכים בין הבחורים, אולם אח"כ נתחרט מאוד כי באם ה' לומר אצלו ה' יכול ביותר לכתוב תשובות כי ה' לומר דרכו בקדוש זה סוגי הלכה למשיה —

כאשר הגיע לפניו איש מקדש נחמנו בו עיניהם הרבה נדובים וקצינים כי ה' אהוב בעיני כל רואיו והושדכנים הרבו לבוא לפני רבינו הי"י להוציע שידוכים שונים, אז קרא לשרכן אחה ונתן בידו מכתב רשום היינו כי יש לו נכד עלם בן שני שנים ושמו יקותיאל יודא והוא גדול בגולה ובנסתח, ומי שיתן לו לנזן יוד

סה"מ יקותיאל זלמן ה' רב סראשון גדוהצטעס כהם צבי חננוס טסווסוס על צ"מ להב"מ ילחק (נדוקלע ז"ל) —

(ב) כלשון סזה העיד חסנו סה"ל וווללחווע צריס ק' ישונס וסס על כ"כ.

אלפים ר"ב יוכל לבוא בקשרי שידוכין עמדי והשדכן הבין כי לא כל הרוצה ליעול השם יבוא ויושלל כי צריך להיות גביר נודע בשערים, בתורה ובחסידות ופעשים טובים וספר היחס והמעלה, וחפשו ומצאו כל המעלות גביר נכבד שהשתוקק לישדך איע, ולא רצה ליתן רק ש' אלפים ר"ב והי' תמי' לרבים על הגביר על אשר לא ירצה להיות משורי' אלק העשרות, וביותר על רבינו הקדוש הלא השדך טוב מכל הצדדים, מאי נפ"מ אם חסר אחת? ובאחרית הימים התבוננו בכונת קדשו כי עשה סימנא מילתא, ולא נצמח טובה מיו"ה האיש הנכבד הג"ל ומן השמים עכבו את הג"ל להתעקש באלף העשירי שלא יפול בגורלו —

אחריו בן באחד הימים עמד רבינו בבוקר וצוה למשמשו לשבור עגלה לשולשווא והי' הדבר שלא כי לא ידעו דרכו ושבילו באלה מסעי לחמן, ולאזהרו צורך, ובסרט כי לא הי' דרכו לנסוע, ואמר בביתו כי בלילה הזה גילו לו מה"ש אשר יזווג נכדו הבן יקר לו הוא בת הרב הגאון"צ מהר"ם משה דוד אישכנזי (ג) אבדיק טולמשווא (בן להנהיג מראדיל, מח"ס באר שבע עה"ת וס' הולדות אדם עמים, ושפ"ט את ישראל ארבעים שנה בק"ק הג"ל ומשם נתעלה לעה"ק צפתו ושמש שם בכתר הרבנית י"ג שנה) ואין לשנות, ונסע לשם, וכשהגיע העירא טולשווא רעשה חרדה העיר על ביאה זו פתאומית, ונכנסו לבית הרב האבדיק ו"ל וחדר הרב מאוד וגילה לו שבא לעשות קשרי שידוכין עמו לנכדו העילוי המפורסם לשם ולתפארת החכם מגדול בתורת יקוה"ל גבר ביאודיה ולבו חרד מה להשיב כי הי' שלא

ג צעת ונלאת לו שבעים שנה צא לצית חתנו הגה"ק ייע"ה, ואמר לו חדע צני סהיום ונלאו לי עי' שנים. תליית וקצלתו ע"ע שחס חכמו הסייט לטנת הסצעים, עלי לעשות ואלה אשר לא עשיתי ונעולס, ועתה הכני מחספק את להדפיס ספרי אשר יגעתי בה, או לנסוע להסיק, ומשיב לי חתנו הגה"ל (אשר הצין צרות קדשו שסס חכם צשתיים), כי להסלחם הספס יומר טוב סיכע להסיק, ונסע להסיק ועלתה צו צשתיים אשר צבואו שום נתקבל להצדיק לפחיה, ואף גם זאת שסס הודפס ספי חו"א צהסכנות גדולי הדור, וצ"ש, ושל"ס צשנת תרע"ז חיי לחודש תמוז זקן ושצע ימים צן פ"ג שנים. —

ובמורשווא נתקבל על מקומו הסה"ג מ' יוסף גריוו אצדיק טעשלאוויען (אצי הדב וי' יעקב גריוו ומסערעכא) ומחכר לשצח צשויס

כ"ס חאריס ס' ח' ועוד — עיי' צקי מלא"ק הספד מר עלינו —

ובן שנס שס הגאון המוזסר ר' אהרן גרובצער גאון מוזסר חלמוד מוסמיס ואח"כ נתקבל להצדיק ויהאלוויען הו"ל ס' דעס סופר עו"ס גיעין ועל פירק ראשון דכחוצות —

ואחריהם שנס שס כערך חנוסיס שנים הגאון גדול הדור מו"ה אצריס ילמך גליק ז"ל כולד צשנת חקפיו חלמוד להגימ משה פערעלס ולהגאון ר' שמועלקא צפעללעס, וסי' לווד ציסד עם הגימ אורי' מיללעג ז"ל להצדיק שוקצור (מח"ס צן אורי' עו"ס צצת) וצ צצערחאוויל צשנת תר"ו לקח את צת הגה"ל וי' יעשי' צינעו לחסה וסי' אצדיק סה"ל חנוסיס שנים חיבור כוה ספריס והעידות צצבה ס' צאר ילמך עו"ס חולין, ס' גדול וטורל, לו דווי' סהלה, וגי' שו"ס יד ילמך, שליח צשנת סחלת צ' חיי' לדאצון כל יסכאל ולדאצון כל גדולי הדור, — כי סו"ה ס' חל חלפיות ססכל חליו פוסיס וגם אכני זכיתי לקבל מונטו הסכמה על ספרי זה וכן ע"ס צ"י אשר רחם אור הדפיס צשנת סו —

בעיניה גדול ורב מערכה החתן והמחותן, והשיב אם רבינו אמר מהם"ת מן השמים הוא, ומה אשיב, אני בודאי מרוצה, והי' ביניהם קצת ספקסן בחשבון המעות לנדוניא והשיב הרב מטולשווא הנכון בודאי עם רבינו כי מניע לו לכבודו עד אין שיעור רק מה אעשה שמה שהרצון הישק אסמית היכולת עושק ואחם עשו כרצונם כי הוא בודאי גדול ממדתי ואני אשדך א"ע עם האשה מרת שרה מאהעל ליקח לי בנה צני לחתן (הוא האם הצדיקת ובנה הנאה"ק מרציה אבד"ק ליסקא מח"ס אפ"ת והישר והזוכר, עד שהוכרח רבינו להרכיב ראשו ועשו קשר מעדנות כי מה יצא הדבר וחברים היוצר מתהירה ולקח למי"ש את בתו רחל ד) לאשה, ולמד אח"כ בקדושה ובטהרה —

בשנת תקצ"ג כבר הי' אבד"ק סטראפקוו — (והי' אז בן כ"ה שנים ובעת היות שמה כבר הי' מפורסם לנאון גדול, צי"ע, וכל כוונתו לש"ש ומשתוקק מאוד לזכות את הרבים, בכל אשר יוכל לזכותם, כן העיד עליו אד"ק הגה"ק ראה הקדמת ס' אבני צדק על שו"ע והי' סטראפקוו עד שנת תר"א, אז נתקבל לאבד"ק אהעל למלאות מקום אד"ק הגה"ק — אולם לא ארכו לו שם הימים מהמת מחלוקת שהי' לו שם ע"י אנשי רשע שהלשינו עליו בערכאות, ונזה אהלו משם כי נתקבל לאבד"ק גארליטין, ושמה הוסף עז בלימוד תורה"ק, והריבין תורה בישראל בשנת תר"ט הר"ל ספרי ישמח משה עה"ת מאבי זקנו — ובשנת תרס"ו שלח אביו הגה"ק ונתקבל לאב"ד למלאות מקום אביו ה)

אורם לא ארכו לו שם הימים כי בשנת תרמ"י הורו יקרי עירנו והשיבו אהבתם

ד) הוא זוגי הסבבים הסדיקת מרת רחל שלי"ח ד' דמוס"ס תרמ"ט לס"ק.
ה) עיני העדה נחמו עיניהם זה וזהגב"ל מו"ה ר' הלל וועטש אצד"ק קאלאווייץ (כולל בשנת תקע"ה והי' הלמוד סניב לסגס"ק ח"ס זלי"ל, ואחר עליו ועל חצירו ס"ז שהי' ג"כ שנו הלל (הוא הרב מו"ה הלל פאללאק אצד"ק סאקריענען) פני קודש הללים להי' והגה"ק מלאנו העיד עליו כי כל כונתו לש"ש, ווסק נפשו וגופו עצור אחצ"י (בספספחו לקי ומשכיל א"ד) והי' אצד"ק מוארגענען (אחר שנסע ומשם הרב מו"ה שלום זלמן מוילנענע לק"ק מויהאלפאלווא לכתן פאר צדיק ה"ל ח"ל צספרי פאר מדינותיו אות ס', ליון ע"ס — הרב מ' שלום זלמן מוילנענע אצד"ק מוארגענען רב גדול וחריף, לדיק מוסר צמח צמ"ס יי"ד ס"ד משנת תקל"ו ובחסע"ז ס' קצ"ו ובשנת תר"ג? הלך ומשם לק"ק מויהאלפאלווא (ועל ווקומו צמ"ס נתקבל הגי"מ הלל ז"ל) ומחבר שונו צמ"ס יריעת שלום משנת תרי"ה ס' ג' וס"י שס רב עד שנת תרכ"ט ז' עבה וצנו הר"ר משה הייז וקאטעמאר כחז לי כפלאות ונוחו כי צעת שהגיע ק"ו לא הי' חולה כלל רק פחאים אחר צני לבו וקראו עשרה אנשים כי צל זמן פקודתי וילאס נשמתו צמסס עכ"ד צקלירט האומר וספרי פאר מדינותיו — וצינו סאלפאלווא נתקבל על ווקומו הגי"מ יענ"י רובין ז"ל וולפסיס צצעליענעש ופוסקס צדורני לחריף כפלא) ודע כי צוויי רבני הגר ח"א אות ח' ליון ז' הציא שס הרב ר' אסרון לצי לאצד"ק מוארגענען בשנת תק"פ וליין על סוית ח"ס תסיוס ל"ה וסנה צמחסי"ס טעם צה ולי"ה וקוס סח"ס הז? הגי"מ אסרון לצי הי' שס אצ"ד אחר שהלך הגב"ל ר' הילל וועטש ומשם חס הי' לערך ככת חרכיב, ומחבר צמ"ס ח"ס א"י ס' צ' והי' עוד צמור לעור לינויס, רק צין בצדא לגבנא הי' הוא צמור רב, ואח"כ כשהפסיד וועותיו נתקבל הגי"מ הילל ל"ס לאצד"ק סיקס וסוא נתקבל לאצד"ק מוארגענען ומלאנו מחינתו על פס"ד מויהאלאוויטץ משנת תרכ"ו וספספחו ע"ס ערך ס"י מו"ש ועוד צמ"מ

הישנה לאיתנה שתהי עיר-סינעט עיר התמרים לקביל צדיק כחמיר לבו לשמים וקובל אותם לרב ואב"ה והי חביב מאוד בדרוהביש, עד אשר הפשולות היו כמעט בסכנה על אשך באו ליקח מהם כלי חמדתם רבם רכבם מפרשם, והנם כי הי' בדרוהבישים עוד רב אחד הוקן הנד"צ ר' אלי' הארשאווסקי מח"ס איורו אליהם, וגם הוא הי' אהב מאוד את רבנו, חובה ואהבה נטלאה אין שיעור כאשר תראה גם בשו"ת אבנו צדק תשוב' אליו ובא לכאן ככבוד גדול ותפארת הי' תמו כשנת הנל —

והנה לספר ולהעניד התנהגותו ועבודתו הקדושה ומעשיו ודבריו נפלאים אשר יספרו ממנו יכלה הזמן והמה לא יכלו ע"כ רק בקוצר אמרים אתאר לפני הקורא את האדם הגדול בענקים הזה, המשנא אברתו עד לב. השמים, הוא הי' תלפיות שהכל אליו פונים, הן בדבר הי' זו הלכה, הן להישיע בתפילתו, והי' עמוד העולם, ונשמע קולו למרחקים, ואחרי רביו הקדושים לא ישנו ובעת צאת מרן מן העיר כנסו אל מקום הפצו, ארץ רעשה, ובכל הדרך, ובכל המקומות אשר עבר קדמו פניו אנשים למאות, ואיש את רעתו ידחקן לחיות מן הוריון המקרימין להתקרב אליו ולהציע בקשתו, והי' דוחקא דציבורא, מרבים העם המתאווים לרעות פני איש ידוש העובר עליהם, כראות פני אלהים וזה הוכה את הרבים הרביץ תורה בישראל, והעמיד תלמידים לאלפים, תלמידי חכמים ויירא השם, כל רואיהם יגידו ויעידו כי המה לתלמודיו הקדושים, והי' מקיים ורוק מרה וכו' ומה פעמים הוכיחם על מעשיהם, ואמר שעוותיכם הרט על צויתכם.

נפלאות יסופר כי פ"א הי' אצל הרה"ק צי"ע מרן שלום מבעלזא, ובדרך אירע לו עיכובים גדולים, ונשברה העגלה וגאנסו הסוסים, ובקושי גדול נעתרו לבקשתו ב' נכרים להובילו לבעלזא, אך צמרו כי ביום ב', או ביום ג' יהי שם, ועל ש"ק הוא מן הנמנע, וכמעט אשר נסעו עמו נדמו רק הגה"ק מרן ז"ל הי' ער, ובעשיק באו לבעלזא, וכאשר נכנס לקבל שלום מרבנו מהר"ש הלש רבינו באוני הנכאי, ואמר ראה כי הי' לו קפיצת הדרך, ו

והיה מוכיח גדול שאני כמותה בעת דרשתו בריח פיו ומאס רשע, לב האבן התפוצץ לשמע דברי מוסרו מוסר השכל, וימח כל היקום והי' למים — פה מפיץ מרגליות, נבו צלצלי תרועה, הוא הגבר-הזקן על ביתרן דעה ותבונה, לעורר הלבבות בתשובה שלימה, וכיוחד בימים הקדושים, בבואו אל הקדוש פנימה, לבש לבנים כמלאכי רומה, ועניו ולגי נחלי דמעה, ונשמע קולו ברמה, קול מר צוהה בנעימה, עורי ישנים מתרדמים, פרס יצא דבר המלכות, תחיבת וחתומה, וכל העומדים בעזרה, כשהי' שומעים מוסרו הנכבד והגורא, דברים חיוצאים מן הלב בקדושה ובטהרה, הי' קורעים לבבם הסגירה, חלפו דמעות ברוח נשברה, בתשובה ובחרטה נמורה, כי הפיח בהם נשמת היום, לקרב לבבות לאביהם שבשמים והתפאר כי חגגו השו"ת לשון לימודים, להשיב מעון רבים, ולעשות מחייבים טובים, כל כוונתו לשיש' ואליו יגדור על שבת ומועדים — רבנים נאונים מפורסמים, גדולים וחסידים, יראים ושלמים, להתבשר מצדקתו ומקדושתו ולחיות בנעים עבודתו — וללמוד ממנו אהבת הי' ויראתו — וגאונים בקשו לעולם בתפלתו וחכמים חבו לעצתו, כי רק בעת הביטו בפני קדשו נתמלא לבבות שמהה ורשפי אהבה התנוצץ בקרבם ומקני הוד פניו הורו רוח טהרה ונצוצי תשובה חבו על תלמי לבבות בני עדס.

וה"א בהושע"ר כאשר הי' ר"ל החור סובב והוקר אמר באמצע הושיענות — בעת חום לבבו שכל איש אשר יש לו הח"ר או פחד ממנו יציר לעצמו את' תואר צורתו — ושב ורפא לו ותנוח לעתו ויהיו בקרב — וכן הי' כי שלח ה' דברו וירפאם ו) עבודתו הי' בשמחה ובצלה, ובהשכל וחכמה יתירה, ובהצנע הי'

(1) מונוכח י"כ ופ"ב סגלון וי' לבי יחזקאל ויכיליו הן אד"ק סלונסק וסול האריך עוד בזה סומעס, ולכני רק כן שונעתי.

(2) אלוני הרב הוואר"ג הי"ו אמר לי כי חינוי' לאחד הושיענות הי' אלה, וכאשר אמר לו כי הרבה חכמים שונחו על אד"ק שאלו כעס צהושענות

עבודתו כי ה' מסתתר מעשיו מאוד בפני ב"א — כל צדיקי דורו העידו עליו כי ה' נקם מהור — וגדולי ישראל באו אתו בקשרי שידוכין עם ירח היקרים כאשר אמרםם להלן.

הריצות שכלו ה' עד להפליא כאשר התפאר כי לא יבוש במוחו אף נגד החרץ הנפלא רשבי בעל נובי ומצליה

בשנת תרבי"ז ה'ל' ס' שירת השיב משה טאבי זקנו בהסכמת ב' נאוני ארץ מצוקי התבל רשכבה"ג — ובשנת תר"מ ה'ל' ס' תפלה למשה על תהלים מאו"ק הגדוק ה"ל וברכוהו כל נאוני ארץ על המשעמים שערך לפנים —

עוד בחייו הודם ספריו הקדושים, גדולי ההכמות ורב האיות כל חך הטועם — יקרא שמו נועם — כפתור ופרה משוקדים — נעימים מהזכמים ונחמדים, וזה יצא בראשונה ס' י"ט לב עה"ת (נדפס בסנינע תרל"ה בהעלם שמו) ואחריו ס' י"ט פנים — בשני חלקים נפדידים, הרושים נחמדים, הלכה ואנדה באנדה נאנדיק לשכחות ה' ולמועדים, ולאחר ישל"ה נדפס ספרו שירת אבני צדק על ד' חלים שרע ע"י נכדו הרמ"ג בנשיק מרה **בשנה דוד** ה"ו אבד"ק מ' **לאפוש** —

ואחריו יצא הס' רב טוב עה"ת כליל בתשבות, ורק ע"ז דוה לבנו כי ה' בידו ספר שלם על מס' בחריות ובקיות נפלאה ומסרו לבנו הנאוה"צ ר' משה יוסף אבדיק אוהעל, ובעוה"ד בשריפה גדולה נשרף גם חיבורו היקר מה מאוד בכח והתאונן המחבר על אבדה יקרה כזו לדאבון נפש כל ישראל.

בשנת תרמ"ג בקיץ נתחילתו ה' בעל יסורים גדולים רח"ל — ובחג השבועות באשר ה' מסוכן קצת התלהב א"ע ואמר תדעו רבותי שבי"ק או"ק סמוך

את ידו עלי, ומסר לי הכח להורות ולדרוש לעם ה' תוכחת מוסר, ולעוררם בתשובה ולא חסר לו דבר מוקינו הקדוש, וכן ס"א אמר בהושענות "הושענות" בזכות שאני הולך בדרכי או"ק, ומ"מ אמר שדמתה לתמיד שהוא רק דומה לתמיד (היינו לאו"ק הגה"ק מהר"ם טייטלבוים) —

הרבה יסורים בעוה"ד עברו על ראשו ופ"א אמר לאאמ"ו הרמ"ג היו שעברו"י יש לו יסורים שהריבה העתיר בתפילה עבור ביאת משהו יותר מדאי — וכאשר

ראה כי גבר החולה עליו אמר ג"כ לאאמ"ו ה"ו כי לא סחד ולא דאג אף אם לא יקים מחליו כי יש לו צבה לילך — וצוה קודם פסירתו שלא יכתבו על מצבתו שום תואר נאון או צדיק, כי אהב את האמת מעולם ולא יוכל לסבול השקר ואמר כזה תכתבו בוה"ל: הרב המפורסם (ז' נדע בשערים, העמיד תלמידים ט) הגונים וישרים, השאיר אחריו י ברכה חיבורים יקרים וכו' — ובליל ש"ק פרשת שופטים ו' לחודש אלול תרמ"ג שבק' לן חיים ויעוף השמים — כיעם בגלגל התפרצה קול

על פיוע הוסענה נמס ונחולס דברים הנ"ל, סאל רציוו בתנ"י וזס אונרתי? וכאשר אונג לו דבריו אור סלל אונר זלס, ולל זכר זלס, ולין זכמו לאונור דברים סללל, אולס תינו"י אונר זלסלס פנים, אס אונרתי, יסי כנוו סלונרסי וכן סי כי נחירפלו סרזס אנסים, אשר עי"ז ססונווני כל סלחן!

(ח) ואונר כי ס"ל אלו וספורס ככל סונדינוס, ודברי נסונעיס ככל וקוס אסר דברי וגיסיס, אס סי זלזיס עיר וקסלס וסלוקס וכדיוסיס, אס כי כסז כוס וכוסיס גדולס לסקסיס. סרזס וססלוקס ולל עלסס זידיס ס"ל, כלסר אכזי כסזסי קוס סקסנס לדיוסיס, ולחרי דברי לל יסני זידיס כי דברי כניס ולוחסיס כי כיוכסי נק לוונק אסנס אסנס וסלס לככוד יח"ס, ולל נסלחי פני א"ס.

(ט) אונר כי ס"ל לל אסז עס סלונורי זע"ס לל זעילס סזס ולל זעוסי"ז, כילס אסונסי, כולס זכוריס ויסריס.

(י) כי ס"ל אספסר עס סיזורי סיקריס אסר אקוס כי רזיס ילחז ללזוכי ויסי לנלזוכוס זלזוס —

בזכות — בקולות מר יבכיו, ובקריעה כדן על רבן של ישראל כי נאבד מאתנו, עירנו נחפזה כתאניה ואניה, הוי ואבוי נשמע מכל עבר ופינה, מכל אנשים נשמע אוי לנו כי שדדנו יתומים היינו ואין אב — אבי אבי רכב ישראל, אנה אפנה לעזרה ואל מי אנוס לישועה, ואנשים אלפים ממרהק באו לנמול חסד של אמת עמה ורק ה' אנשים יקירי ונכבדי עירנו טבולי יום התעסקו עמה וביום ה' לחודש, ביום א' נקבר הצדיק הזה בקול יללות מרכבות אנשים — וכל המקום אשר השם מניע, אבל כבד ליהודים בכי רב ומספה, על הארץ בלבנון, אלנא רבא ותקף, מוזן לכולה בה, רוח אפינה אשר אמרנו בצלו נתלונן ונחיה, ולונה, אור תורתו וצדקתו נלך, ממתק קסם שפתיו נוסיף לקח — ומגדל עוז נמצא במסולת חלדינו נלקח מאתנו, הדר גאוונו לא נחשה, נאומי הנאמרים, ומתוקים מדבש ונופת צופים לא נקשיב האח! כמה נשקוט המות סערת גלי נפשינו הנאנחת, אך בזאת נחמתנו כי הניח אחריו ברכה, בניס צדיקים גדולים ומפורסמים, מצוקי ההבל הזה א' בנו הממלא מקומו הנה"ק תפארת ישראל מרן חנני יום טוב ליפא אבד"ק סינעט והגליל יע"א (עי' להלן אות יוד).
(ב) חתנו הנה"ק מרן ר' משה מראודעוו, בנו של הנה"ק מהר"א מדינשיקוו — ג'
חתנו הנה"ק ר' ברוך אבד"ק רודניק, בנו של הנה"ק רשכבה"ג מרן חיים חיר מצאנו.
(ד) בנו הגאון ר' משה יוסף אבד"ק אוהעל (עי' תולדותיו להלן אות י"א) ולהבדל ביחלה"ה — א' הנה"ק מקאלבעס"ף שליט"א — ב' חתנו הגאון מוואלאווע שליט"א.
ג' בנו הרה"ג הצדיק מעשמש שליט"א — הש"י ויצילם לאריש אמן.

נסח מצבתו

פ"ג

הרב המפורסם, שמו נודע בשערים.
העמיד תלמידים, הנונים וישרים, השאיר אחריו
ברכה חיבורים יקרים, הוי' סי' ייטב לב, וסי' ייטב
פנים וסי' שרית אבני צדק וסי' רב טוב שימש
פק"ק בבתר הרבנית חמשה ועשרים שנים, מורינו
ורבינו יקותיאל יודא שטי"ב זצלה"ה, בהנהגות
מ' אלעזר ניסן, צדיק כחמ"ד יפיה אבד"ק דרוהביטש
ביום השביעי נתעלה ועלה השממה ה' לחדש אלול תרמ"ג לפ"ק
— ה. ג. ב. ה. —

י

הג"מ חנני יו"ט ריפה טייט"ב

הגאון הקדוש אור ישראל מרן חנני יו"ט נולד לאביו הנה"ק רש"י מרן ייטב וייע בשנת תקצ"ו בחג השביעי' ביום ראשון, ויהי אך יצא יצא לאור עולם כבר נתן אותותיו כי לגדולת הוא נוצה ולמופת יהי בישראל והמאור הקטן הלזו יהי למופת הדור ולאור גדול, ועלה יונק וישנשן ויפריה, ועלה ויצא, ויה ענק ונבח קומה, ובין עבתיים צמרתו להיות רועה אבן ישראל —
אביו הנה"ק מרן ייטב התועד עם הרה"ק ר' מנשה מראששוני זצלה"ה, והרב הנ"ל רצה לשרך עמו והראה לו הילד הבכור בננים אמנם ה" באותו מעמד גם אחיו הצעיר ממנו הוא אדמו"ר זצ"ל מרן ח"ל זי"ע, אמר הרב הקדוש ר"מ שהוא רוצה בו ושאלו הלא שניהם ילדים קטנים ואין מביר, אמנם הוא אמר אם גם זה יגדל אבל הצעיר יגדול ממנו וכן נעשה בוח הקישור, ונשא למו"ט את בתו הרבנית אבל לא ה" לו בניס ממנה לכן לקח בזיווג שני את בת דודו הגאון המובהק מריה יואל א' אשנזי ו"ל אבד"ק ולאטשיו בן הנהגות מהר"ד אבד"ק טולשווא (עי'

א) כדמס ונונו סו"ת וסרי"ל אשכנזי וס"י חסן הגאון"ק עטרת הגולים וליאס

עיל אות ט') בן הגאון ר' (ב) אנשיל אבדיק ראדיל (ויהוסם למעלה בקודש עיי' בהקדמת ספר שו"ת שמן ראש) —

בשנת תרכ"ד בדמות כ"ח שנים נתקבל לאבדיק מעטש וה' שמה רב ערך תשעה עשר שנים ואח"כ כשנפטר אביו הגד"ק נתקבל לאבדיק סיגטש אשר מלך פה אחד ועשרים שנים —

והנה קורא היקר לתאר לפניך את האדם הגדול בענקים הזה לא בבתי לירי מדה זו ואין אומרים למי שלא הבין החידוש שיבוא ויעיד ואם אספר דקדקו וחסידתו הלא מחול הים ירבון — כי מי האיש ממורה שמש עד מבואו אשר לא שמע את שם האדם הגדול בענקים הזה? האיש הפלאי אשר כל בית ישראל נשען עליו ומי האיש אשר לא לקח אונו שמץ מנהי מיהאיש ח"ל הזה אשר מלבני שמו רנו וחלו כל אנשי מדינה וחיצה לה, הוא הגבר אשר את תהיה תוקד חמד על מובה לבבו משהור, כנבוד מיוון ה' מוכן תמיד ללחום מלחמות ה' ולהרים הוד על תילה לבצר חומותיה על היסודות אשר יסדו הראשונים, ראש המדברים בגל מקום — **באשר** נטע למקום מביתו, תהום כל מקום בואו ואספסו אנשינו למאת ולאלפים לקבל ברכתו ולראות נעים זיו קדישתו — **לא** נשא פני איש, בכל מקום אשר דבר נפל ביעקב וב ישראל, וראה לנחוק, לעמוד בפניו, גור היה הא הראשון אשר לבבו ה' ער לצאת ולישע הדת והיהדות, לסוכך עליהם לכל יבוע למי אף כפנימה כל שהוא ומי האיש אשר לא שמע מהתמדתו הנפלאה שלמד בסעשע, ומיניעתו כל ימי חייתו שמה לא שכב רק בבגדיו עליו ורגליו תלויים על הקרקע, ושאר סגופים אשר לא יאופן כי יסופר וקודם לכל מעליו ה' לרומם את קרן הדת, עבודת פורי עבד רבינו בקרב עדתו לנהלם בשבט מישור, וכל מקום שנהנו בו הכמים עיניהם וכו' —

בימי חרפו ה' מסתופף בצל הקודש הגד"ק רש"י מצאנץ, וגדולה ה' אהבתו לרבו הקדוש בן יוסף דוד דביקות הגה"ק מרן איש ח"ל לרבו הקדוש אך שרבו בליל יוה"כ הלך לפוש ולנוח מעט בשינה ותלמידו הגה"ק הלך לראות אך ישנים בליל יוה"כ רב הדומה למלאך ה' צבאות ותורה יבקשו מפיו, והלך לרחבה שאחורי הבית והגביה א"ע אל החלון הדרה והחלון ה' הגבה מעלה נון הארץ עד אשר עמד שם ברת נשען על אצילי ידיו כל הלילה עד נכון אור הבוקר וראה אחרי שהיתה מטתו מוצעת, התחיל לקרות ק"ש ובגדל דביקות ומס"ג קרא מסוק ראשון לאש באש בוערת כל הלילה עד שלה"י לא ה' עוד פגא לישן, והלך להתפלל ותלמידו הוא רבינו לא סר מלראות שהוא דבר קשה ועד כמה גדלה אהבת רבואליו בעשוקן דרתימו עיוזא, אין לשער הנראה והנשמע ומפורסם, אבל גם הוא ה' לו הרגיש קודש, ובכל עת נזכר ממנו ה' פניו בוערת כלפיד אש בדברים עומדים ברומם של עולם!

רבנים נאונים וחסידי הסתופפי בצלו של הקודש, ולהתבשם נזירתו ומצדקתו ולהושיע בתפלתו — וזאת בזכרי אשר ראיתי מדי שנה בשנה האה! אשרי עין ראתה אותו בחג הסוכות בימים אחרונים בהתאסף יחד, ראשי עם הגוים לשמוע אמרותיו חיות, בחגות וצדקות, בעת הקפות, מה נאוו לחיו בתורות, צווא"י בחירות יקרות, וכל בעלי שיר הקיפותו בהבלי זמירות, וכל העם רואים את הקולות במהולות ורגליו כאלות, שמהו כשמחת בית השואבה, ובערה בהם אש להבוא לעשות תשובה מאהבה, כי ראו כי כה אינושי אודא ותלכה לה רוק כה ה' משמים קא זכו ל', אשרי עינים שכן ראו ואזנים שכן שמעו —

בר דרשותיו ה' במס"ג ממש וברוח פיו ימאס רשע, ויכיר כדרשותיו כי עומ' הכן בכל שעה למסור את נפשו ורוחו לאבני שבשמים, וכן לגדל ענותניו במילי דעלמא, כן ה' להיפך במילי דשמיא, כי אז נאות לבש ולחם מלחמתו, בכל מאדו — גדול ה' העיני דורו טאה, וכאשר הגיעה השמועה, כי רבינו נפל למשכב, כל לב פלחה כהן רעל כי השמועה עשתה לה כנפיים, בכל העיר והמדינה

וילקא ז"ל, והי' ג"כ נח"י של הכה"ק וי' העניך ואלענקס ז"ל —

(ב) הוי"ו אשר חשקיל עלם בהסכמה ע"ס הרש"י סגנונות צנחן חקמ"ה.

ובכל המקומות רצו לבתי כנסיות להתפלל, והרבו בפדינות ובקשו מאת השי"ת, גולם תוחלתם נכזבה, גם כי הרבו הפילות ותחנונים שחם הפלחם, ועלה למעלה בקדושה ובטהרה אור ליום ב' ער"ח אדר תרס"ד —

נשכבת' דרבינו! יהי כאשר נשמעה השמועה לא טובה כי כבה אור עולם לא קמה באיש כל ריה — כצללים תמס יהלכו שחוח גלי כה, כל פנים קצבו פארוה, וכל עין חרמעה על השבר הנורא הזה — מכל פינות הארץ, קול בני נשמע, נהי תמרוזים, הפוען ברעש איום, אשר יהרד כל לב ויתר ממקומו כי עלה הכזרת ונדע ארז, אדיר רם הקומה מיער הלבנון, מסעף פארה נמערצה, ולקול נפילתה, רגזה הארץ ממקומה, ועמידה ההבל והתפלצון, פור התפוררה הארץ, שמש וירח קדרו — וככבים אספו נהם, כל ארץ אוננארין, יאחזמו רעד רתת ותלהלה בכל מתנים, נמס כל לב, ורפו כל דים, ונהרו בכל המקומות לאלפים והבבות לגמול חסד של אמת עם רבינו, מהעירות גדולות באו עם סעפאראט צינע, וזאתו הספרדים, לספור, וכולם כאחד עוררו את העם על אכידה גדולה שהי' לנו, וגל בית ישראל יבכו את השריפה — נחלי המעה פרצו מכל איש, ולא נותר בהם כל נשמה —

י'די בנסות הארץ — קול יללות וזעקת נשמע עוד הפעם, אנשים וילדים מקוננת ומיללת על אבדן שר ישראל — אב ומנהיג הקהלה והמדונה, לא נשמע יללה כמותו — גם הרבה אינם נימולים, וכל גדולי העיר הלכו אחרי המשה כי גדול ה' כבודו גם אצל השרים והשכוחו לאיש גדול מרכבה, ואנחנו מה נאמר עונותינו גוינו עד שלקח הכבש המיוחד שבעדרה אשר אמרנו בצלו נחיה, ועוד זאת בזכרי אועק במרה דמעי נחפזו טרם כתבי כי הורד נאון יעקב — אבל בקול מר עד מאוד אנדילה — קול נהי נשמע, קצין עם נאסף — אימה גדולה וחשיכה נפלה על כל פני מורה, מי יוגדר גדר ויעמוד בפרץ, להעמיד הדת על תילה, וללהים מלחמות ה' בנפשו ומאדו — ורק בזה יכולים לנחם קצת בספרו הקדוש אשר השאיר לברכה אשר בה יכולים להביר גדלן, ואף מי שלא הכיר אותו בחייו כל דבריו הקדושים המה רק לחוק האמונה בלב ישראל. ת. נ. צ. ב. ה.

יוסף מצבתו

פה חלקת מחוקק ספון, צדיק לדודו אבה,
איש חייל, לבו כלב הארי, לחם מלחמות ה'
בנפשו ומאדו, גדר גדר ועמד בפרץ, להעמיד
הדת על תילה, רב רבנו, צדקת ה' עשה, וישפטיו
עם ישראל היה אדמו' הנהיג מרן **חנני' יום טוב**
בן איש ח"י האי סבא קדישא מרן ייט"ב וצוקללה'ה
מולא מקום אביו ביראה ובשיבה, והעמיד תלמידים
הבינים וישרים, חידש חדושים יקרים, לנפשות בני ישראל
מעילים, והוא שפס את ישראל ארבעים שנה בעיר מעטש
השעה עשר שנים, ופה אחד ועשרים שנים מסר נפשו
בקדושה ובטהרה בן ס"ד שנים אור ליום ב' ער"ח אדר תרס"ד לס"ק.
ת. נ. צ. ב. ה.

(יא)

הג"מ א' משה יוסף מטיב

דגנאון ההרף הנפלא צדיק יסרע מוה' משה יוסף מטיב נולד לאביו הנהיג מרן ייט"ב בשנת תר"ה ונתגדל על דרכי התורה ויראה בבית אביו הקדוש עד

(א) ידעתי גם ידעתי כי כל העונות יסחויים ולבו יסגס חיונה אים סוקל

שנעשה לפני עין הדר צדיק יס"ע, עמוד התורה, ועבודה, וגמילת חסדים ה" אתו צמודים, ואגודים, וכן באו אנשים מרחק להסתופף בצלו צל הקדש, והקדיש רבים בתורה, ועמד לנס ביראתה על ישראל הדרתה ורבים באו לקבל ברכתה ולישא בעדם רינה ותפלה, לפני המרום על כל ברכה ושירה, ה" התן הנאוה"צ מקרעשאניב, ט' דוד ה"ש בנו של הנאוה"ק טצאנו ז"ע, וה" אבד"ק זבארעו, סטראפקיו, ואחר כך באוהעל, וה" דרשן מפורסם ומפואר פיו מפי' מרגליות, וה" אלדים הננו לשון לימודים, להשיב מעון ימים, ולעשות מחיבים טובים, וה" נשמע קולו ברמה, קול מר צורה בנעימה, עזרי ישנים מתרדמה, ושוכנו בתש"ו שלימה, וכמה חיבורים חיבור הנאון הזה, בהלכה ואגדה, מלאים חכמה ויראת ה' וה" מפורסם בכל אפס"ים לצדיק יסוד עולם, ונאון מובהק, נפטר בק"ק בעקעש טשאבע, ומספרים נפלאות מפורסות כי בערב הזה ה" לו זכות עם חכמי ישראל עה"י מסובים אצלו אם מיתה פתאומית הוא גדול ממיתה ע"י חולה, והוא החזק כי מיתה פתאומית הוא דבר גדול שאין לו צער כלל, וכן אמר בלילה הזה, למה באתי לכאן! אולם רגלוני דבר נש אינן ערובן וכי ופתאום בבוקר נשען קול כי רבינו מת פתאום ונפל מהמשה ונפל עליו התיבה הגדולה — ומת בהש"תה אשר השק בת לדאבון כל ישראל נע"י פורש"י עה"ם במדבר כי פס"ה ודברים ל"ב פסוק כאשר מת אהרן) ונקבר פה עירנו סינעס כי הובילו גופו במפלת הברזל לעירנו ונטמן באוהל של אביו מאוה"ג ז"ל — וכולם צווחי ווי על האי שפרא דבלי בעפרא.

נוסח מצבתו :

הרב הנאון הצדיק, פה מפי' מרגליות
עמוד התורה ועבודה, וגמילת חסדים,
רבים השיב מעון, חיבר חידושים בהלכה
ואגדה, מלאים חכמה ויראת ה' ה"
מפורסם לשבת, ושמו הטוב יזכר לדור
דורים מיה **משה יוסף ט"ט**, בן לאביו
מרן הנאוה"ק יקותיאל יודא זצוקלה"ה ה" אבד"ק
זבארעו, סטראפקיו, אוהעל, נפטר בן נ"ב
שנים כ"ד טבת **ר"א** **י"ש** **י"ס** **לפ"ה**
ה. נ. צ. ב. "ה.

(י"ב)

הג"מ יהודא מוידרען

הגאון המובהק המפורסם מיה יהודא מוידרען זצ"ל — נולד לאביו התורני הגביר
היהפן מיה ישע"א מוידרען זצ"ל — מנכ"ר רבינו תיש"רש — ומנכ"ר

ואים קופר? הלא ימי חייו עשירים צפעולת ועצודת פוריות ואים איהם
נפלאותיו? ואים גבורותיו? אולם קורא נעים הלא ידעה כי אכזי רק האכזחי
צחולדות גאוני עירני והגאון הזה לא טעם פה צהורלה רק מונח צצ"ה"ס
דפס ע"כ כחצתי קלח מנה שידעתי מנהי דגול ונצבצב זצוקלה"ה.
(א) אביו הצדיק המופלא הימקן ה"י נקידס עושר ככזד ונפיקוס, ומסחרו
ה" א"ע ונחגליות, וע"י קצת סקסס ונעמון גדול כסף והזה, אשר צדנות
הימים כודע כי המוכר גבזו את הנעמון ידד ונכסיו ולא נשאז צידו כלל,
וצפטר כי כל נור לצ אליפסנה והוא פסטר ידו לכל להליות מנעות וכן נמלא

רבינו נפתלי הכהן בעל סמיכת הכמים — בשנת תקע"ט ב), הנער הזה עוד בילדותו
ה' לפלא גדול כאשר סיפר הגמ' היום צבי מאנהיימער וללה"ה אבדיק אונגוואר —
בהיותו בעיר פרעסבורג ה' אז הילד הזה בן ה' שנים, וה' אז רב גדול בפרעסבורג
הולך הילד להגדול הזה לנסותו וצוה לו ללמוד דף גמרא אחד בפרק הגדול עצם
ולמדו באר היטב כאחד חבחי הגדולים, ואמר עליו כי יהי לאות ולמנוחה בישראל —
בהיותו כבר תמנין העיר על עצמו בהקדמתו, לספרו הנפלא פיר עין עד"ת וז"ל
בהיותי כבר ה' שנין זכני השי"ת לשאוב טבאר מים היום של ארמיו
הנהיך מהרמס וצ"ל, והיבה יתורה נודעת לי אשר כאב את בנו ירצה, על ברכיו
גדלנו עד עת אפריוני ע"ש ונודע לכל כי בעת לימוד השיעור ישב על ברכיו כבן
יקיר ג), שכלו וזכרונו ה' הוין לשבע — וידע והבין בהכמה ובינה ודעת כל
השיעורין על נכון, ועוד לא הגיע לעשר שנים ה' ידע בע"ס חלק גדול משיע' ויד
וסיפר הגמ' יצחק אבדיק בערענפאס אשר בעת ה' בפר"ב ליקח הורמנא מרבינו ח"ס
ואמר לו הח"ס שינסה את חלמוד הקטן ולקח יו"ד ושאל אותו ענינים שונים מכמה
סימנים ודע בע"ס, ועוד טל ילדות ה' בה ואמר מעלתו בא ליקח הורמנא לשאל
אותי מתוך הס' ואני אומר לו בע"ס וה' לפלא בעיניו לא יאמין כי יוספר.

בהיותו כבר י"ב שנים מת עליו אביו וללה"ה וגשאר באין משענה ומענה, ונחלה
בסכנה גדולה עד כי כל הרופאים נלאו למצוא תרופא, וה' אומרים נואש
ובאו אל רבינו בקול גדול ובקשו שיתפלל על הילד הזה, וה' אז באמצע השיעור
שלמד רבינו ח"ס וצוקלללה"ה סוגי חוששין לזרע האב, ואמר בטח צריכון להוש
לזרע האב כי הוא נכד הנהיך רבינו הכהן הגדול בעל סמיכת הכמים — ותומי
עלתה לו רפואה בכל הרופאים אמרו כי יד ה' היתה זאת, וחור אל בית מדרשו
של רבינו, ובסוף הזמן כאשר רבינו ה' מנסה את הבחי' מכל אשר למדו בקיץ זה
מס' בבב"ב גם הוא ה' מן הנמצאים שמה, ונוסף ע"ז שאל רבינו את תלמידיו
שיאמרו לו כ"ס נאמר במס' זו "רבא" ולא ידעו להשיב, וקרא לתלמידיו הקטן יודא,
והי קולע אל השערה, ולא החמיץ את המטרה והיה מונה הדפים אחת לאחת,
וכולם ראו כן תמהו על דבר הנפלא הזה אשר לא ד' שהי' חולה כמה שבועות
ומי"ט נכחו ללמוד כל הסוגי נוסף ע"ז ה' הריץ לחשוב ג"כ דבר זה —

בשנת תקצ"ב ואז הגיע לשנת הי"ג — בראותו כי אין ביד אמו להחזיקו, ולהרפה
ה' לו להנות מאחרים מבני עירו אשר נתגדל ע"ע ברב טוב ולא חסר

סמכות סכח"ס זה ששלמו חס' ירמיה' ה' את גזילה וס"י גומל חסד —
גדול ס"י אהבתו לרבינו ח"ס ז"ל פ"ח עשה לרבו נסיע' עליון אשכ
זה הלך תמיד אל הנוקיה, ורבינו ח"ס לא כלל לקבלו מחמת חשש שבעת
והצי"ח הפאנצאקאנט עם כל עושו והולאכה לצי"ח וסס כעסה וכננוס והולצ"ס
וגעסה ע"ז הולאכה לאלפים —

ב) צננה הזם ששל"ס חותכו זקינו הגאון רבי יודא הכהן זימור שמוס ונוולד
גאון רב יודא סכ"ל.

ג) נפי' חתנו יר"כ סה"ג וכו' ונ"ס ונ"ס יודא קוסן ס"יו ונ"ס שמועתי כי
רבו ח"ס ז"ל כח עיניו צה העלס וע"ז קרבו צי"ח שאל חולס אח"כ
כנסתלדלל לצי"ח ז"ל ונכסיהו והצי"ח ח"ס כי ילעוך לקבל ונשחת הרבניה על
סכנו ולא כלל צו כי כפ"ו קלה מאוד צרנות כאלס סיסר כי קללל רבו
גאון מחליט השקל שללס צו, ע"כ חזר ונדעתו ולקח לו סחי קעניס
ונונו רק שלל יקבלו עליכס ונשחת הרבניה, וכן ס"י כי אין חף אחד ונמחכו —
שונס צרנות —

ד) לשונס לב עליו קדמוניות אכתוב סה וס שטייך לגדולי צאנשאדס עם
העכות חדשות ג"כ — צאנשאדס הו"ל אחד מהקטלות הגדולות ונכסדות

לו דבר, ורבינו חיים הי' מתבודד לבדו בחדרו ויגש אליו יהודא! ויאמר בי אדוני
מורי ורבי לתת לי מליצה קטנה כי נפשי איננה לנסוע לעיר באנהאדן ללמוד אצל
הגאון המובהק מ' משה אהרן מרבעש ז"ל כי שמעתי שבני באנהאדן רצו לקבלו לרב
והעיקר כי נפשי השקה ללמוד בטקום שאין מכדין אותה ואף כי בן יקיר הי' לרבו

זאלנדי (א) הרב הראשון הי' הגאון מו"ה ילחם זעקיל שפיטען ז"ל (מו"ס זכר
ילחם עה"מ, כולד ציקלשבורג ונסער עי' אב תקכ"ח, ובשנת תקנ"ט הדפיסו
מומו הגדה של פסח עם פ"י בלוי ילחם (ולוה חליט הד"מ על ס' צלשטי
צטס פרי עץ מנצני הכה"ג וי' יחאלל ויפיל ז"ל שחי' אב"ק העדיעס ראה
בסוף קי' לפנת פנתה) (צ) הגב"מ ישראל צהענטן כפער י"א שצט תקנ"א והי'
חסיד מפורסם ומוזכר לשב"ח כ"פ צב"ח נודע ציהולא. (ג) הגב"מ אברהם
ליב מניקלשבורג הנקרא פרישעלע צהרר ר' יוסף פרישעלע, הי' דר
בפרישעלע (ואצ"ו הר' יוסף הי' רב צהעלישוי ומו' שס צב"ח תקס"א)
ומאלנדי הסכתו ע"כ צאר ילחם ומהר"ר י' ילחם שפיטען והי' בן ק"ב שנים
במומו וזכר צב"ח כ"פ וכן צפי קול יהולא והניח אחריו בן הרב ר'
ר' ישראל לאווי צינסקיכען, וכפער צב"ט כ"ט שצט ע"כ אדר תקס"ח.
(ד) צב"ח תקס"ט נחצל שס הגאון מ' צינען ז"ל וואלף זאקסאוויטש
(צהגאון מולית הסקל) חיבור כזה ספרים והי' שס רב מנחם תקס"ט י"ט
תמו עד שנת פטירתו יוד קיין תקנ"ח, כולד שנת ח"ק וס"י רב צ"ק
אסאר פרוקטין, ואח"כ הלך לדור לקיין אלטאופען, והי' לו שס מריבות,
ותקע אהלו צעיר פעטו והי' שס רב גיב' ואח"כ נחצל לאצ"ק זאלשטא
יארנאט, ואח"כ צק קאללין, ואח"כ צבאנשטער ז"ל —

(ה) הגב"מ זצי סעללער המפורסם צטס ר' הירש חריף (מו"ס טויז גיטין
עו"ס גיטין, ופי' תפוחי הדב עה"מ) הי' אצ"ק צריב ור"י צבאד
ובאנוואר, ואח"כ צבאנשטער ואח"כ צב"ח לאונגוואר ומשם נחצל לאצ"ק
אויבן יסן וכפער שס כ"ט חש"י תקל"ח לפ"ק, צילדותו למד ציחד עם בן
אחותו הגב"מ מרדכי מרדוש ז"ל וסמן אחותו הגב"מ קלוגער מנצחלי, ולא כמו
שומרגלי צפוני לזיכ"י כי הי' גיטו להגב"מ שלמה קלוגער ז"קל"ח ע"י
הולדות שלמה דק י"צ — וז"ל הגאון המובהק המפורסם מו"ה אברהם
צינען קלוגער שליט"א מנצחלי צבאנשטער ז"ל, גס זאת אודיעהו כי נודע לי
כי הגב"מ הירש חריף ז"ל לא הי' גיטו לאחיו הגב"ק רשכ"י ז"ל, רק הי'
אחי ממומו הלכועה הלדיקת ז"ל מוקס ראווע צי הכה"ג מו"ה ארי' גאנאוטען
ז"ל ע"י צב"ח חכמת שלמה הגהות על שו"ע מו"מ ח"ב קי' קיב"ו סע"ף
קי' וכו' עכ"ל צענין השייך פה וע"י צב"ח אה"ע ל"ה השופט לו וכתבה
משנת תקנ"ח לקיין אנוואר ומזה הנין כי הי' אצ"ק אנוואר עוד קודם
שהלך לצבאנשטער, (ו) אחרי עזב הגאון ר' זצי חריף את העיר צבאנשטער
כעך יוד שנים יצא קהל צבאנשטער צלי רב מו"ה, הגס כי רוב הקהלה
נחנו עיניהם צהגאון ר' משה אהרן מריבעש, אולם הוא מוגס צדצו ולא
הציב כראי כי גס קהל אויבען יסן שעור נפקד מושבה מנה פטירת הגב"מ
משה מנין ז"ל בן מו"ה יודא, נחנו צו עיניהם ולא ידע את מ' לקרצ ולחמק
והי' כאשר קהל צבאנשטער צקשו אותו שאלע גמור סן אז לאו, ואס

יחשעס

יולד שעשועים, הסכים לדעתה כי ראה טעמו ונמיקו עמו ויצו להג"ר, מגדיל כחן הקופר שילו לכתוב לו מליצה, ואמר לו תוכן הדברים — והוא יחתם עליו כי קשה עליו הכתיבה, ויול המכתב אות באות מנף הכתב יד של הגאון ח"ס וזה לשונו:

"הן כל יקר ראתה עינינו בו יול וישמח לבינו, ה"ה תלמודי הבחור"
 "ההרף המפלא כברק השנן, מ' יודא בן איש אפרתי יקר ונכבד"
 "המנוח ר' ישעי' מודרען וללה"ה — ערדנו בימי עלומיו ה' לאות"
 "ולפלא — עלה על ראש הגבעה — ברום המעלות, הגם כעת שעלה"
 "מעלה מעלה, על במוצי התורה נמיר וסבור, ובית התלמוד ישפך ועבר"
 "ובכל צד מראה פנים, מסבירות להלכה כאחד מהורים, וזורים, לערך"
 "מערכה מול מערכה במלחמתה של תורה, מקרא נמרא ופוסק ואגדה"
 "יחדיו בו נצמדים, לו תואר, ולו דרה למיעבד ל' יקרא דאורייתא"
 "ומתקרא נמרא ברבנותא, כל רואיו ישישי לקראתה, ויאמרו עליו, כי"
 "הוא זה וזע ברך, והנה דילגנו עליו אהבה, כד יחוב דעתה, להביא"
 "ממרחק להמו, במלחמתה של תורה לשים לדרך קצמו ק"ק באנהאריד"
 "בכך נתן שורותיים, דהות לו כסות עינים — בלכתו ארעות ישרים"
 "עוד יתורמם ויגדל כבודו וישנה אחריתו — הכיד לכבוד תלמוד הגאון"
 "שה מר"ב נגהי י"ג מנחם תקצ"ב לפ"ק —

וקדם החתימה הוסף משה מדעתו, בכתיבת ידיק, ויול: — הכותב הלז לא הגיע לחצי כבוד הראוי לזרע ברך הגיל — יהודא יעוד לקרא — קריאה של חיבה יתירה, סוף דין ומורה גם יורה, הרינו חותם לכבוד התורה —

משה"ק סופר מפפד"מ.

יחסינו עם הגאון, אולם לא סת לבו גם לדבר הזה, ולא צא צחוק, וכן כל קהל צאצאיה לקבל את הגימ' צער אפסנתיים אצד"ק איינשטיין, אולם גם הוא לא נעתר לבקשה כי הוא ה' ון הוואלפוליס לנסח את כסא הכרזים באוצון (ע"י צהקדמה ספ האילן משה ושהיו נוסח חלומים שולדות הגאון חור"י שהוא קיבל קצבים ון קהל איינצן אולם כאשך לא לטעורא עבור מכתב סירות (פאקס) קבלו לו ס לרצ), ודמה צאמחללות וצלי לגלות מלפניו ולהכריע ימין או שמאל, צנח תר"א כאשך ראו קהל צוהאלד שזה זמיר שאין להם רצ ומורה נמנו וגמרו לקבל את הגאון מ' משה פערלס (הגימ' משה פערלס כולד צנח תקו"ד צצאלדי, מלמוד הגימ' מליך צצרי, והגימ' יוסף הלדק (חתן הגאון כו"ז") וצבל צי"א, וה' אצד"ק קאיועין, ואח"כ צהאליעט, וצנח תקצ"ב צא לק"ק איינעשטעטט (אז"ש הוא עיר עסיקה מאוד וכל גאונים שה' לה הלז הם נכתבו צקפרי פאר מדינותיו כ"א על מקומו — ואח"כ כתגס הסודים וסס וישצם שמוס כום פנים, אח"כ צא משרים איינעשטעטער מווארענס צאצן אשכנז לאיינעשטעטט ויסק וסיקן את הקהל ומחש, וצנח תק"ד כשנפטר הגימ' מליך קבלו לצד"א את הגימ' זאצ וואלף פאלאק ז"ל ואחריו קבלו את הגאון מ' אשך לעמול ומללגוי קודם צד"א סס צבללגוי (ע"י צליחות העדות) ואח"כ נחקבל לק"ק איי"ש ומוחזר לצנח צשו"ס כו"ז וה' כד הצ"ה, הרצ וככד ר' אצרהס סילמאן (ע"י קח סופרים עיר) וה' צן שרי הספכיוס ע"ס צכול אשך, אור חדש, תוס' צנח, זרע יעקב, וצית אצרון, וסליח ציוס ש"ה שנת **בנשר** לפ"ק (כפי שראיתי העחק מלצחו צמיע צצני הגר), ואח"כ נחקבל לצד"א סס צנו הגימ' יחיאל וייכץ ז"ל ואחרים הגימ' משה פערלס (מכרולא), וה' סס רצ עד שנת תר"א —)

וק"י

אמנם בעת לא נסע ונשאר בביתו הטעם וסיבה מובן ממילא כי הג"מ משה שירבעש לא נתקבל לאבד"ק באנהאזש — ע"כ לא נסע — ונשאר בביתו בפר"ב עד שנת תקצ"ו — נשאו לבו שנית לנסוע לק"ק ה' אונגוואר ללמוד בישיבת הגאון

וה"י רב בצונסהארד ערך י"ג שנים, חולם ה"י שם צונחוקת גדולות, ורדפו אופו, ונאסו צו צמורו וסכמות, כי ר"ח הזמן החסיל להסתנן צקל צונסרד וה"י שם שרלו להסיר ונכסים הישנים שלא להעמיד עוד החופה תחת הסומים ועוד, ונסק ונסס לק"ק אונג, צרלד ונאסד שם אל אבותיו צמיו אל שנת חל"ד לפ"ק — (והצ"ד רצה שה"י שם אל הגיו שאלו פרידענטהאל רצ"ד, והגיו שרוב, והגיו שוואל ז"ל ומוזכרים לשבח צשו"ת ח"ס כ"פ, וכן ראו להזכיר את ההג"י וו"ס ישראל אצד"ק פאדע, עיי' צה"ס אה"י ק"א, שנצרכו צצרכת וז"ש לסרנות קרט צצברה, ועיי' צמו"מ הטובס קס"י, אחיו ה"י הגאון וי' ונרדכי לעוויל (של"ח כ"ח קיון תקצ"ב ונח"ס ור דרור על ו"ס וקוגיות וי"ד — צמי הגיו ארי' יודל ז"ל שחיצר קי' פני ארי' על חו"י) — כעשרים שנה יצא בקבלה צלי רב עד כי צנחת חל"צ קבלה עליהם לאצ"ד את הגיו ונשה פאלללך ז"ל וכן ה"י שם אציו הגה"ל וי' זעקל ז"ל וסרציו שם חורס צטהרה, ולאחר חש"ח צמרו להס קהל ירחים את הגה"ל וי' יודל גרובי ה"י, וכחו שצב שנים שרת צקודס שם והחזיק יציבס גדולה (ואח"כ נחצבל לסוראן, ונשוראן לקאטמארי ה"י עג"ל), וצאנשהארד צמרו צהגאון פאר הדור ר' אלעזר דייטש ה"י (וולפניס צצאנשאוויען) ונח"ס שה"ס כונה חליקס וסו"ט פרי הסדס צ"ח!

(ה) וידי דברי נעיר אונגוואר, אכתוב פה וגאונים, הרב הראשין דאונגוואר ה"י הרב לייבש צודק ריינמאן יליד לעמנערג והוא יקד את הקהלה ויהי להם לרב, (ע"י הקדמה לקי' שם שלמה), וסחנו הרב ר' שלמה ה"י דיין דסה, הרב השני הגיו הינש העללער (ע"י לעיל צהערה ד') וכאשר נחצבל לצונסהארד, מלא וקיוו הגיו מרדכי מארד'ס וויינכעצ ז"ל (וה"י סוחנו של הגה"ק אדמו"ר מצאטשאטש ר' אצרהס דוד ז"ל, צזיוג סכ'), ה"י צן החורכי הומלל המסירסס וו"ס חיים וק"ק ראווע (חיתן הגיו שלמה קליגער ונצחלי ז"ל), ונדפס מונו קורי נחמד צסוגי דהואלי צקוק, ספר החיים" ונחכר לשבח צשו"ת ח"ס יור"ד קי' ר"כ (וצעניח נכתב צקי' חולדות שלמה דק 9 ח"ס יור"ד ר"ל כי זהו הגאון וי' מרדכי צינעעה אצד"ק סטאומי (וחולדותיו עיין בפסרי ס"א אות וי' ליון ק"ד צארכות כפי וס סכתב לי נכדו י"כ הגיו י"צ אצד"ק ווארלל) — (ואל חחליף אורו צהגיו מרדכי ווארד'ס ז"ל אצד"ק פארילך ווולפניס ראצ"ד צצחלד צפירי הלל ז"ל, צעל הציאור על מהרס ס"ק כי הוה חרי צצחל רצצחל) — וה"י צילדותו אצ"ד צנאציוויען, וכאשר נפטר מילא וקיוו הגיו צלי העללער צפ"ש ראס צחקדמה לקי' שם שלמה כי חלומי הגה"ל מהר"ס ז"ל ה"י צזא וצעת סה"ך הגיו צלי לק"ק א"י מולא וקיוו צאונגאלן הגיו מאיר איינשטעטענע, **הג"מ מאיר** ה"י מקיר וסלצחו מוה"ר סוילען וק"ק פינעטיוו וה"י ככל הגאון ר' שמוען ווינער וא"ז הרב מו"ר מאיר א"ש ה"י רב צקי' יאקא וה"י חלמוד מוצקס מהגאון ח"ס והעיד עליו רבו כי לא ראס עשרים שנה צקי' כומוי

המובחק רשכבה"ג בעל אמרי אש זצ"ל, ובבואו לעיר אונוואר לא מצא את רבינו בביתו, וחשקה נפשו להכיר את רבינו רשכבה"ג מרן מהר"ם טמ"ב, כי עוד צלצלו באוזני דברי רבו ח"ס זצ"ל אשר תמיד סיפר בשבחו של מהר"ם טמ"ב כי הוא אוהבים דבוקים וגאמנים ונסע לק"ק אוהעל, והבה יתירה נודעת לו מרבני הקדוש — וישמח משה כאשר דיבור עמו — ואמר לו כי הוא תלמוד מאת אוהבו כנפשו — ות"ח אחד הנכיר כי למד עמו ביחד בפרי"ב וידוע הדבר להלומדים, וגם הרב הגביר מ"ה קלונימס קלמן הכהן כי ה"י או מיסב על שולחן חותנו וז' הרב ז"ל, בעת ההוא כי אר"י (יהודא) עלה מפר"ב אשר מרעיש בחיפּתו ומראה פלאות ונפלאות, אשר כמעט לא שמעו מאיש דך בשנים כמותו, ורבינו ישמח משה נזכר כי אחד ממקורביו הרב הגדול מ"ה שמואל ויינוויל (חתן הנאון קה"ס ע"י לעיל) ביקש מלפניו היות כי יש לו בת יהודה, ודצנו להשיאה לת"ח גדול — וכל מהסוריו יה"י עליו כל ימי חייו רק ליישב עדיה באין מפר"ע בתרחבה וצוה רבינו מהר"ם עליו לנסוע לעיר סיגעט כי אותך ראיתי ראוי לבוא לבית הרב הג"ל — ואתה האיש אשר הוביה ה' לבתו, וכבאו העיריה ויטב הדבר בעיני הרב הגביר ונתקשר בשע"ט, ובני הקהלה כאשר שמעו מגדלו כיבדו אותו כי ידרש בש"ק, ודרש דברים נפלאים, מנחה בלולה בחיפּות ובקראות אשר הלומדים השתוממו על עוצם גדולתו —

בשנת תקצ"ו קים בן ח"י להופה — ושרם שם לדרך פעמיו, הלך אל רבו הנח"ס ז"ל ליתן לו ברכתו, ובידך אותו ברכה אריכתא, ובא לעירנו על יום אפריונו ודרש עוד הפעם, דרוש נפלא ומעת שכלו ימי השמחה התחיל לעבודתו הקדושה ללמוד ולא פסיק פיו"מ מנידא.

ובאשר נפטר חותנו הרב זצ"ל הודפס את חידושו עמ"ס נטין לזכר עולם

וה"י חתן הגאון נחמ"י מו"ה דוד דייטש וס"י אצד"ק צא"י, ואח"כ צירמאנ"י ובשנת תקל"ח צעת נפטר מוונקאטש הגה"ל ר' נחריאל ז"ל (הוא הגאון אשר החקין סתפוללו גם צהכ"כ צנוקס קספר כי ע"ע סתפוללו דק צנוקס אשכנז (ע"י מגלת צהנוד"ר מוונקאטש) קיצל אגרת מוק"ק מוונקאטש כי מנקסים כי יקבל עליו משרת הרבנות חו"ס צנכה הוא לא ראה נאירות כלל ולא הלך (וקהל מוונקאטש קצלו אליהם לרצות הגאון ר' אפרים שגל האלמאוויען כד השלה כד הגאון מו"ה יצחק הלוי האלמאוויען ויה"י שם רב עד שנת תרכ"א ח"י כסליו וחטנו היה הרב ר' אלעזר האלמאוויען צנו של הגאון ר' יששכר ז"ל מנח"ס דבר הלכה) ובשנת תקל"ח נחקבל לאצד"ק לוונגוואר וה"י שם רב עד שנת תרי"ב כ"ד עצה (גדול ה"י אשכנזי לרצו הקדוש ח"ס וכערך שלשים שנה סתפולל צפיש"ט יד"ס ורגלים עצור אריכת ימים לרצו הקדוש ז"ל) וסו"י לאחר פטירתו נחקבל על מקומו צנו הגאון מ"י מנחם א"ש ז"ל וה"י שם רב עד שנת תרל"ו כסליו ועל מקומו נחקבל צנו הגאון דוד א"ש חולם ונת חיבך ונחקבל על מקומו הגאון הסריף מו"ה מ"י חיים לבי מלכאוויער ז"ל ועל מקומו נחקבל הרב מו"ה אלעזר לעוו"י ה"י רב דלזוועל. **עוד** הסני הכי נכחל דלהצ"ח ראוי מוונגוואר נולד צנכה תקס"ד וה"י רב צנכעזאווען ואח"כ רב"ד צלונגוואר ותלדוהו ע"י צריט ק' ש"ס ומפורסם שונו ע"י חיצוריו חקרים סתפסעטו בכל הארץ, הג"י שמואל מלשכאווען דווען דלונגוואר ונחכר שונו לשנח צפ"ט ח"ס כ"ס ועוד —

וה"י חתן הרה"ג ר' פנחס קלמנעטער צלזוועל ויפצ שם ערך ו' טנים ולמד צנים מדרשו של הגאון מו"ה ער"ב ז"ל —

הותנו הרב ד"ל בקראו שמו זכרון ז' שמואל, ונרמס זה פעמים, ונתקבל באהבה בתפיצות ישראל, ורבינו הנה"ק מצאנו אמר כי מועטים בדורו לעשות חיבור נפלא כזה, והוכיח וידוע אחד מענין הפקר כ"ד הפקר הפלא ופלא, וה"י חביב מאוד אצל צדיקי דורו הנה"ק מראודיל חבב אותו עד מאוד, והעיד עליו כי הוא גדול גיב בחכמת האמת בעת פלפול עמו כמה שעות בחכמת הקבלה — הנה"ק מצאנו כיבוד וחבב אותו מאוד, וכל המסובין התפלאו על הכבוד הזה, ופלפלו מענין לענין כמעט בכל סוגי הש"ס — וביקש אותו לקבל עליו משרת הרבנות בעיר רישא, עיר גדולה של חכמים וסופרים והוא י"ה השתדלן אולם הוא השיב שאין רצונו לקבל הרבנות וקיים שגא את הרבנית —

כאשר נסע דרך עיר לעמבערג הלך לבקר את הגאונים רש"י בעל מחבריו ספרי מפרשי הים אשר כבר שמעו גם שניהם משמעו המוכ — ואמר להגאון ר"ש איזה דרוש בסוגי תנאי כפול ונשקו על ראשו ואח"כ הלך לבקר את הגאון ר' מרדכי זאב ובנו הגימ' יצחק אישטננא והתכתו הרבה, והגאון ר' מרדכי זאב ה"י עומד בדעתה קרא בנו הגאון אבי! הלא האמת אתן —

מעורם ה"י ברה מן הכבוד לא נתן הסכמה על שים ספר, ולא הרמנא לשום אדם, ולא ה"י רוצה לקבל שום משרת הכבוד, ואפי' להיות המסרא בתקיעות, ולא השתמש אם שום אדם ענותו ושפל ב"ך, שייף עי"ל ושייף נפיק, רק באיש פרטי ושעמו ונאק, בתוך עמי אנכי יושב ולא התבטל מלימוד תורה אף רגע הנם שה"י כעצר גידול בנים ר"ל וקיבל הכל באהבה, ולא כעס מעולם, ואף אם המרה את ריחו לא בישה בשפתיו, וה"י מקבל כל האדם בסבר פנים יפות —

ממדת טוב לא יאומן כי יוספר, בעמדו בחורף בלילות אחר הצות לתודות ולהלל ולעסוק בתורה, אף כי ה"י איש מצונן וחלש לא רצה לצער את משרתו להעיר אותו משנתו, והתחמם באש התורה, וה"י רגיל בנעריו לבקר חולים ולישן אצלם כמה וכמה לילות — **מזכר** ספריו ח' שהודסם בחייו היה ספרו הנפלא **פרי עין** ע"ה, אשר כל רואיו הפליאו, והנהגות ע"ס תרומת ה"ס ו"ש ו"ש ב"ר כ' ש"ת על כל ד' חלקי שו"ע — (ובעת התאושש חתנו הרמ"ג ר' משה ליב קהן לסדר אותו ולהדפיסו, וגם אנכי נעתרתי לבקשתו להיות מסייע יד עושי מצוה) ומזכר לשבח בשירת כ"ס על יודיה, בשירת ד"ה, ובשירת אמרי א"ש, ובשירת מראה יחזקאל ס"י כ"ה ע"ן — ובס' יד יצחק, ובס' י"ש תשובה ממנו —

פ"א שבת הרה"ק נר ישראל מיה מנחם מגדיל זצוקללה"ה מושיניצא בק"ק ווישאואו על שב"ק, וכאו אז גדול הדור לכבודו, ובתוך הבאים הנה"ק ר' מגדיל מדעש, והגימ' אברהם ליב כהן אבד"ק בערענסאם, והשלישי הגאון מיה יודא ד"ל — הנה"ק ר' מגדיל מדעש ב"ר בלילה ברכת מזון ובש"ק בצהרים נסתפק הרמ"ם מה לעשות האם לכבד את הגימ' יודא שהוא גדול ועשיר (וכמאמרם רבי מכנז עשירים) או הגימ' ר"ל שהוא גדול ורב וכאשר הוציע ספקות, נענה ר' יודא כשהוא שבע (עשיר) מברך כשהוא רעב (רב) לא כ"ש וביד הגאון הרא"ל!

בשנת תרנ"ד יום ה' פרשת נח נפל למשכב, והשמועה עשתה לה כנפיים, ואמרו תהלים בכל בתי מדרשים דפה, ובהמונות אשר שמעו חשמועה לא טובה הוה, אולם השם אמר יהודא יעלה מעלה ונסתלק בליל ש"ק נח ד' לחדש מרחשוון ולפלא ה"י בעיני אנשים אשר עמדו סביביו כי בעת הסתלקות ה"י קול רעש גדול, קולות וברקים אשר לא שכיח בעת ההוא, גם העבים נטפו מים, אריכות השמים נפתחו, והגשם שטף ועבר בזוע נורא כאילו מלאכי מעלה ובכין על כי נלקח מאתנו

ז. צעל סהקס"ח טעה צזה צוערכת ספרים אות זיין לזין ל"ד — וכחז סס מיכיו סכז זי, סנואל ונחוכו כיכז כי לא כלס צכסיס — ססי רק ככז עס"י דיווין

ח. ונלחם סלענר סל"כ צווס ססדפוס ספריו צחי"ה וסלס כוועע כל סיקוריס ססי לו ענז"י ססדפוס ססריו צחי"ה!

גאון הדור, תפארת הלומדים, ובבית מדרשו הדליקו ע"ש נר גדול, להאיר כל הלילה ובשעת יציאת נשמתו נכבה מעצמו וה' לנס —
ביום א' בבוקר אור כבר התאספו העיר והוצה לה לנמול חסד של אמת עמו, ונתקבצו וכאו מכל המקומות הקרובות כי ממרחקים לא הי' באפשרי לבוא, ונספד באהל מר ובקול גהי מהנאותים המפורסמים, וקולות יללות שמענו מר צורה, ושמנו אותו באוהל זקנו הגאון מהר"י בעל קנ"ה הפסקות וצ"ל ת. ג. צ. ב. "ה.

נסח מצבתו

אלון כבוד, על מות איש חי רב פעלים,
 האי סבא קדישא, הרב הגאון המובהק,
 הסיד ועניו גדול מרבן שמו מו"ה יחזקאל בן
 הרב מו"ה יושיע מפר"ב, מנצר שרשי בעל תוספות,
 ובעל סמיכת חכמים, תלמוד מובהק וחביב למדן ח"ס
 וצללה"ה, ורבין כארי וכלביא באהלה של תורה
 פק"ק סינעט ג"ו שנים, היבור ס' זכרון שמואל, וס'
 פרי העין והנהגות ע"ס תרומה, ועוד חיבורים
 ושרות אשר המה בכתובים ועלה השמיטה בן ע"ה שנים
 בש"ס פ' נח ד' מרחשוון תרנ"ד לפ"ק ת. ג. צ. ב. "ה.

יג

הג"מ שלמה ריב א. טאבאק

הגאון המובהק, מופלא שבדיינים מו"ה ר' שלמה לייב טאבאק ראב"ד דפה' גולד
 לאביו הרבני מוה פסח צבי טאבאק ז"ל, ויגדל הילד ויגמל, והנער נער מיד
 נראו בו סימני טהרה, וכי ודע בדרך הוא, ואת קדושו נאמן, ומים בתהלו רוח ה'
 לפעם בו הקדיש ענותו, ושקד על לימוד ותפלה, ודרכי הנערות הרחק עצמו
 מדיבור עם בני אדם, וטבל תהליכותיו נראה כי ודע קודש הוא, וכאשר נתוספו לו
 שנים ועודנו באבו נתפרסם שמו לשבח ולהפארת, וכאשר בא בימים חשקה נפשו
 ליסע למרחקים, ונסע לק"ק אוהעל לשיבת הגה"ק יישיב ולמד שם בהתמדה רבה
 גם ב) במאדע בבית מדרשו של הגאון המובהק, מו"ה מו"ה אברהם לייב אבר"ק
 בערנסאס, ושם שקד ע"ה יומם וליל בלי הפסק, ולא יאומן כי יסיפר גודל התמדתו
 וחשקתו לתורת ה' ושם משם, ובא לבית אבותיו אחר שאסף מלא חפניו בסוגי
 הש"ס וביריעות התורה ולמד איזה פרק בעידנו אצל הג"מ יהודא מוידרען ומוכירו כ"פ
 בספריו היקרים בשם מורי —

וכאשר יצא שמו לבחי' הר"ף ומתמיד בתורה, רבים מהעם התאו תאוה, ונכבדות
 מדובר בו, והציעו לפניו כמה וכמה שידוכין מינים ממינים שונים, וכן גאון

א. חל תהנה קינא יקר כי קלנתי מאלד זכאי דגול מרצנה, מאלד הגולם
 כי צטט דברי יוני חייו עשירים צפעולה, ועצודת פוריות, ואכני לא
 כתבתי רק צקולר לחיים, ותעש האר"ש לקעוליס, חולס קורא נעים הסכת
 קצב לחיית, רצוח עצדתי עד שפעל צדי, לסקד כל חולדותיו והחל ועד
 כלה, ואח"כ נחנתי, וכליחי כי עוצ שלא להאריך באריכות כלל מהדברים
 הנעלמים מכל איש, רק צקולר נמוך כי חולי יסי שלא לרלון הנוחו ז"ל,
 כי וי שמוע מלח אשר ילוה גאון מוזהק מסיקס דדורו שלא יחזוב על
 ונלכחו אפי' חולר "מור"ס" — וא"כ צעה כדורו שלא לגלות מוסתרו ללכסי
 וכן עשיתי, רק הדברים הנשעשים צין החיים זאת אכתוב ולא יומר —
 ב. מידי דברו מעיר מאלד לא חוכל להחלפק שלא לדבר מה שסייד לגדולי

וקדוש אחד וצ"ל רצה ליתן לו את בתו לאשה, והוא כאשר ה' שם וראה את אדגר ספרו שהי' לו אמר לאמו כאן אייתי למושב לי ואמו בשם אופן לא הסכימה לשידוך זה והי' פלפול רב בין אותה ואת בנה, הוא צעק הלא תראה הספרים שאוכל ללמוד מהם, עד שלגודל דאבון נפש יצ"ל רבינו הגה"ק וצ"ל אמר ג"כ להבחי' בני אם אמך אינה מסכמת מוכרחים לבטל רצוננו מפני רצונה, והשתדך מפה עם בעה"ב נכבד, אשר הבטיח לו שיותן ארוחת מנוחה על שולחנו שנים הרבה בבית שיוכל ללמוד בלי הפסק, וכן עשה עלה על מעלות התורה ויעוף על נבגי הבקיאות.

בשנת תרמ"י כאשר נתקבל לבאן הגה"ק מרן ישיב אמר להקהל שרוצה שיבחרו ב' דינים, דיון אחד יבחר הוא ודיון השני יבחר הקהל והוא נתן עינו תומי' בתלמידיו הנ"מ ש"ר ונבחר הדין בהסכמת כל הקהל והי' פה ראבי"ד לעדנ' שנים עד יום פטירתו —

מעורם לא נראה על שפתיו שחוק קל כ"ש — שייף עי"ל, שייף נפיק וגרום כאירויתא תרדיא, אשר לא ביטל ממנה אף רגע כמיומא, בשנת תרנ"ב הודפס את ספרו ערך ש"י על חר"מ ולגדל ענותנותו, ביקש הסכמות מנאומי ישראל, חסד מלאי דיו בשמחה, וקצת מגדילתו תראה במכתב הסכמה מהנאון דברעונאן היו — אשר כתב שם "ולא רבים יחבמו כמותו", ומעט אשר ימצא בדרינו וזכור נפלא כזה, וכבר שמעתי עוצם גדולתו והזמרתו וראתה, והוא אך יצא כבדק חרדושיה האירו ברכין תבל ונתמלא אורה, רבנים הללוהו נאונים וטממה גדולים פארהו, ובשנת תרנ"ז הודפס את ספרו ערך ש"י על יור"ה, כמעשיהו בראשון כך מעשיהו בשני, ובשנת תרס"ה הודפס את חיבורו שו"ת תשובת ש"י תר"מ שו"ת נחיצות להלכה ולמעשה, בה נראה לעין כל, כי כל ספרי הראשונים, וגדולי המורים המה לו לעינים, וכעת הודפסו בני ער"ש על אר"ה, ועל אהבתי, ותחת מכבש הדפוס כתי' על התורה בדרך פרד"ס ושו"ת מהד"ב רכ"ז תשובות.

בשנת תרס"ה בהדפוס טבת הלה את הליו אשר נפטר בה, וקדם עליותו לשמים צוה לבניו שלמה ע"ש אל יספורו אותו שום נברא כי לא בא לידי מרה זו, וכן לא יעשו שום פדום קלא, לא יכתבו לשום מקום, ולא להודיעו מיתתו לשום אדם, וביום י"א טבת נבר עליו הליו ונפטר בו ביום לדאבון כל ישראל, ונחשכו המאורות, חושך ואפילה כוסה הארץ, כי כבה נר ישראל, והי' לנו צרה ומהומה, יום שיאה ושוואה, ונקבר בכבי רב ובתמורים מבני עירנו, הישכו עיני העדה בארבותיהם וקני העיר הגרו שקים, ואכל כבוד ברהובות, ובשוקים, ועננה הרת תונה על כל פנים —

נוסח מצבתו — אשר נכתב בפטירתו

פ"ג

שלמה יודא בעל מחבר ספרי

ערך ש"י ושו"ת תשובת ש"י

נפטר ביום י"א טבת

וואלד אשר קצלתו ואספתי נפי סופרים וספרים (ח) סדב סהלסון הי' כג"מ ונשה ווהסל וילדי ק"ק איספלין ווואזכר כזכ"י וסד"ס חסד"ס קיון קט"ו עי"ש, שליח כיד אז חק"ט לפ"ק, (ז) זכו סג"מ יסחל עוזר ז"ל סדב לסבס צס"ס, ונאלס יחקאל ק"י וי, וססצג צסס ק"י ק"צ, וסססססס וסססס ע"ס סס וססססס וסססס שליח יוס ז' ר"ס אכט אכט חק"ס לפ"ק, (ג) ססס"ל ר' עומס סססדל ז"ל ווואכר צס"ס חויד ק"י סס"ג, וססס סס ססס"ק סווצ"א, וססססס ססססל על וקיוו סססס סדב וי סלסססס ז"ל, (ד) סס"ס קצלו סס ססססס וסססססס ר' ילסס ססס ליססססס, ווואכר צס"ס חק"ס ססס, ססס סג"מ יסחל יוסס סלססל קסססססס וס"ס וססס ססססס סס"ס קסס וססס ססססס

שנת תרס"ה לפ"ק.
ת.נ.צ.ב. "ה.

(ד)

מירי עברו בביה"ה מצאתי עוד איזהו מצבות אשר ראוי לזכור שמם לזכרון עולם —
(א.) הרב החסיד המו"מ בתרי"ו יוסף מרדכי מו"צ בטעטש חב"ם דברי צדיקים נדפס בשנת תרל"ד בהסכמת גאוני הדור, ושל"ה י"ב סיון תרנ"ו לפ"ק —
(ב.) הרב החסיד מ"ה חיים שמואל שטערין ז"ל (בן הגי"מ יוסף שטערין אבד"ק) הו"ל ס' דרך אמונה מוקינו הגה"ק זצ"ל בהסכמת גדולי הדור —
(ג.) הרבני הצדיק הורא ושלם החסיד המפורסם מו"ה משה אר"י פריינד בן להר"ג מו"ה יושיע פריינד מק"ק קראלע ה"י ר"ה באמת, מסר נפשו עבור אהב"י ורופא לבות נשברות —

(ד.) הרבני החסיד יר"ש דגביר המפורסם מו"ה נפתלי האלפערט, נפתלי אילה שלוחה לעשות טובות לישראל, כל מר נפש אליו פונה, וידו פתוחה לכל להטיב בגדיבות, (מלבד השנים הנזכרים בהמשך דברינו ה"ה צי"ע מו"ה יוסף ליב הבהו בנו של הרב החה"ש מר נחמן קאהן — וחרב הגבור המפורסם מו"ה קלמן קאהן בנו של הרב ר' שמואל זיינוול קאהן הג"ל)

(טו)

ציין לנפש היה

כבוד אחי האבדך האריב, מופלג בתורה, ובחכמה, וביראה, מו"ה משה גרינר ווארד ז"ל אשר מעודו ינע על התורה קיום פת במלח תאכל, ובתורה אתה עמל, תלמיד מובהק להגוי תלאת גאוני ארץ מצוקי התבל מרן מהר"ם גר"ו שליט"א מחוסמ ומו"ה ישעי' וילבערשטיין שליט"א מוויצען, ומו"ה יודא גר"ו מסאט"א מאר שליט"א —

לנלאות נקום חותמי (בזיווג שני) הגי"מ ציונין וואלף אבד"ק סאטנוב ושל"ס סס, (ה) הגי"מ נתן פיינלי רייניצן וולפנים אבד"ק דינדיס ונזכר צשו"ס ח"ס אע"ז ק"י ל"ח ובצו"ס ד"ח ועוד וס"י סס אבד"ק ערך י"ע שנים ונפטר ט"ו ניסן תרכ"ב, וי) הגי"מ עמרם בלוס ז"ל (ע"י לעיל צין רבני חוסט) זי) הגי"מ אברהם יודא הכהן סווארצן ז"ל הוא ס"י מגדולי הדור והרע"ס חת העולם צמריפתו וע"י תולדותיו צארכות צרי"ס ספר שו"ס קול ארי' סדפס מונו, וסלי"ס כ"ד חסרי חנו"ד לפ"ק, (ח) ועל נקונו קבלו חת צנו הגי"מ נפתלי עמל זל"ה, וס"י סס רב ערך י"ב שנים עד י"ג כסליו תרכ"ו לפ"ק, ובציו ס"י הודפסו מונו שו"ס צית נפתלי (פאקס תרכ"ח) ועוד כמה ספרים וכעת סס הגה"ל מו"ה מנדכי ליב ווינקלער סיוו וי"י צטוב ובנעיונות ח"ס עוד מנלא"ס צין גדולי מאלדע צי' לנחרי דהבצא סראוי להזכירם לזכר עולם, (א) הגי"מ נחש יוסף פלעגמאן זל"ה, נזכר בצו"ס אורי חס חו"ד ק"י כ"א בענין צדיקת סגונוט סה"י לו וכוח עס הגאב"ד זל"ה מו"ה נתן פיינלי המ"ל — וסכר ג"כ בצו"ס ח"ס חו"מ ק"י ד' — וס"י מתמיד גדול צחורס, נפטר ט"ו סיון תש"ר לפ"ק — (ג) הגי"מ אשר זעליג פלאכער זל"ה דיוויוול דסס ס"י לדיק וסגנצ, פשטן ועמון יסירס, ולא ס"י מחזיק טיטוחס לנפשי' שלי"ס ה' סצו תח"מ לפ"ק — ונדפס עליו אלל גדול צאמרי סקס וסגנצן ר' נפחלי אבד"ק פ"י צא — וע"י צארכות נחש צהקוני ז"ל ססידוק כבוד מו"ה אל"ס ס"י ומאלדע צנו של הגאב"ד ר' נפתלי ז"ל —

של"ה ב' אדר שני תרס"ה לפ"ק לדאבון כל יודעיו והנה אחריו כמה פונק' חד"ת אשר חידש דברים חביבים על און שמעת משה בושא אורי מאור סהרי וורה. ננה ניר וורה יודע יונותיו ומקצר את שנותיו וכפר בס עונותיו ויפרוש נפשו עליו ויפנה ברהמים אליה וינחם את אבליה ויהי מת מהלכיה בין כרובים ומלאכיה בצל שדי מערכה במנוחות שאננות אמן —

ויזכר נ"כ לשוב כבוד הרה"ג מ' נחמן הכהן אבדיק סאפינקא בן להרה"ג מ"ה חיים ליב הכהן דפה המחס"ס דינ' ששל"ח כימי אבו והוא ילד עירונו הנצב"ה וחבר ס' ארחות חיים קיבץ גדול על ש"ע א"ה !
וכבוד הרה"ג מ' שלמה קליין אבדיק מעז"א קערעסשעש נכד הגאון"ק מהרש"ט מסעללעש. ילד עירונו ששל"ח בחורף העבר במיתה פתאומית הנצב"ה חבר ס' קטן דבר בעתו —

מ"ז

דסיים בדבר טוב

הגאון רעק"א מה"ס ס' קכ"ש הקשה לשיטת הר"ת דבמיתת למיתה ל"א בת"ר א"כ קשה במס' סנהדרין דפ"א ע"א מי שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה פשיטא אתנורי איתנר אמר רבא כגון שנתחייב מיתה קלה ונגמר דינו ואח"כ עבר עבירה חמורה מדת נברא קטילא הוא קמ"ל דחייב בחמורה עיי"ש וצ"ע ל"משיב הר"ת הנ"ל דילמא אחר גמ"ד של מיתה הקלה נעשה מריפה והוי' עדותם עדות שאא"ל ובכה"ג ל"ש לומר דויל בת"ר דהא מל"מ לאב"ד וצ"ע. והנה ל"משיב התוס' שם ברי"ה ונגמר דינו דמירי שהרג גמ"ד וכן לת"י בתרא אין כאן אפ"י רוח קושי' אולם לפלפולא אדבר קצת —

והנה ראיתי באוה"מ ש"ש אות מ' הקשה זאת הרב רד"א מר"צ דרינאב מדנפ"ש' ושם באות ס"ג ת"י באריכות אולם במהכ"ה לא דבר נכונה דהחלוק השד על הקל א"ח ע"ה"ח אין שייכות לכאן כי פסקין בש"ע ס' ק"ש דקל וחמור הוא דוקא מה שחמור בעיני הבריות וא"כ יכול להיות שסקילה קל בעיני הבריות משיפ"ה וכו' ובפ"ש כל עינש מיתה מקרא חמור וכבר איתרע חוקת כשרות שלו היכא דננס אותו למיתה — ולו יחי' כדבריו הא סת"ר א"ע שם כמה שמתרין קושי' הגאון מהר"צ דשם איתרע חוקת כשרות שלה דלפ"ד הלא היא בת כהן. והוי' טעות במהכ"ה דהן אמת דהיא בת כהן אם אנו מחזיקים סברת הרוב משא"כ אם אנו חוששין למיעוט הלא רק חשוד הוא על הקל כמו שמתרין קושיות דאם אנו חוששין למיעוט הלא רק חשוד הוא על שריפ"ה ולא לסקילה וא"כ ניכ' להשיג למיעוט וא"כ אינה ב"כ וסמך מיעוטא להוקה — ודיק.

וכן מה שמתרין שם בס' ס"ו בשם רבים וכן שלמים קושי' הנ"ל בזה"ל דע"כ לוי העלה ר"ת סברתו רק היכא דלמיתת הראשונה לא משתמשין בסברת הרוב אבל בנר"ז כאן דנס למיתה האי ע"כ צריכין אנו לסברת הרוב תו אולנין בת"ר נס למיתה שניה וכמ"ש הפלא"ה ספ"ק דכתובות לענין ממון ואיסור עב"ל —
וגם זה אינו מובן כלל דא"כ גם דנסקלין נשרפין נימא הכי משום דאפ"י לענין חיוב מיתה דמיעוטא נצטרך לאסוקי' לרובא דהיינו למיזל בתר רוב סנדרין שחיבתו במיתה זו מיתה (דאם כולחו חיב"י וכא) וע"כ רק רוב סנדרין דנהו למיתה ואפ"י אמרין ב' מיתות למיתה ל"א בת"ר וא"כ הוי' נדרת ואיסור נ"כ —

והנה כעין זו שמענו להקשות בשם הגאון מהר"ש מברע"ס:א וצ"ל על שיטות ר"ת הנ"ל מנ"מ הנ"ל והוא שיכול את ידיו להקשות על הגמ' דמתרין סד"א כיון דנגמר דינו לעבירה קלה האי נברא קטילא הוא קמ"ל והקשה הוא דהא ודאי כשישבו דביד לגמור דינו על המיתה החמורה לא כל סנדרין הייבתו דהא פסקין בכלום מהיבים וכא, וא"כ ניוול בתר מיעוט מדיינים לפטור אותו ואתיל דאולנין בת"ר הא מיתה למיתה ל"א בת"ר עכ"ת"ק —

אמרתיו הוא עפי' תוס' ב"ק כ"ז רע"ב דבסנדרין המיעוט כמאן דליתא ואסבדה לה הנימ' מדרים' הובי' ז"ל בסוף ספר ג"פ כיון שאמרה תורה אחרי רבים להטות המיעוט מבטלו דעתם מפני סברת הרוב (ועי' באריכות וכן בקוץ הספיקות מהנאון אב"ד דעירו ז"ל ששמעתא ב' בכלל ו') וא"כ נחא כאן דאין כאן מיעוט עוד אמרתיו ג"כ דבשלמא התם בנסקלין בנשרפין אותו אדם עשה רק פעולה אחת דמתחייב עלה סקילה או שריפה ואנו אין ידעין שפיר לא אוליין בת"ר כיון דבכל אינן מתחייב על פעולה זו ישעשה במיתה קלה מיתה משא"כ בהך דסנדרין דף פ"א א' לא נילך אחר רוב סנדרין יפטר לגמרי על פעולתו האחרונה ולא יתחייב מיתה רק מצד פעולה הראשונה א"כ שפיר אוליין בת"ר סנדרין להיטוב בחמורה על פעולתו אחרונה כיון דבלא זה הו' פטור ע"ז לגמרי וא"ש — והנה בתורין זה ל"ק גם כן קיי"ש הגיל וכן ראיתי שגם מר ד"ג הר"ג העורך היו מתירין בקיצור אמרים כדברי זה —

ובעיקר דברי התוס' הגיל בב"ק כ"ז ע"ב שרצה למילף דאוליין בדימ' בת"ר מדיני נפשות תמתי' מאז לפ"מ דאמרינן דרובא הלכה למשה מסיני הוא דסמכין אהורא (הולין י"ב רע"א בדברי רש"י) איכ' אין למדין מפי הלכה ומצאתי בשו"ת ח"י האה"צ ז"ל ק"ס' וז"ל הח"ס שם בד"ה ויעין פירש"י בחולין י"ב ע"א דפי' ב' לשונות וללישנא דהוא הל"מ לא ילפינן יע"ש —

ולירא דברי קדשו ז"ל רציתי לומר בזה דהא עיקר מילתא דרוב בדיני נפשות בהדיא כתיבא ב"י אחרי רבים להטות אלא דלא מוכח מיני' בליתא קמן ודוכא דאשכח ולחני' אצטריכא הל"מ למימר דאש"י בכה"ג אוליין בת"ר ונימא מהשתא דהל"מ' נילי'א מילתא בעלמא הוא דאחרי רבים להטות נאמר אש"י בדימ' דליתא קמן ואש"י היכא דאשכח ומקשתא כי ילפ"י מינה ק"ח לדיני ממונות לאו מהלכה הוא אלא מקרא הוא ודו"ק —

ובדמיונו לקושי' הנאון מהר"צ האלבערשטאט ע"י בהקדמת ספר עשרת צבי (מהנאון הגיל) הובא כל האחרונים המדברים מנו ועי' בלב אר"י חולין — ובצ"ה הולין וז"ס חולין שמתרצים בולם עפי' תוס' ומרש"א דאוקמי' בחזקת צדקת וכו' עיי"ש והצ"ח על חולין בסוף דבריו הקשה על ת"י זה דאיכ' קשה אך יליף ממכה אביו דאוליין בת"ר דלמא קרא איירי' במכה אביו בהך דהייב מיתה משום חזקת צדקת האב אבל במכה אביו ישראל דלמא באמת לא הייב בת"ר וז"ל דווחק לאוקמי' קרא דוקא בהך גונא וקשה לי הא הנימ' סריך דלמא דחבושים בבית האמורים ותי' דאין אפטרופס קדושת' משמע דאליכ' ה' נחא לזו לאוקמי' הקרא בהך גונא דחבושים — וכן צ"ע הא איהו גופא רצה לתרץ עפי' תוס' לאוקמי' זאת בהך בדין ביד עיי"ש — אולם יש ליישב גם זאת דיש לחלק בין הנידונים ובאמת על גוף החי' כבר פקפק ע"ז החי' של החי' בס' ראש יוסף בתשובתו על השו"ת הג' רח"כ דאפטרופס משום דלאו כ"ע דינא נמי' ובפ"ר הני נשי' דלא ידעי' דבאונס אסורה לזר' גם בעלה — וגם אני הקשתי דמשכחא דנאנסה אחר בעילת בעלה ונתבערה מן הבעל אונס ומאז שנאנסה עובדה את בעלה אע"כ דאוליין בת"ר רוב בעלות הם מן הבעל ולא נבעלות מן האחרים ובודאי לא נאנסה —

עוד מתרצים העולם עפי' סברת הח"ס דלמסקנא רובא דליתא קמן עדיף מרובא דאיתא קמן וא"כ י"ל דר"ה לא אמר למלת"י רק בנסקלין בנשרפין דהוי רובא דליתא קמן ולא ברובא דליתא קמן דעדיף — והנה אנכי לא כן עמדו לפע"ד הילוק הח"ס הוא על עקר ענין הרוב דיל' דברובא דא"כ ליא בדין בת"ר כמי' שם בסברתו משום דהמיעוט הוא ג"כ לפנינו ואולי יפגע בחמיעוט אבל לחלק ביניהם בענין אי נילך מיתה למיתה ביה כמי' אי סברא זבא דמיתה ליתיה ליא בת"ר גם ברובא דל"ק ליא ואי לאו סברא הוא אף ברובא דא"כ אוליין בת"ר — ואם כסברת הח"ס דמשום דהוי רובא דא"כ ליא בת"ר לא צריכים לסברא דהוי מיתה ליתיה ת"ל משום דהוי רובא דא"כ —

ועוד הרי ע"כ תוס' לא ס"ל כסברת הח"ס אליבא דרשבאי דכ' תוס' שם בתי' א' כוכבים ובסנדרין דל"א בת"ר לחייב את הודאי וכא' ול"ך להרנו וא"י אם שלם או טריפה משום דודאי הרג עיי' ואם כסברת הח"ס היל"ל לחלק בפשיטות

דנסקלין בנשרפין או רוצח שלא נגמר דינו שנתערב וכו' דהוי רובא דא"ק לא אולין
 ב"ר אבל בס' טריפה או שלם דהוי רובא דל"ק שפיר אולין גם בדר"י בת"ר אלא
 ודאי דתוס' לא ס"ל חילוק זה — וגם במסקנא אין חילוק בין הרובים כנלע"ד —
עוד הרהרתי על הה"ס הנ"ל בחולין שהביא שם ת"י התוס' בסגורין ואח"כ הביא
 ת"י התוס' ביבכוס ר"פ התערובת וגראה מדבריו שהבין שהם ב' תירוצים —
 ובאמת מה שתירצו בסגורין הוא באמת תתי' התוס' שתי' בוכחין, ועיי' במהרש"א
 בסגורין שהסביר ג"כ דברי התוס' שתי' כן, וסיים העתקתי מדברי התוס' בתערובת
 ששם ביאר תוס' יותר — וכוונתי בזה ג"כ לדעת מהו הגה"צ מ"ה דוד זאלצער
 רבי"ד במונקאטש ד"ל שגם הוא הקשה זאת במכתבו אלי —

עוד ק"ל שם על מש"כ החת"ס שהוכיח מדברי התוס' כדבריו שכן בתשובתו על
 מ"ש הרשב"א כנ"ל לחלק בין רובא דא"ק ובין רבנא דל"ק, ולדעתי אדרבא
 מוכח מתוס' דלא כדבריו דא"כ לא הוי צרכים התוס' לתרץ ולחלק בין נסקלין
 בנשרפין ורוצח שלא נגמר דינו וכו' בין הרוב שלא ידעו אם שלום או טריפה היל' —
 לחלק בפשוט דשם הוי רובא דל"ק וכאן הוי רובא דא"ק כאשר כתבתי לעיל —
 וצ"ע לי להבין דברי קדשו, —

עוד יש לדקדק על דברי הח"ס הנ"ל שכן הרוב בעילות השבי רובא דא"ק, והוא
 נסתר מהנימ דיליף ממכא אר"א על רובא דל"ק — ואח"כ מצאתי באיזה
 ספר שמעורר ג"כ ע"ז — ולהומר הנושא אולי"ל בהחת"ס שהוא כתיב שם בתחילה
 ע"ד הערה שהקשה דאם הפי' רוב בעילות אחר הבעל היינו דקבלה כמה בעירות
 מהבעל — ובעילה א' של הנואף הצליח להריון זה הוי כרובא דא"ק וק' על הנמ'
 דאין יליף מכאן על רובא דל"ק ע"ז תי' דהפי' הרוב בעילות אחר הבעל היינו כמ"ש
 בירושלמי חזקת מנהגו של עולם וזה הוי רובא דל"ק ע"ש היטב בלשוננו כמ"ל —
ובעיקר ילפותא דר' מרי דיליף ממכא אר"א הקשתי הא שמה תרי מיעוטא והמה
 מנרעים הרוב כנודע דברי הר"ן פא"ט גבי לוקחין בצים מן הנכרי —
 וא"כ לחשינן דילמא לאו אביו הוא — וכן דילמא טריפה הוא או הוא או הבן
 ויפריה שהר"ן או שהר"ן פטור (והן אמת כי לפי התוס' סגורין פ"א הנ"ל יכולים
 לאוקמי' שהר"ן בפ"י ב"ד אולם אז ל"ק קושי' הנימ' תוס' יעיי' בצל"ח שם שמתרין
 באמת כן) ומצאתי בשו"ת אמרי אש ממחר הגאון מאיננואר שפעורר ע"ז, והעיקר
 כי כאן נגד כל מועם יש רוב ואל תתמה על הר"ן דשם ג"כ יש נגד כל מיעוט רוב
 ועיי"ש שמחלק בניהם — והן אמת כי לשיטת הפלתי (ס"א) אות י"ד וס"א ט"ז
 אות ו' משמע בכל ענין תרי מיעוטא מנרע את הרוב — וצ"ע

ועיי' בפלתי ס"א פ"ז וס"א ק"י דמפרש דרב ושמואל חולקים אי רוב ודאי אי בגדר
 ספק (כנודע פלוג' הראשונים בזה) וביומה פ"ה אי מפקחין את הנזל בשבת
 תלוי' בזה עיי"ש — וכן ע"י בשו"ת מהר"י אסאד דבר נחמד בזה תלוי' בפלוג'
 הנ"ל ג"כ אי אמרינן קבועה למפרע א"ל עיי"ש — ועיי' בא"ר ר"ח סק"ט — ובבית
 אפרים הל' ריאה, ובמפרשים אריה ל"ה ועיי' בילקוט הרועים דמאן דסבר דרוב ודאי
 לא מהני תרי מיעוטא לגרע (ואנכי במק"א השנתי על סברה זאת ממה שכתבו כל
 אחרונים, דהר"ן סבר דרוב ודאי ואיהו גופא מחדש דתרי מיעוטא מנרע את הרוב
 ועיי' בשערי תורה הי' כלל ז' סוף אות ס"ד כתב ברעת הר"ן דלא מנרע קבועה
 למפרע משום דרוב ודאי ע"ש וכן הגאון חכמת שלמה ס"ט הביא בראיות דהר"ן
 סבר דרוב ודאי וצ"ע כעת) ועיי' בשערי תורה שמחדש שבוה נחלקו רב ושמואל
 אי הולכין במקום אחר דאולו לשיטתם, רב לשיטתו דסובר דרוב ודאי לכן מהני
 להוציא מקום ג"כ על הרוב משא"כ לשמואל דה"ק — ועיי' בשו"ת בית יוצר
 שתלוי' ג"כ בזה הפלוג' בשבת מ"ד אי דש"מ חייב א"ל —

ואנכי אמרתי ג"כ שתלוי' הפלוג' ביבמות י"ד אי עשו ב"ש כדבריהם א"ל ונחלקו
 שם רב ושמואל, רב לשיטתו דרוב ודאי וא"כ עשו ב"ש כדבריו ב"ה אע"ג
 דהמיעוט מחדש טפי משא"כ לשמואל דסבר דרוב ספק והמיעוט מחדש ב"ה אולין
 בחזיר ועשו ב"ש כדבריהם (והוא עפ"י התוס' בחולין ובפסחים ובש"מ, דהבת קול
 ה' לפי שהמיעוט מחדש טפי, ולא אולין בתר רוב) וז"ל לפענ"ד — ועיי' בשו"ת
 ברית אברהם ס"א ל"ט דאם ביטול ברוב שייך ככ"ג תלוי' ג"כ בזה, ובדרשתי שדרשתי

בשש"ס שנת תסר"ז בחברה ראש אשמורת דפה אמרתי בשילוב כמה סוגי ע"ז
האופן ואכמ"ל
וכעת חמו דברי ואי"ה לעת מצוא אאריך יותר

יכותיאל יודא גרינווארד

כ"ה סה סינעט יע"א

ת. ו. נ. ש. ל. ב. ע.

על ידי המסדרים האותיות :

נ"י סאמפאלא.

נ"י סאטמאר.

ה"ב בנימין זאב שפיטין
ה"ב יהושע ווייס

